

బ్రహ్మశ్రీ చక్రవర్తానుల మాణిక్యశర్మగారిచే
రచింపబడిన నాటకములు.

సంపూర్ణ భారతము.

(ఛార్మిమట్టులతో ముద్రింపబడిన నాటకము.)

పాండవధర్మరాష్ట్రుల ధనుర్విద్యాభ్యాసము, లాక్ష్య
హనము-బక, హిడింబాసురవధ-క్రాపదీ స్వయంవరము-సుభ
రిణయము, పాంచాలీపరాభవము, కృష్ణరాయభారము, పద
హము, మొదలగు నన్నివిషయములును సంగ్రహముగ జేర్చి
యిచ్చబడినది. వెల రు 1—4—0

లవకుశనాటకము.

భవభూతి యుత్తరరామచరిత్రము—ఉత్తరరామాయ
సీతావనవాసము-మొదలగు గ్రంథరాజములలోని కథాసారా
తో వ్రాయబడినది. శ్రీరాముడు కొలువుండఁగా వాల్మీకి క
లచే రామాయణగావము చేయుచును. చంద్రవికాసతనూ. కాసల
ములు జానకి దలంచిగొని దుఃఖించుట. పెక్కుమార్పులు చే
తగా వ్రాయబడినది. వెల రు 0—12

సంగీతశ్రీకృష్ణలీల.

శ్రీకృష్ణజననము-కంసవధ-ఉలూఖబాధనము-కాలింగమర్దన
పూతనానంహరణము-శకటాసురభంజనము--హయమణిగ్రీవుల
మోచనము-గోపికావస్త్రాసహరణము-విశ్వరూపసందర్శనము-
కోద్ధరణము-ధేనుకాసురవధ-మొదలగు పెక్కువిషయములతో
ముద్రబడిన చక్కని నాటకము. వెల 1—0

సంగీతకనకతార.

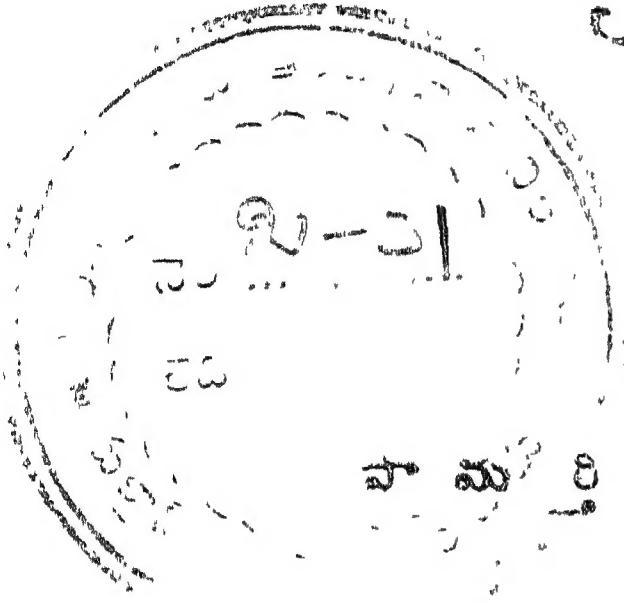
ఈనిర్దేశకాగితములపై ముద్రింపబడినది. వెల రు 1—0
ప్రొద్దుబుట్టు, గోదావరీ బుక్కుడిపో, రాజమండ్రి.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహనీ నాటకము

అభిధానము

ఇది

పా మర్తి బుచ్చి రాజు గారి చేత

రచియింపబడి

467

కే. యల్. యన్ సోమయాజులుగారిచే

బ్రచురింపబడియె.

రెండవ కూర్పు 2000 ప్రతులు.

రాజమహేంద్రవరము

నిడమర్తి వెంకటకృష్ణమూర్తి అండ్ బ్రదరువారిచే

శ్రీకృష్ణా ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపబడియె.

1923.

ఈనాటకమున వచ్చు వాత్రముల పేర్లు.

పు రు షు లు.

జయంతుఁడు—పాంచాలనాథుఁడు; కథానాయకుఁడు.

సుబుద్ధి—పాంచాలనాథుని మంత్రి.

విక్రమసింహుఁడు—సింధుసభకుఁడు.

ధనపాలుఁడు—శ్రీఃగిరిపుర వైశ్యుఁడు.

ఇర్వరు రాకొమరులు—కొశ్మీరి రాట్టుత్తులు.

సుధర్ముఁడు—నేపాళ భూపాలుని ప్రెగ్గడ

సుబ్బావధాని } పాంచాలపుర

వెంకావధాని } బాడబులు

జోగి—జయంతజగన్మోహినీల పాణిగ్రహణ సంధానకర్త

బల్లిగాఁడు—జగన్మోహినిని చిక్కులు పెట్టిన వోరుఁడు

స్వామిగాఁడు—ధనపాలుని నేవకుఁడు.

స్త్రీలు.

జగన్మోహిని—సింధురాజు కొమరిత; కథానాయకి.

చిత్రరేఖ } పాంచాలపుర యువతులు.

మంజువాణి } జగన్మోహిని చెలికత్తియలు.

గుణవతి—నేపాళపాలకుని ప్రియ.

ఇంకను సందర్భానుసారముగ నిర్వరు మువ్వరు &
నేవకులు వత్తురు. అయిన సీనాటకమాడ పన్నిద్దరు చాల్చు.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

నాంది—ప్రస్తావన.

శ్రీ సౌందర్యముగాంచి నిన్నసురులాఁసింపజ్జగన్మోహన
స్త్రీసద్యేషముదాల్చి వారివనటంఁజిక్కించి శిక్షించివే
గాసింజెందెడి నేమనోహరునియిఁక్కట్లం దొలంగించి బట్
వాసింగాంచి నేర్పరిన్నినుసదాఁభావంబులోనెన్నదన్.

[నాంద్యసంతరమున సూత్రధారుఁడంజలి ఘటించి]
ఉ॥ చిన్నతనంబునందుఁదమఁచిన్ని కుమారులొనర్చుదోషముల్
మన్ననజేసివారిఁగఱుఁమంచితనంబునఁ బ్రోచునట్టియో
సన్నతులార ! నేడు మముఁసై తమునట్టులెప్రోవుఁడంచు నే
విన్నసమాచరించితివిఁవేకులుమీరలు తెల్పనేటికిన్ ॥

కాలహరణమునకు సభాసదు యోర్వఁజాలనటు లుండిరి. జాలమేల ?
కార్యానువర్తనమునకు విదుషీయగు నాప్రేయసి నిటు రప్పించెద.
సృత్యగాన కళానిధి ! నటి ! సేవొక్కసాఁటు లేతెంతువా ?

నటి:—[లోపల] ప్రియా ! ఇదే వచ్చుచుంటి [ప్రవేశించి]
ఆర్యపుత్రా ! (అని చెక్కిటఁ జెయిచేర్చి నివ్వెరపాటునఁ గొంతనేపాగి)
ఇద యేమి ?

సూత్ర:——ఏమట్లనెదవు ?

కమాసురాగము—రూపక తాళము.

నటీ:—చాలుచాలు నాథ నన్ను సభకుఁ బిలువన

సూత్ర:—అహో! ఇది యానీదీప్త్యలోచన ?

చాలుచాలు మనముచినే సందియ మొందగ వలె

నటీ:—బళ్ళ! బళ్ళ!

మేలమాడుటకు నన్నిలచి మిన్నకుండు మనెదవే

సూత్ర:—మేలమాడుటకునుగాదు మెలతనిన్నిటకుఁ

నటీ:—వల నన్నటకుఁ బిలచితినొచ్చెన

సూత్ర:—తాగుతాగు దెల్పెదనో చాన

నటీ:—జాలమేల తెల్పుడు వేగమే

సూత్ర:—బాలబేల తెల్పెద నిదిగొ

(అని మందస్మితమున నూలుకుంఁ

నటీ:—(భక్తి మొగముఁ బఁకించి) బాగుబాగు

వా నా కెఱిగింపక

మేలుమేలు తెలసెదొలుతనెనాకు మేలమాడుటకుఁ

(అని ముఖవికాసము తెఱుగఁ బో బోవును.)

సూత్ర:—చెలీ! త్వరితపడకుము. (అని దండనొడిసి

నటీ:—ఊఁ చాలును మీసరసము నన్ను విడువఁ

(అని దండచు విదల్చుకొనఁబోక

సూత్ర:—స్రియసఖీ! ఇంత తొందర పాటేల ?

మేలినాటకము నాడఁదలఁచి మెలతనిన్నిటకుఁ

నటీ:—(చిరునగవున) ఈవాక్యము తొలుతనే వచి

సూత్ర:—ప్రనుదామణీ! మీయాడువారి యొగ్గె

మూతమని యట్లానరించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమై కనఁబడు మీపురు
షులతాళిమి యెదుటమాస్త్రీజాతిషమ నెఱుంగనెంచితిరి కాఁబోలు?

సూత్ర:—సటీ ! సీవింతకు నెఱజాణవు గదా? సీవచించిన తె
ఱంగున సీసభ్యులొద్దవహింపమియే నీసహాయమవేక్షించితి.

నటి:—ఓర్పుగల్గిగ మగపారికి మా మగనాలి తోడేల?

సూత్ర:—మాటల కేమితే కర్తవ్యమానోచింపుము.

నటి:—కర్తవ్యమేమి?

సూత్ర:—అప్పుడే మఱచితివా? కాదుకాదు. నాచే మఱల
చెప్పింపఁదలఁచితివి కాఁబోలు. అయినఁ దప్పేమి మఱల తెల్పెద
వీనులొద్ద వినుము. నేడిరి మనంబు లానందాంబుధి నోలలాడ లలిత
మృదుమధురవచోదాయకంబగు నాటకమేదేనిఁ బ్రదర్శింపవలయు.
అట్టి సంతోషాకరంబగు నవీన నాటకము స్ఫురణకుఁ దెచ్చుటయే
కర్తవ్యము.

నటి:—నాథా ! సీపలుకు లాశ్చర్యాజనకములగుచు నుండె.

జంజూటిరాగము—రూపక తాళిము.

వేరె నాటకములకై యహా ♦ వెదకు చుంటివా

ఆరయుము నీ కెగోచరి ♦ నూను ప్రియసఖా

1

పచ్చపట్టుసణఁగఁ ద్రొక్కు ♦ పచ్చికయనెడి

పచ్చచీర గట్టికినుల ♦ పండువుగాఁగన్

2

భ్రమరాళియనెడి నీలకురుల ♦ భారముతోడన్

గమలంబులనెడి కన్నులతోఁ ♦ గనకనాసతోన్

3

శుకపికళాగిక రవముల ♦ సొంపుపల్కులతో

వికసితసుమతావి మేచు ♦ బిదులు తావితో 4

పలువన్నెలతోఁ జిన్నెలతో ♦ బాలప్రాయముతోఁ

బాలుపారు జయంతురామఁ ♦ బోలుసొంపుతో 5

జగాననున్న జారచోరులఁ ♦ జాలవేచుచున్

జగన్మోహిని నా భువి విలసిల ♦ సమ్మదమ్మనన్ 6

సూత్రః—వహ్వ! తరుణీ! బాగుగ జ్ఞప్తి తెచ్చితివి. నీకుశా
గ్రబుద్ధి నెంతయు మెచ్చవచ్చుచున్నదా?

నటిః—ఆర్యా! నేనేమి తలఁపునకుఁ దెచ్చితి.

సూత్రః—జగాననున్న జారచోరులఁ♦జాలవేచుచున్

జగన్మోహిని నా భువి విలసిల♦సమ్మదమ్మనన్

అని నుడివెలివే దానినే మనమీరేయి ప్రదర్శింతము.

నటిః——ఏమీ జగన్మోహినీ నాటకము నాఁబడు నొకటి రచి
యింపఁబడెనా? నాథా! ఆకవి నామధేయ మేమి?

సూత్రః——కాంతామణీ! ఈకవియొక్క యాటితేటిన పండి
తుఁడు కాఁడిదియే ప్రథమప్రయత్నము. అయినఁ దెల్పెదనాలింపుము.

సీ॥ గంగాధరుని కటా ♦ ఊములుపై బ్రసరింప

గిరిపుత్రిదయయును ♦ బరఁగు కతన

రెచ్చుఖలుల పాలి ♦ రిపుఁడు హరికృపనాం

డ్లకుసిరియొసఁగెడి ♦ లక్ష్మీకరుణ

బ్రహ్మప్రసాదము ♦ ప్రాప్తిచేమరియు బ్ర

హ్మసతిజనని బర ♦ మనుచరిత్ర

యాదిమాంబకును శౌ ♦ ర్య యుతుఁడౌనాగనా

ఖ్యునకునునుద్భవ ♦ మొందినటి

అ॥ వె॥ కూర్మిబిడ్డ జనకు ♦ గోత్రోద్భవుఁడు మఱి
 తుచ్చులయెడనుదన ♦ యిచ్చనింత
 కొదువలేకయుంచి ♦ గుణులనొనర్చువాఁ
 డు గురులఁగనిమొక్కె ♦ డి గుణగణుఁడు
 కుతుకమానసమున ♦ సతతమాశ్రితులఁగా
 పాడు గంగిరెడ్ల ♦ వంశవిధుఁడు

నటి:—మహారా ! గంగిరెడ్ల బ్రహ్మయాఖ్యుఁడా?

సూత్ర:—అవు నాతఁడే యాతని నెఱుంగనివారెవ్వరు
 మహిఁదనువుతోఁగిన ♦ మానధనుండుకీ
 ర్తివరుఁడనఘుఁడు

నటి:—కట్టా ! అది యెప్పుడు.

సూత్ర:—హూణశకము 1909 వ సంవత్సరము మేయి నెల
 ఒకటవతేదీకి సమమైన సౌమ్యసంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ ఏకాదశీ స్థిర
 వారమున

మర ♦ ల వసుధ జల
 బుద్బుదజననములు ♦ పొందకుంటకునుల
 చ్చిమగనికి ఘనునకుఁ ♦ జిన్నయునకు
 రామునకుఁ గృతినిడి ♦ పామర్తి బుచ్చిరా
 జు రచియించె రమణి ♦ సురుచిరముగ

నటి:—ఏమి? ఆతని దౌహిత్రుఁడా యీకృతికర్త?

సూత్ర:—ఔను.

ఉ॥ తాతను నెమ్మనంబున సతంబునుదాస్మరియించుచుంటుకున్

నీతిఁగొలుంగి సజ్జనుల గంగకున్ నో నా

ప్రాతలనేర్పిచెట్టి *వ॥సు॥♦రాయని శిష్యుడు బుచ్చిరాజె యీ
నీతులుగల్గు పొత్తమవి♦నీతులు నీతులు నేర్వప్రాసెజూ॥

నటి:—పాపము పుట్టిననాటనుండి పోషించి పెద్దజేసి విద్యా
సుబుద్ధులు కలపిన మాతామహున కీర్తునైన గృతజ్ఞత నెరవేర్చి నెం
చెగాఁబోలు సేబుడుతఁడు.

సూత్ర:—అట్లనే చూచు మంత్రిశేఖరుడగు సుబుద్ధియెడఁ
దనను సంరక్షించి గడ్డైపి నిడిసందునకు జయంతమహారాజెట్టి గౌరవ
ము గనంబరచుచు నున్నవాడో ఐనను,

తే॥ గీ॥ ఎన్నియున్నను మోదము ♦ సున్నెరున

కందుమారుఁ బోలునవవ ♦ యస్కునకకె

నెన్నదరిమె యేరికినై ♦

అది యెటు చేకురుసందువేమో యేదియాడుటను నెఱుంగక చింతిలిన
నాకు నాటకము నొకటిఁ దెలిసి నీవామోద మొడగూర్పవా? అట్లనే

నిన్నుఁబోలి

వలచివలపించు చెలి యుండ ♦ నలయుఁగాక

నటి:—అట్టి చెలి లేదు కావున నీరాజున కెల్లప్పుడుఁ జింత
యే కాఁబోలు?

సూత్ర:—అయ్యో మఱచితి విచారమేల? నేడు పేరోలగం
బున రత్నసువర్ణఖచిత సింహాసనంబున జనానందంబుగఁ గొలుపుతీరి
యుండును. ప్రసంగవశమున నటకుఁ బోవనున్న కాలము మఱచితి.
నీవిక లోనికరుగుము నేనేగెద.

నటి:—చిత్తము. (ఇరువురు చెఱియొకనై పున కరుఁగుదురు)

ఇది ప్రస్తావన.

—o—o—o—

* వ॥ సు [రాణ్మహేంద్ర]వరపుర రాజకీయ కళాశాలాంధ్రో
పాధ్యాయుఁడును వేణీసంహారాది గ్రంథకర్తయు నగు వడ్డావి సుబ్బా

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

—

ప్రథమాంకము.

—

ప్రథమరంగము.

[పాంచాలమున జయంతుని యాస్థానము.]

(ప్రవేశము—జయంతుడు; సుబుద్ధి;)

జయం:—మంత్రివరా!

నీ॥ తల్లిదండ్రులు పసి ♦ తనమునందునఁజోవఁ

బితమాతకొఱలేక ♦ పెంచినావు

ప్రభుచింత లేకుండఁ ♦ బ్రజలనెల్లర నీవు

సిలుగులు బాపి ర ♦ క్షించినావు

రాజ్యంబునకుఁ గీడు ♦ రాకుండుటకుఁ గాను

శత్రువర్గమునెల్ల ♦ జఱచినావు

ప్రజలెల్ల సౌఖ్యంబుఁ ♦ బడయఁగా బాటలు

వనములు పెక్కులే ♦ ర్పరచినావు

తే॥ గీ॥ కరుణవిద్యాసుబుద్ధులు ♦ కఱపినావు

పటాణములెల కడుబాగు ♦ పఱచినావు

నలువ చీలువలకై నను ♦ దలఁప సీవ

రగుణములు పొగడను లేద ♦ రసిన లావు॥

సుబు:——రాజకుమారా! నీవంతగాఁ బల్కుటకు నాయందె
క్కుడేమియులేదు. మీవల్ల జీవించుటచే నేజేయవలసిన కృత్యము
జేసితి.

జయం:——సచివాగ్రణీ! అట్లనకుము.

ఆ॥ వె॥ న్యాయవంతులైన ♦ సన్న్యాయమొసరింతు

ధనము దక్కునంచుఁ ♦ దలఁతురేని

ఇంతయే గాక,

ధనము గలిగినవెనుక ♦ దక్షుఁడు లేకున్న

నింక నీధర్మి నేమిచెప్ప

ఇయ్యది యబద్ధిమా ! మనము మన కన్నులార నెందఁజూచుచు
నుండలేదు.

సుబు:——సత్యమే. అయినను న్యాయాన్యాయంబుల విచార
రింపవలదా? ఒరులకుఁ గీడొనరించిన దైత్యము తమ్ముదండించు నను
భీతియైన వలదా? కఠినహృదయులై ధనాపేక్షచే నితరులఁ బాడుచే
యఁదలంతులేని వారికి యమబాధలు దక్క మోక్షంబు సుంతయైనఁ
గలదా?

జయం:——పాపంబునకు వెఱచు సత్యవంతులకుఁగాని దురా
శాపాత్రులగు దుష్టుల కట్టి వివేకంబుండునా? ఇట్టి యన్యాయముల
నేర్పరుపఁ గష్టమేగదా? మఱియు,

“రాజ్యాంతే నరకంధ్రువమ్న” ని పెద్దలు శాసించిరి.

తే॥ గీ॥ రాజ్యసుఖముల మునుకొని ♦ రంజిలి తుద
నరకవహ్నిని బడుటక ♦ న్న వినుమంత్య
మున సుఖమె మేలని తెలఁతు ♦ మనమునందు
కానఁదోలుతఁ గవ్వంబులే ♦ కలుగనిమ్ము॥

సుబు—(చెవులు మూసికొని) హరిహరీ! రాకుమారా! ఏల
యిట్టియమంగళవాక్యము లాడుచు నురిటివి? నీవలె సందఱుఁ గాన
నంబున నుండఁగోరినఁ బ్రజలఁ బాలించు ప్రభువు లేవ్వరు. దైవ
మెవ్వరి కెట్లు విధించిన నట్లొనర్పక యితరమొనర్ప నరులతరమా?
అదియునుంగాక,

తే॥ గీ॥ బాలుఁడవుగాన నెఱుంగక ♦ పల్కుచుంటి
వెందరెందరు రాజ్యంబు ♦ తేలలేదు
వారిల్లేరీ న నిట్టి వి ♦ చారిమునకుఁ
బాతులై రేమొ తెల్పు భూ ♦ పాలతనయ॥

జయం—సుబుధీ! నేనేమంటిని? అన్యాయ మొనర్చుచు రా
జ్యమున సుఖపడుటకన్న నడవుల జడదారియై యనుమలు పడుటయే
కమశ్రేయస్కరమని నుడివితి దాని కింత నగపేల నీకు?

సేన—[ప్రవేశించి] మహాప్రభూ! తమ కడకు రా నొకభిక్ష
కుఁడు ద్వారమున వేచియున్నాఁడు. దేనర సెలనైనఁ బ్రవేశపెట్టెద.

జయం—(మంత్రితో) అమాత్యవరా! అతఁడెనిమిత్తమై యి
టు వచ్చియుండెనో? కానిమ్ము తెలిసికొందము. తినఁబోవుచు రుచు
లడుగనేల? (సేవకునితో) సేవకా! వానిని నిరాటంకముగ తోనఁ
బ్రవేశపెట్టుము.

జయం—మంత్రపుంగవా! వాని కట్టి యిక్కట్టులు
 ప్రించెనో లేనిచో నాతఁ డియ్యెడకు రాబనియేమి? కావుననే
 తే॥ గీ॥ ప్రిజలఁ బ్రిజలనుబోలె కా • వంగవలయు
 వారివారి యిక్కట్టులెల్లఁ • బాపవలయు
 నట్లుగాక స్వలాభమే • యరయుచుండు
 రాజునకు బిడుదులేలను • రాజ్యమేల॥

[ప్రశేషము:—భిక్షకుఁడు పాడుచు]

హిందూస్థానీ సురటరాగము—రూపకతాళము.

ఆహా! నేడెరసితిని-జోహార్-జోహార్-జోహార్
 మహా-రాజా-జోహార్

కన్నులకు నానందము • ఘటెల్లెనుగా
 మన్ను-తేడ-మన్నింపుమా

కాంచితి మిమ్ము నా-కటవుదీరఁగను-గనకాననమునను
 కాంచ-నాంగా-పంచ-శరరూప

మేదినీవరా! నాది యొక్క చిన్ని మనవి గలదు శ్రద్ధతో నాలింప
 ద. మీజననమాదిగఁ గొన్ని నాశ్చర్యము మీదాన చానీజనన
 మిమ్ము నే వీడఁముఁ బొందకుంటఁగుగాను గొన్ని నాణెములు
 వైచి దిగఁదుడిచి సౌధమున కావలఁ బాటవైచుచు వచ్చిరి.
 కని నేనాకాసుల గ్రహించుచు వచ్చుచు నుంటి. దాన నాదా
 మొక్కింత నన్ను బాసి. అందునకుఁగా నో ధరాధిపా! నా
 చాలినంతవర్యంత మొకసంగతి మీకెఱింగించి ప్రయత్నించి
 విముక్తుడఁ గా నుంటి.

ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పవచ్చితిని • నో సరనాథ! ధరిత్ర నింక మీ
 కొక్కటి లోటు గల్గె నది • యున్నను లోపము లీటు నేదనన్
 జక్కని చుక్క నొక్కతెను • జాయగజేకొనుటే నుడి
 అట్లు చేయ నాకేమి లాభము! నా విచారము మెండగుటకా యనెద
 రేమో కాదుకాదు. ఆనారీరత్నము

సదా

చక్కెరమాటలందెలిపి • శ్రాంతినిదోలెడు సౌఖ్యమిచ్చెడుకా
 నుబు—(తనలో) బళిరా! ఈతనికి నాయూహయే స్ఫురిం
 చెను.

జోగి—ఆపె యెక్కడ లభించునందురా తెల్పెద వినుడు.

క॥ కంటిని జలుముమును నే

నొంటరిగా నొక్కయవిద • నుర్వీనాథా!

శుంటవిలుకానినై నన్

బంటునుగాఁ జేయును బలు • పలుకులికేలా॥

నుబు—వహ్వ! అట్టి కలికియే లభించిన నికఁ గొఱత
 యేమి?

జోగి—

ఉ॥ చూడఁగలేదు నేనెచట • సుందరి బోలెడు ముద్దుగుమ్మలకా
 జూడఁగలాడనంచు మది • సుంతయు నెంచను రాజశేఖరా!

జయం—

అలలితాంగి యెవ్వతెయ్యె • యాపెచుగన్న జనంబులేరొ యె
 వ్యాడలనుండెనోయెఱుగఁ • బల్కుమునామమదేదియోత్వరన్॥

కన్నడ రాగము—రూపకతాళము.

జోగి—

దేవా! తెల్పద వినుఁ డ • ద్వేవి చరిత మెల్ల మీకు
జగతి క్షత్రయవంశమున • జననమయ్యె నా • మగువన
జగన్మోహిని యందురు • జగముచందలి • జనులెల్లరు
జయం—బళిరే! పేరికిఁ దగియుండును గాఁబోలు?

జోగి—

జనన మయిన వెనుక జనని చనిపోయెను నాటనుండి
జనమిఁదాపెను • సాగుచుండె • మనయూర నె • మనుచుండిరి

జయం—కట్టా! మాత కలవయ్యెనా? ఐనను నాకొక్క
తోచుచునుండె వినుము.

చ॥ వనిజును జూడకే ధర • వివాహము చేసికొనంగ రాదు చే
కొని యటుపిమ్మటంజెలిని • గుండెగఁజేయఁగరాదు మోహవ
న్య సలిసనేత్రలందుననె • నాటఁగఁజేయుచు భార్యవీడి; కా
వునఁజెలిఁజూచుమార్గముచు • బూనియొన ర్చేపఁజెప్ప మెప్పులో!

సుబు—రాజపుత్రా! కడుఁ జక్కగఁ బల్కితిని!

జోగి—వలికా! నాకొక్క యుచాయముమాత్రము తోచి
చున్నది. కాని, దానిఁజెప్పుటకు నాకే సిగ్గు వొడముచున్నది. ఐనని
దేవరకార్యమే కావునఁ జెప్పెదను. అది యుక్తమైనచో నొనర్పుడు
తేనిచో నన్ను క్షమింపుడు.

జయం—అట్లే. దానఁ దప్పేమి వినిపింపుము.

జోగి—ధరావల్లభా! ఈరేయి నావెంటను మీరుకూడ నా
వలెనే భిక్షకునివేషము ధరించి వత్తురేని యాపె మీకొంటరిపాటున
గంటఁబడును.

జయం—సరే ! నీవీ సాయంకాల మిచ్చోటికి రమ్మ. నే
బ్రచ్చన్న వేషమున నీవెంట వత్తుచు.

జోగి—చిత్రము. (నిష్క్రమించుచున్నాడు.)

జయం—మంత్రీసత్తమా ! ఇక మనము కొలువుచాలింతము.

(నిష్క్రమింతురు. తెరవాలును.)

ప్రథమాంకము:—ద్వితీయరంగము.

స్థలము—ఉద్యానవనము.

[చిత్రరేఖ పాడుచు జగన్నోహినితోఁ బ్రవేశించును.]

రాగము జంజూటి—తాళము రూపకము.

చిత్ర—

ఎంతో వింత కాంత యీ వనంత కాలము

అంతమగును జంతలీ వన మంతయుఁ గనిన

1

చాలఁగా వసంతు పెండ్లి లీలఁ జూలి వృ

క్షాల వ్రేలు నీ లతల్ తోరణాలువోలె హా !

2

బాల మేలి పూలు చాల రాలి యుండెగా

తలఁ బ్రాలు వోయు వేళరాల్ ముత్యాల వోలె హా ! 3.

జగ—చెలీ ! నీచెప్పిన చొప్పుననే యీవనము కడు మనోహ

రముగ నుండె. [అని నడచుచు] ఆహా ! ఇటు చూచితివా ? ఈ

లతామత్సరిక

ఉ॥ బాగుగఁబెంచి పాలకుడు • ప్రాయము రాగనె యందమైన పు

న్నాగముతోడఁ జేర్పఁ దను ♦ నాతిరొ ! కాలకృతంబునన్వః
బాగులునోగులుం గలుగఁ ♦ బాల్పమ నెంచదు వీడ

చిత్ర—

మాలతీ

బాగగుఁ గొమ్మలెల్ల నినుఁ ♦ బట్టి చరించిన వాంఛ ర్తనల్

జగ—(ఒక సరోవరముపైఁ జూపు నిగిడించి) నెచ్చెలీ !
రమ్మిటు ఇటు (అని యామె భుజముపై దన వామహస్తంబిడి
చేతివ్రేలితోఁ జూపుచు) ఆకొలఁకున నొక మలిచడంతువు
చ॥ పలుతెగవన్నియల్లులుగు ♦ పద్మములోఁగలతేనెఁ గ్రోలఁగాఁ

దలఁచుచు నప్పలన్మునిఁగిఁతెల్లడమండెడిఁ జూమమో చెలీ !

చిత్ర—తెలియకసాధ్య సాధ్యములుఁతీపగుదానిని గోరు దృష్ట జీ
వులు పడు పాట్లివే నుమి ప్రపుల్లినవాబ్జముఖి! సఖి! ధర

జగ—(మెల్లఁగ వేటొక యెడకుఁబోయి) శృంగారవదోమ
ధీమః! బామామః! జంజుమ్మని మారుటంకార ఝంకారమున
ఉ॥ కాంచితె మెల్ల తావులనుఁగల్గు పదార్థము తస్కరించుచున్
గాంచనగౌరవంబు సరిఁగాంచఁగఁ జాలని యామలిన్లుచున్

చిత్ర—మించును

మించును మించుమేనుగలఁమెల్తుక మెప్పులఁ బొందునట్టి యీ
కాంచనగౌరవంబుసరి ♦ గాంచఁగ నెంచిన చేటు మూడెమన్

జగ—(మఱియొక చోటునకుఁ దీసికొని యేగి పైఁనఁ జూ
చు) ఆహాహా! ఆపలుగాకు లెట్లు కక్షనహించి పోరెడినో యం
సితివా ?

హిందూస్థానిబేహగ్ రాగము—ఆదితాళము.

ఓ మీననేత్ర యుకఁమీనునకై తమఁమేనులు తొలుగను
బూని యుండె రక్తాననములఁ గనుమానని పోరెలుకన్

చిత్ర—బళి! బళి! కనుగొంటిని.

జగ—తుదకేమైనదో యెఱుంగునువా యా విసారము?

తెలిపెదఁ జెలి కొలఁకునఁగలవేయలలను జలములు చలింపవే

చిత్ర—అవునవునఁసితి నతివాఁయదిగొ నదిగొ నచ్చో మగువా

జగ—ఆ వనముఁ జొచ్చెఁజూఁవాఁబుగంటి యాపలుగాకుల పెను

బారి తొలఁగి వేఁబాములు పడిపడిఁప్రాణములు వడంక

చిత్ర—ఔను విసారమగుపడమి నిప్పుడు చూడు మాపలుగా
కులు దీనాననములఁ బోరాటము మాని యాదారిని బోయెడిని.

జగ—తీవఁబోణీ! ఈవింత నరయుము. ఈలత తన చెంత
నున్న యాలతామతల్లికను తనవంటి తీగ యని తెలియక యెట్లు
పెనఁగొనుచున్నదో!

చిత్ర—లతాంగీ! ఐన దానికేమి వెల్లి యబ్బె. దానితోఁ
దాను నా పున్నాగము నలముకొని శోభిల్లుచుండెను.

జగ—ఆఁగుమాఁగుము; ఆకడ నేదియో కంఠస్వరము విన
నయ్యెడిని.

చిత్ర—(చెవి యొగ్గి విని) జగన్మోహినీ! అది మన మంజు
వాణి కంఠము గాదా?

[మంజువాణి పాడుచుఁ బ్రవేశించుచున్నది.]

ఆహా! వనంబు మేల్ లతలతో మెండుగాఁ సాగసుగనుండెఁగా

పొలతుల రండు గాఁ థా-నంద-మొంద-నిందు-నని పిలచెడి

ధ్వని-బనుపుచు

కీర్తనారకలతోడఁ బూవుతావులతోడఁ తేనెసోనల తోడఁ

వారగీతములతోడఁ-సొంపు-పెంపు-నింపు చుండె

చిత్ర—[మంజువాణి కెదురేగి] చెలీ! ఏమింతయాలస్యమ
మంజు—ఇప్పటికి తీరుబడి యైనదే.

చిత్ర—అటులా! దాని కేమిగాని మంజువాణి! నేడేమియో
కాని మన సఖి జగన్మోహిని మునుపటివలెగాక చింతచేసున్నట్లు
మె ముఖము సూచించుచున్నది.

మంజు—ఏమికారణమై యుండునో రమ్ము. మనము త్వరలో
దానిగనుగొందము. (అని సడిచి వచ్చుచునుందురు.)

జగ—(తనలో) ఆహా! ఆమారసుందరవిగ్రహుడు నా
లభించునా? నాయ్త్తి యభాగ్యురాలిని గోరునా? ఇట్టి కలలోగన
పురుషునకై యేను బరితపించుట యుచితమా? అట్టివాడీ భు
నిక్కంబుగా నుండునా? ఒకవేళ నుండినను అతండే కులజుడై
యుండునో? మనోహరమగు మేడికాయంగనియు, దావిలేని పూవు
గనియు భ్రమించుట వెట్టితనముగాదా? దూపంబునుంబోలి గుణంబు
లుండునా? ఇది తెలియకయ నే నెట్లు వరింతును?

చిత్ర—మంజు—(జగన్మోహినిని సమీపింతురు)

జగ—నెచ్చెలులారా! మన మీఛాయాద్రుమము కడ నిం
విశ్రమింతమా?

చిత్ర—మంజు—ఆ అట్లే యైనర్తము.

(అని మువ్వురు కూర్చుందురు)

చిత్ర—[కొంతయూగి] ప్రియసఖీ! నామనంబు నొక సం
యము బాధింపుచున్నది. అయ్యది నిన్నడిగి తీర్చుకొన వచ్చునా

జగ—ఏమిది?

చిత్ర—నేడేమియో కాని నీముఖంబున వెల్లందనంబు తో

చుచున్నది. వనవిహారంబొకింత యొనర్చినను నీమనంబున నలబడి యుపశమిల్లినట్లు తోచదు. కారణ మేమై యుండును?

మంజు—బౌనాను చిత్ర రేఖా? బాగుగా గ్రహించితివి. నా కును నేడీపె వదనంబారయ నట్లే కాన్పించెను.

జగ—అంగనలారా! నన్న హాస్యమాడు తలంపున నిట్లు పల్కుచుంటిరే కాని నాకేమి చింత?

చిత్ర—చింతయే లేకున్న నీ విట్లుండుటకుఁ గారణమేమి? మఱియును బ్రతిదివఱు దేదీప్యమానమై వెలుంగు నీ ముఖచంద్రికలు నేడు దుఃఖజలముగ్ధాలంబుల మాటునడియున్న స్థైర్యికి తెల్లముగాదు?

జగ—[ఊరకుండును]

మంజు—కాంతామణీ! ఏకోదరల వలె మెలఁగు నీ యనుఁ గు చెఱుల యొద్దనా నీ దాఁపరికమ? ఇష్టసఖలకొకానొకపట్టున నేది నైన విపత్తు సంభవించిన నయ్యచే తోడిచెల్లలచేఁ దీటునని యెఱుంగవా? వేరెవ్వరికైన నీగుట్టు బయల్పుత్తుమనియా నీ యుద్దేశము?

జగ—అట్లెన్నటికినిఁ గాదు.

చిత్ర—కానిచో నిక నీ దాఁచుట లెందుకు?

జగ—ఇందు దాఁచుట కేమున్నది? మీకును నాకోరిక దీ ర్చుట దుర్లభమే.

చిత్ర—మమ్ముల నడిగి తెలిసికొనకయ మా క సాధ్యమని నీవెఱ్ఱెఱుఁదువు? మాచేతనై సంత వట్టు నీకోరిక నీడేర్చు బ్రయత్నింతుము. వేగిరము వాక్రుప్సము.

జగ—నన్నింతగా బలవంత పెట్టుచుంటివి కావునఁ దెల్పెద.

ఉ॥ నిక్కము దాపనేల నిక ♦ నీరజనేత్రో! నిన్నరాని నే
 జక్కెరవింటినాయకు వ ♦ సంతజయంతులఁ జందమామను
 జక్కదనఁబునందుఁ దన ♦ సాటికిఁ దేరఁగనీనివాని నా
 చెక్కిలి నొక్కి మారసుఖ ♦ చేష్టలు సల్పినవానిఁ గంటినే.

చిత్ర—కాంతామణీ! ఇంత మాత్రమునకై సీకింత ఎగపేల?
 నీవు చూచిన మోహనాకారుని రూపంబు లిఖయిగపఁగలవా?

జగ—అయ్యో తియ్యబోణీ! నేనెల్లు వ్రాయఁగలను. ఎన్న
 దుఁ బరపురుషులఁ గన్నెన నెత్తి చూడని నన్నా నవమోహనుఁడు
 తమకంబునఁ దరిజేర్చుతెఱి మురువునఁ బరవశనై యొడలెఱుఁగక ల
 జ్జాభయంబు లాకృమింపఁ బూర్తిగఁగన్నెనవిప్పి చూడనైతి.

మంజు—అట్లైనఁ గష్టమే కదా? ఛేలీ? నిక్కముగ నిన్నా
 మదననుందరవిగ్రహంబు మారుపోగున ముంచెననియే యెంచి యు
 బ్బితివి కాబోలు [అని చిఱునగవునఁ గేఁగంట నాపెను జూచును]

జగ—కలికీ! నేఁ దొలుతనే మీరిట్లు హేళన చేయుదురని ల
 జ్జించి చెప్పనైతి. అట్టియెడ నన్ను నిర్బంధించి యిట్లాడుచుండిరి [ని
 ట్టూర్పువిడచి] అయ్యో! మిమ్మునచేల? నన్నేయనుకొనవలె లేకున్న
 ఉ॥ అందని ప్రానిపండ్లకొఱ ♦ కట్టును జాచెడు వెట్టి వోలె నే

బొందఁగ నెంతుఁగా యతనిఁ ♦ బొల్పుగ నింతటి ముగ్ధులందురే
 నుండఁగఁడంగనాప్రతితి ♦ సూనశరుండయొ నన్ను గోరునే

ముందటిబామునందతని ♦ మోవికి పూజలొనర్పకుండినన్.

ఓయువతులారా! వేయి యేల? ఆ నవయువతీభావజుడే క్షత్రియు
 డై నన్ను వరింపనిచో ఖడ్గరజ్జువిషానలొదకంబులఁ బ్రాణంబులనై న
 వోనాడు దానఁ గాని యన్యునిఁ గోర [అని విచారించును]

చిత్ర—ఉ॥ చింతిలకమ్మ నీవిటలు ♦ చిత్తవికారము బొందకమ్మ
మంజు—

వంతను వీడుమమ్మ బల ♦ వంతము ప్రాణము వీడకమ్మ
చిత్ర—

యింతటి మాత్రనే సమసె ♦ దే యికజాలును జాలు దైవ మా
కాంతునకై సృజింప నిను ♦ గాక మగొక్కరి బెండ్లియాడునే!
దీనికేమి కాని నే నొక్క యుపాయము దెల్పెద దానిని జేయుదమా?

జగ—అది యేది?

చిత్ర—నేనీ భూలోక రాజశేఖరుల చిత్రఫలంబులు చూపె
ద. నీ యందగాడంతున నుండునేమో చూడుము.

మంజు—సుదతీ! ఇది మంచి యుక్తియే.

జగ—మేలు మేలట్లే యొనర్చుము [ఒక్కొంత సంతోషమును
జూపును]

చిత్ర—సరే యిటు చూడుము [చిత్రఫలకంబుల నొక్కొక్క
టి జూపుచు]

నీ॥ ఇతఁడు ఘూర్జరప్రభు ♦ వింతిరో యితనినా ♦ యీవు గన్గొంటివి

జగ—[చూచి పెదవి విరిచి]

♦ ఇతఁడు కాండె

చిత్ర—ఇతఁడు మాళవనాథుఁడొంతిరో యితనినా ♦ యీవు గన్గొంటివి

జగ—[అనిష్టమును సూచించుచు]

♦ ఇతఁడు కాండె

చిత్ర—ఇతఁడు విదర్భ గాఁడొంతిరో యితనినా ♦ యీవు గన్గొంటివి

జగ—[అసూయతో]

♦ ఇతఁడు కాండె

చిత్ర—ఇతఁడు వంగప్రభుఁడొంతిరో యితనినా ♦ యీవు గన్గొంటివి

జగ—[పెడమొగమున]

♦ ఇతఁడు కాండె

చిత్ర—ఇతఁడ మోధ్యకునాథుఁ డింతిరో యితనినా యీవు గన్గొంటివి

జగ—[ఆకసముం గనుంగొనుచు]

◆ ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర—ఇతఁడు నేపాళరాజింతిరో యితనినా యీవు గన్గొంటివి

జగ—[నేల జూచుచు]

◆ ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర—ఇతఁడు కాశ్మీరరాజింతిరో యితనినా యీవు గన్గొంటివి

జగ—[చేయి నూపుచు]

◆ ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర—[తనలో] ఆహా! వీరెవ్వరు కారని వచియించుచున్న
దే ఇతఁడు మానవరాజో దేవరాజో కదా? ఐత నాయెఱింగిన వీర
లఁగూడ చూపెద

చిత్ర—ఆ॥వె॥ ఇతఁడు సింధునాథుఁ డింతిరో యితనినా

యీవు గనుంగొనినది

జగ—[నిట్టూర్పు విడచి చెక్కిటఁ జేయిజేర్చి] ◆ ఇతఁడు కాఁడె

మంజు—బాగు బాగు వీర లెవ్వరు గాకున్నచో వేఱుగ నీ
కొఱ కారని సృజింపవలెనని తోచెడిని

చిత్ర—వారిరుహాక్షి? వేతెవ్వరు నాయెఱింగినంతవరకు లేరు.

ఈకడ వానిం జూడుము

ఇతఁడు మన యధిపతి ◆ యింతిరో యితనినా

యీవు గనుంగొనినది

జగ—[నంతో పాతిశయమున దేహముగ గుర్పొనువ] ◆ ఇతఁడె యితఁడె

(వక్షమునఁ బటము జేర్చుకొని యనేపనిగఁ జూచుచు నానం

దబాష్పములనించును)

మంజు—అమృత్యు యిప్పటికై న మా యలజడి యుపశ

మించె నంతె చాలును. ఏదీ యొక్కసారి నీ చిత్రచోరుని ననుఁ జూ

డనిమ్ము. ఇదివరకాతని నేను చెప్ప వినుటయే కాని చూచి యెఱుఁగను.

జగ—[పటము నిచ్చును]

మంజు—(చూచి) మేలు మేలంగనా? నీపుణ్యవశమున నీతఁడు నీ కంటఁబడియె. ఇతనితో నికఁగి గాలంబు గడపుచు మమ్ము నీ కేగిగంటనైనఁ జూడవు కాఁబోలు! ఒడిని బుడుత నిడుకొని పుడమి నంతయు వెదకిన ట్లీతనికొఱ కెన్ని యవస్థలు పడితిమే? ఎంత కాంతి వంతుని వరించితివే!

చిత్ర—లేక సామాన్యపురుషుఁ గోరెననుకొంటివా యేమి? చూడుమీ సొగసీ చూపీ యొయారము

మ॥ తెలిజ్యోత్స్నల్దొలుకాడు మోముశశిసఁ తీర్తింబ్రశంసించుఁగా
చలువల్లము సుధావ్రాదంబులఁ గటా • తుంబుల్ ప్రశంసించుఁగా
చెలుపున్దైర్యముకౌర్యము హృదిప్రశం • సించున్ హూయల్మీరరా
జిలు వీనిం గెలువం గలారెవరు రా • జీవాక్షియే సూ సఖ

చెలియా! నీవు జన్మసాఫల్యమును బొందితి విక నీకేమి కావలయు!

జగ—అయ్యో నెచ్చెలులారా? మీరు నన్నిట్లుాపి చూచుచుంటిరేకాని యీవదనవిజితసోమునిం గలియు నంతటి భాగ్యవంతురాలనా? ఈ పురుషసింహుఁడు నన్ను వరించునా?

చిత్ర—ఇవి యేటి మాటలు

తే॥ గీ॥ అతివ నినుఁ జూడ మానుల • కైన వలపు

జననమగుటలు నిక్కమీ • యినుడ దెట్లు

వలపఁ డీరేడు జగములఁ ♦ బొలతి నీదు

కాలిగోటికి సరిపారు ♦ గానరారు

జగ — ప్రియసఖీ! ఇది నిశ్చయముగ నతిశయోక్తి సుమీ?

చిత్ర — నీవట్లనుకొనెదవుగాని యిందెంతమాత్ర మతిశయోక్తిలేదు. నీవెట్లా నుందరగుణరత్నాకరుని జూచి వలపునఁ బొక్కుచుంటివో యట్లే యాతఁడును నిన్నొక్కసారి క్రేగంట సరసెనేని మారాగ్నిదండవ్యామానమానసుండు గాకుండునా?

మంజు — నెచ్చెలీ! అదియుఁ గాక నీగుణరత్నాకరుఁడు కొలది కాలంబు క్రిందటనే రాజ్యధురంధరుఁడయ్యె. వలపన్న నిదివర కెట్టిదియో యెఱుంగని నవవయస్కుఁడు.

జగ — మీమాటల మూలమున నీతఁడు సుగుణుఁడనియుఁ దేటతెల్లమాయె. కాని నేనీ మానినీనవమన్మథు వరించినట్లు మాతండ్రి కెట్లు తెలియును. నేనెట్లు వినుపింతును.

చం॥ తనువున భూమిపై వరలు ♦ దర్పకుని న్ముఖహాససోముని

ధనమున యక్షరాట్టునిఁ బ్ర ♦ తాపమునందున విష్ణుమీరిభూ

జనములనెల్లఁ బ్రేమఁగను ♦ చారుమనోహరు మేరుధీరుని

జనకున కేను గోతుట య ♦ సమ్మతమో మఱిసమ్మతంబొహ.

ఇంత వరకేమి కతంబుననో నాకుద్వాహంబు గావింప కున్నవాఁడు నామూలంబుననే నాయనగారి రాజ్యంబు వోయెననియుఁ గడునిడు మబుబడి యడలుననియుఁ బుడమిజనులు పల్కవిందు. అది యెంత నిశ్చయమో కారణమేమియో యేనెఱుంగ. కాంతామణులారా! నాయందనుగ్రహమున మీరెఱింగిన నాకాయుదంతం బెఱింగింపఁ గోరెద.

• మంజు—అది యేమో నిక్కము మేము నెఱుంగము. కాని నీజననకాలలగ్నములు నీకనుగుణములుగ లేవట. అందుననే నీజననమయిన యనతికాలమున నీజనని పరలోకప్రాప్తిజేందెనట. ఇంక నేమేమో వినియుంటిమి కాని చెప్పన్తోరాడకున్నది. రాబోవు దానికై వగవనేల? కాగలది కాక మానదు కదా?

చిత్ర—చెలీ! ఈపె వచించినట్లు ఆగతానాగతంబులకై చింతిల్లుట వెఱ్ఱితనము. వానికై వగవక నైర్యమానసురాలనై యనాథలను సాకెడి రమామనోహరు సుందరపాదారవిందములు డెందంబునం బాదుకొల్పి యేయఘంబులు నినుం బొందకుండ నిరతంబు స్మరియింపుచుండుము.

జగ—ఎన్నెన్ని జన్మంబులఁజేసిన కర్మంబో యీపుట్టువున ఫలింపనున్నప్పు డెవ్వరు మాత్ర మేమి యొనరువఁ గలరు. అయినను. ఉ॥ మానము గాచుకొంచు పలుఁమారు స్మరింపఁగఁగాదెపూర్వమా.

జానకియు న్మదాలసయుఁ ♦ జంద్రమతీసతి యాజ్ఞ సేనియున్

దానవవైరిసత్కృప స ♦ తంబును బ్రోవఁగఁ బడ్డ వారహః

యేను నదే విధిన్ హరిని ♦ నేమట కెప్పుడుఁ గొల్చెదన్ మదిన్
ఈసతీమణులెల్లరు నాకీ కష్టకాననము గడువఁ బక్షివాహనుని పాద
సద్మసేవయను దార్శిన్యటాక్షింపుచుండ నీవెఱపేల? సుందరీమణులారా?
సాయంసమయమయిన దిఁక మనము మన మందెరముల కరుగుదము
ందు.

చిత్ర—మంజు—అట్లనే

[మువ్వురు నిష్క్రమింతురు]

తెర వ్రాలును.

ప్రథమాంకము: తృతీయ రంగము.

[ప్రవేశము: భిక్షకుఁడు ప్రచ్ఛన్నవేషమున జయంతుఁడును]

హిందూస్థానీ భేషగ్ రాగము: రూపక తాళము:

భిక్ష—బళి-యీనా-మనం-బౌనంద♦వార్ధిలో-మునింగెఁగా ||బళీ||
 ఇలా-పతిక-నాతో నీ యింటి ♦ కేను గొని యేతేరెఁగా ||బళీ||
 బౌ, ♦విలాసవిమలప్రతీతనుతగాత్రక ♦మిళిందవేణినుత్పల
 మనోహరవిశాలనేత్రక, ♦గలంచి చూడఁ బదునాలుగులో-క ♦
 ములందు నెందు

నెన లేని మా ♦నినీరత్న ♦మును వే తిల-కిం-పను బళీ   బళీ||
 దేవా? అల్లదె యా గజగామిని నివాసస్థానము (చూపుచున్నాఁడు)
 జయం—[తనలో] ఈవచనంబుననే లోఁగల సంతోషము
 వెల్లివిరిసి పైకి పొంగనారంభించినది. అన్నా? ఇక నాకన్నెలమిన్నఁ
 గనుఁగొన్న నెటులుండునో?

జయం— కల్యాణి రాగము: రూపక తాళము.

తొందరను ♦జెందఁబోకు ♦డెందమా-యిందు

ఇంచుముఖ నా ♦కందెనుగా ♦పొందననుచును

కాంచనాంగిని ♦గాంచఁగా నె ♦కొంచమైనను

జంచలించ వల దల్లెన ♦వంచనను బొందెదవు

చంచలాక్షి ♦సంచరించఁ ♦బొంచి చూడుమీ

ఇంచు విలుకాఁడు ♦వంచెడు ♦పంచశరముల పాలుగాక

(ఇరువురు నడచుచు జగన్మోహినీనివాసస్థానమును సమీపింతురు)

హిందుస్థానీతోడి రాగము: ఆది తాళము.

భిక్షు—ఓరె మొసంగుము మాతా-మాతా-ఓరె ..

అటును బ్రాణము ♦ లారగింపను నే.. ||డోరె||

కూరిమి మీరగ్గ ♦ గూరల తోడ నా

హారమొసంగ జో ♦ హారులొసంగెద.. ||నోరె||

తల్లి—[అని కేకవైవ జగన్మోహిని చేత వన్నముతోఁ బ్రవేశించి నందిని బట్టిన భిక్షకుసకిడి పోపుచున్నది.]

జయం—[విస్మయమునఁ దనలో].

హిందుస్థానీ ఖైరవిరాగము: త్రిశ్రజాతి ఏకతాళము:

వీరీరేడు లోకములనారె గేరు చారుసుకుమారాంగనల్ ||వ||

సన్నుతాంగి మోము ♦ పున్నమచంద్రుని ♦ వన్నెలు తగ్గించుఁగా.

హయ్ హయ్ 1

చేడకన్నులు ♦ చేరలకు మించి తొగ ♦ లీడు రావని పించుఁగా.

బలిరా 2

కీరవాణి ♦ కెమ్మోవి ♦ కెంపుచక్కెరల ♦ నీరసములఁ జేయుఁగా.

వహ్య- 3

తొల్కారు మెఱుఁగును ♦ గల్గిదేహము చాల ♦ చుల్కన చేయు

చుండె-మేల్-మేల్ 4

జయం—(ప్రకాశముగా) ఓయీ! నేనీ నారీరత్నంబును బూర్తిగఁ జూడనైతి మరలరప్పించుట కేదైన నుపాయ మున్నదా?

భిక్షు—చిత్తము మహారాజా! లేకేమి. ఇదిగో రప్పించెదఁ జూడుడు [ప్రకాశముగా] అమ్మా నేడు నాతోఁగూడ నొక మహా నీయుడు వచ్చియుండె. తల్లి

జయం—[లోలోన] మహామా! తొందరఁ జెందకుము.
 వంబులారా! ఆతరుణియనుగ్రహమునకుఁ జాగినంతనె మీకు హీన
 కాదు నుండి. దేహమా! జలదరెల్లక దృఢముగ నుండుము.

జగ—(తిరుగఁ బ్రవేశించి జయంతుని సంచినన్నమిడిచను)
 జయం—(తనలో) యశస్వి! ధన్యుడనైతి. నన్నుఁబోలు
 ణ్యులెవరు

చం॥ బళి!బళి! పూర్వజన్మమున భాగ్యము లేమియొనర్చియుండెనో
 భుతకు తభుక్కున నెఱియఁతనిన్ని గాంచఁగనాదునేత్రముల్
 ఇంతవర కదృష్టవంతుడనే యింక సందేహ మేలని

చెలి యింక నీదు సొమ్మునుచుఁ జెప్పవినంగను నాదుశ్రోత్రము
 కలికిని బ్రక్కఁజేర్చుటకుఁ గాత్రముచేసెనొ లేదో పుణ్యమున్
 (ప్ర)కాశముగా)యోగినర్యా నీకుఁ బ్రత్యుపకారమే నేమి యొనర్తున
 భిక్షు—దేవా! మీపరిపూర్ణకటాక్షముగడిన నంతే చాలును
 నాకొఱతవాసెనే వీడ్కొనియెద.

జయం—మగచిదీ యన్నమును వస్త్రములను దీసికొని పో
 మ్ము [ఇచ్చును]

శంకరాభరణ రాగము: ఆది తాళము.

భిక్షు—ధన్యుడ-ధన్యుడ-ధన్యుడనో ♦ మాన్యచరిత మన్నిం
 మింక

గన్నుల కామోదము గూర్చు ♦ వన్నెమిటారిని జూపుటచేన్
 కన్నెల-మిన్నను-గైకొననో ♦ మన్నుతేడ! మీకార్యమెగా
 ఎన్నఁగ నాకొద వాసెఁగదా ♦ మన్నిలముంబునకే గెదఁగా
 ధీవరా! సెలవు (అని భిక్షుకుఁడు నిష్క్రమించును)

జయం—[కొంత దూరము నడచి]

చ॥ పడఁతుక వాస్తవద్వైతముల బంగారుపల్లెముఁ దాల్చి సూక్ష్మమా
నడుమసియాడ ముత్తకరి నాఁగను గొజ్జలు పైడివాంసక
ములు గలు గల్లు గల్లు మని మ్రోయఁ గనుల్లనలేని దేహచం
చల చలియింప నన్న పుడిఁ జక్కన వచ్చిన రమ్య మెన్నెదన్
బోరారా! ఆరుచిరాకారమునా యెడంద నెడఁబాయఁడు కదా?

బలిరా! ఆతొలుకారు మెఱుఁగును బోలి మెఱయు నాసురు
చిరాంగి తన యంగసౌష్ఠవలావణ్యాతిశయంబు లొరులకంటఁ బడ
కుంటనై మేలివస్త్రముల మాటు వెట్టి మాఱు మూలల సంచరించు
చుండె గదా

కం॥ ఆ రమణీమణి మారుని

యాజ్ఞవ సాయక మటంచు ♦ నాత్మఁ బలఁతుఁగా

యూర యును కాక యుండిన

నా రమణీయత విలాస ♦ మమరునె యెందున్

ఉ॥ ఆ యబలామణి స్దదిసి ♦ యంగజసంగరరంగమంచునన్

హా యని మోదముం గనని ♦ యాతని పూరుషజన్మమేలొకో

ప్రాయమదేలొకో యధిక ♦ నాజ్యములేలొకో భాగ్యమేలొకో

హా యజగందులేలొకో కు ♦ తూహలమేలొకో కీర్తియేలొకో.

వేయేల? రేపకడ నాపె జనకు డగ్గరి నారాజ్య సంస్వస్వంబు లొసంగి
యెస నేనాదవ్యసాదామినీగాత్రిం బరిణయ మాడువాడ

[పోవుచున్నాడు. యవనిక విగజారుచు]

ఇది ప్రథమాంకము.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

~~అక్షరము~~

ద్వితీయాంకము—ప్రథమరంగము.

స్థలము—పాంచాలమున నొక వీధి.

[ఒక ప్రక్కనుండి సుబ్బావధాని పోవచుఁ బ్రవేశించును.]

ఆనందభైరవి రాగము. ఏకతాళము.

బోరా! అవుర! పొగడ-నేరికి తరమగు నీధరపై హాయ్ హాయ్
ఆ గారెల-బూరెల-పోయి-హా! హాయ్!-హాయ్!- - - గారెల 1

బళిర!-యప్పల రుచి-ఆహా!-యప్పల శుచి-తలఁపునకే వ
చ్చుఁగా-హాయ్!-హాయ్!-తలఁపునకే వచ్చుఁగా

మఱియు-వడల-నామ-వడల-పెద్ద యట్ల-నొ-బృట్ల-ప్రశం-శింప

నింతయెన-వాణీకాంతునకె యలవిగాదు 2

బోరా! విన్నవారినే నోరూట లూరించు వా యన్నాదులు తిన్నవా
ని నన్నూటనుండ నిచ్చునా?

ఉ॥ ఎక్కడి కూరగాయలొ మఱెక్కడి పప్పులు నూరుగాయలొ

ఎక్కడి వంటలక్కలొ బళి! బళి! వారల కైలు చల్లగాఁ

జక్కఁగ శుద్ధిజేసి భువి-సంతస మందఁగ విస్తరిస్తొలి

జక్కని పాయసాన్నమిరు-చేతుల జుట్టఁగ నుంచి నారహా!

వెంకావధాని—[మఱియొకప్రక్కనుండి ప్రవేశించి] ఏమిరో!
మధ్యాహ్నభోజనంబు లింకను మఱపునకు రాకుండెనా యేమి?

సుబ్బా—కాదటరా? మఱి, ఆపప్పు, ఆనెయ్యి, ఆకూరలు
ఏవ్ [అని త్రేణిచి] ఆహా! ఏమి వంట! ఏమిరుచి! ఏమిదాతృత్వము!

వెం — మఱి యీసాయంకాల మైదుగంటలకే బంతియే యె
ట్లు నీనెదవు మఱల?

సుబ్బా—అయిదుగంటలకై న నేమిరా? ఆమామిడి, పనస,
యరటి, నారింజ ఫలాదులతో నిండియుండు విస్తరికడఁ జేరునరికే
కడుపువెలితి గావ్వక యు గునా?

వెం—ఆ-అదియుఁ గాక మరల మనము రమ్మన్న వచ్చునవి
యా యేమిటి? ఆజయంత జగన్మోహనులు కారడవుల నిడుములు
పడ సడచు వారలు కారే

సుబ్బా—ఔనురా! అప్పుడే యిదేమి విపరీతమురా? ఇదెక్క
డి న్యాయమురా? మనము పుట్టి పెరిగి యీ యిలాతలమున నిట్టి
యన్యాయము కని విని యెఱుఁగుదుమురా?

వెం—ఏమి?

సుబ్బా—

చం॥ పరుండెవడై నజేయుటకు॥ ♦ బాల్కనుఁగాకదికానితండ్రి యీ

సరణిని గూఁతుఁ బొమ్మనిన ♦ సంగతి వింటిమె కంటిమె కటా!

వెం—ఎఱుఁగక పల్కెదేల యిటు ♦ లేమియుఁ గారణ ముండకుండునే

సరసిజజన్ముడీ విధము ♦ చానకు వ్రాసినఁ దప్పునే సఖా

సుబ్బా—[కోపముతో] ఛీ! నీవెన్ని యన్న ననుము దుష్టా
త్ముల కిది బిడ్డ వీరు బంధువు లిది సత్య మిది యసత్యమిది న్యాయ

మిది యన్యాయ మను తలంపుండదుగదా ? కీర్తి నపకీర్తి నైన
దలంపక విత్తమునకై యుకరి దత్తర పట్టిన నాయుసురూరక పోవు
సని కాబోలు వీరి యూహ. చూడు మెన్నెన్ని జన్మము లెత్తినను
సరే యాపడఁతి యే డ్పితని మాత్రము కట్టి కుడుపకపోదునుమీ !
పోపము !

తే॥ గీ॥ తల్లి కలువయ్యె పోదరి ♦ తలఁప నున్న
యన్నదమ్ములా యంతకు ♦ మున్నె లేరు
వెనుక దక్షుడు లేడు నూ ♦ జనకుఁడొకఁడె
యట్టి యొకఁడె బాపమునకు ♦ గట్ట నొడిని॥

వెం—ఇంతకు నీ యుద్దేశ మేమని ?

సుబ్బా—ఏమనియో ? ఇంతవఱకుఁ గారాబమునఁ జూచు
చుండెను గాని యిట్టి కృత్య మెఱుంగఁడు. పోనీ నవతిత్తల్లిచేసినేమో
యనుకొననైఁ గాదు. ఇక నేమని యనుకొననగు. నిశ్చయముగ
నీతనిఁ గొన్నిగ్రహములు భసమరు నెఱివిడి యిట్లు చేయించుచుండె
నే కాని వేరుకాదు. ఇతఁ డిదినఱకేంత సుగుఱుఁడనిపించుకొనియెనో
యిప్పుడంత మర్గుణాలవాలుఁడనిపించుకొనుచుండె. తనపూర్వార్జిత
కీర్తి నశింప నిట్టి యవినీతిము లొనర్చుచుండెను గాని వేఱుకాదు.

వెం—బౌను. నీవు వచించెడిదియు నిజమే ? ఎనను దీననుండు
రహస్యమే నెఱింగింతు నాలింపుము. ఇది యన్నియు నీమె పురాకృ
తకర్మములే గాని వేఱుగావు సుమీ ! పిచ్చివాఁడా ? వారుచేసిరి మేము
చేసితిమి యను వెట్టిబ్రతులొందుటయో కాని మంచి చెడ్డల నీమాను
సులు చేయ నేర్తుటరా ?

సుబ్బా—ఏమి ? ఇది నిక్కముగ దై వప్రేరణమే యంకు వేమి ?

వెం—ముమ్మాటికి యింకను నందుకు సందేహమా?

సుబ్బా—అది నీవెట్లెఱుగుదువు?

వెం—నా కెట్లు తెలియునా తెలిపెద వినుము. నిన్న రేయి నే నాతనితో నొకసంగతిఁ బ్రసంగింప నరుగు తత్తి నాతఁ డొంటరిగ నింట నొకచోటఁ గూర్చుండి తనల్లోఁ దాను దలపోయుచుండె. నే నామఁబుఁగునుండి వింటిని.

సుబ్బా—ఏమని?

వెం—పాప మాతఁ డానుందరి పుట్టిన వెనుకఁ గాలజ్ఞులఁ బిలిపించి యాపె యాయురారోగ్యముల సమగ వారలు

చం॥జనవర! యేమి చెప్పదుముఁచందనగంధి మనోహరాంగి వె

న్ను నెడమకన్ను నెద్దములఁనూతనపుష్పగుళుచ్ఛసంతతిన్

ఘనమును కీరశారకలఁగాంచనమున్నిరసించునట్టి యీ

గుణమణి దుష్టలగ్నముఁగుంభినిఁ దా జనియించి యుండెగా॥

ఉ॥ దానను జేసి యీపె వసుఁభావరచంద్రమ! నొన్ని యేడుతే

స్థానమునందు నున్ననటఁసౌఖ్యము గల్గదు మాతపోవు న

య్యో నిను శాస్త్రపుల్లెలిచిఁయూరెడఁబొపుదురంత నాపె ను

ష్టానుని బెండ్లియాడి ధవుఁజయ్యనవీడి వియోగబాధచే

గానలయందుఁ గష్టములుఁకాచునుగాంచునుకాంతుఁబిమ్మటన్॥

ఎట్టులైనను దండ్రీ కాపునఁ బరితాపంబున నయ్యో! ముద్దుబిడ్డా! నే

నుండఁగ నే నీ కిట్టి యాపదలు తెటస్థించె మీఁద నెట్లగునో యని

తలపోసి తలపోసి చింతిల్లుచుండె. వేరువారి లేరయిన దుర్మార్గమవ

లంబింతురు నాక కన్నతండ్రీ కట్లుండునా?

సుబ్బా—కటకటా!

ఉ॥ తోడెడఁ జేసి పిమ్మటనుఁ దోకముతో ముదమగదు తెల్లనిం
గూడ గొఱంతి, చేసి యదిఁకూడను జాలదలంచు నాపెను
వేషకలెల్ల బాసి యతిఁచేదనలందున ముక్తవాఁయఁగాఁ
బాడియె మానసంబుననుఁ బాపమటంచుఁ దలంపనే విధి॥

మిత్రమా! ఒకవేళి వింటి యట్లే వ్రాసెననుకొనుము. వీనికైన ర
వ్వంతికిరుణ యుండఁగూడదా? అప ధనాదులను సైతిము పుచ్చు
కొన వీని మన మెట్లొప్పు విన్నంతినే యెట్టి రాతిగుండెనైన నీటి
చేయు నీతిలంపాతని కేల జనించె? ఇంతకు మూలము ధనము.

మ॥ ఇదియన్యాయమె యిద్దినన్యాయమిదియేఁమీకూడనా?కూడదా?
యిదివిన్న న్నగరేమి? బంధువులుగాఁరేవీరలం చుక్కపుం
డెదలొన స్థలపోయఁ జాలఁడు గదాఁయింతేని హా! యింతకే
మిదిగో! కారణ మాధనంబు సుమి నీవేలా పల్కె దరితగళ॥

ఆహా! దురాశ యెట్టివివేకనైన ట్టణములో నవివేకి నొనర్చుగదా!

వెం—చెలికాడా! అది గాదు వినుము. ఈతరుణిమణి కెట్లు
లైన నిక్కట్లులు దప్పవుగదా! అట్టియెడ నీరాజ్యంబును వీరియొద్ద
నుండేనేని యేరైన నపవారింతురేమో యను భీతిచే నిట్లడిగి వెడల
నడిపించుచుండెనని నామెడఁదలంతు.

సుబ్బా—అంత దయగలవాడైన వారి నావల కంపుటేల?
అంత యాశగల వాడైన నారాజ్యము తానే గ్రహించి వారి నింట
నుంచఁ గూడదా?

వెం—నేఁ జెప్పియుండలేదా యాపె కొన్ని నాళ్ళెచ్చట నుం
డిన నచ్చటనే చిక్కులని?

సుబ్బా—సఖా! ఇడుమలు గుడుచుట నిశ్చయమని యెట్లు తెలియుట?

వెం—అయ్యో! ఆతని సతీమణి దిగి కేగుటయు రాజ్యసంపదల కాతఁడెడమై యిడుమలు పడుటయుఁ దార్కాణము కాదా?

సుబ్బా—బౌరా! ఇక నాతని నన్న నేమి ఫలము? ఓదయామయా! పరాత్పరా! రమామనోహరా!

మ॥ ఇదిన్యాయంబొకొ? నూటకుం డెదవనీ వేవేళ నిన్దొల్వ నో

సదయాత్మా! మదిజాలి బొందవయ్యెయా సాధ్వీమణి న్రోవఁగా

వెం—ఓయీ! నీకుఁ జెప్పినదంతయుఁ జెవిటి ముందుఁ సంకూదినట్లయ్యె

పద యీపాటికిఁ గట్టిపెట్టి తగవాఁపల్కఁగ నీరీతిగ

న్నదుటఁ వ్రాసినవ్రాత దీయుదుమేనే నున్నీవుచించింతియున్॥

(అని తీసికొని పోవును. యవనిక పడును.)

ద్వితీయాంకము: ద్వితీయరంగము.

(స్థలము: విక్రమసింహుని యంతఃపురము.)

[చిత్రరేఖ, మంజువాణి, జగన్మోహిని, తలపట్టి విచారించు విక్రమసింహుఁడు గాన వత్తురు.]

చిత్ర—(తోడి చెలితో మెల్లన) చెలియా! మన మెంత యనుకొంటిమో యంతయు నయ్యె.

మంజు— అయ్యో! దయ్యమా! ఇంతవర కభిలభించిన రాజాగ్రేసరుఁ బాణిగ్రహణమొనర్చె మాచెలి యిడుమలు కడముట్టెనా

యని వేయి విధంబులఁ దలపోసి సంతోష సాగరంబున నోలలాడు
మమ్ము నిప్పట్టున నీ విచారపారావారమునఁ గూలఁ ద్రోసితివా?

చిత్ర—ఇంతకు దైవజ్ఞుల పల్కు లబద్ధమగునా? (నిట్టూర్పు
విడిచి) ఆహా! సహస్రజన్మము లెత్తినను మన కిట్టి సుగుణసౌందర్య
సతీమణి లభించుట సున్న. ఇది మనపాపపరిపాకంబే.

(ఇరువుర సంభాషణ మంత్యమగును.)

జగ—తండ్రీ! ఏల యిట్లు విచారమగునుండవయ్యెదవు? చింతఁ
దగ్గియుండుము.

విక్ర—శా॥హా! నాముద్దులబిడ్డ స్త్రీజనమణి॥హా! నాజగన్మోహినీ
యేనాఁడు న్నినువీడి యుండుటలయో॥యెంతేనియున్నేరఁగా
యీనాఁడా విధి నిన్ను బాపఁగను నే॥నీక్షించుచుండఁగటా!
యీ నాఫాలమునందు వ్రాసె నికనే॥నెట్లుందు నాజీవమా

జగ—అయ్యో! జనకా! ఏమిట్లజ్ఞానివలె నాడుచుంటివి? ఒక
రి సుఖదుఃఖములకు వేరొకరు కర్తలుకారు గదా? అదియుఁ గాక,
ఉ॥ వంతల ముంచు ఫాలమున॥వ్రాతల వెంతటివారినై నఁ గా
సంతయువ్రాలు దాటఁ దర॥మానొకొ

విక్ర— అయ్యయ్య రాజరాజశ్రీ

మంతుని జేతువొక్కక్షణ॥మాత్రస భిక్షుగ భిక్షునడ్డె శ్రీ

మంతుని జేతువొర ! నిను॥మాటికి మెచ్చఁగ వచ్చఁగా విధి॥

తల్లీ! నీవెన్నియన్న నిన్నెడఁబాసి యుండుటెట్లు కొంతకాల ముద్యా
సవనమున నీవున్నఁ దొట్రుపడు నేను నీవు కానలఁగవ్వజాలాస్పదమై
కొన్ని యేడులు గడపెదవని తెలిసియు నెట్లు పరితపింప కుందును.

ఉ॥ అందముగానొనర్చి సర॥సాన్నములకొ భుజియింపఁ బెట్టుచుకొ

సుందరమైన మాటలను శోకము మానఁగఁ జేయుచు న్నదా
మందుననిల్వ నీవు కడు ముచ్చటలొందెడు నిన్ను బాసి యె
ట్లుందుని కేదిమార్గమయ మోమెయిఁ బ్రాణములెట్లునిల్పుదున్ ||

జగ—తండ్రీ! నీవెట్లు ప్రాణంబులు మోనాడెదనన్న నే నేమి
యందు. నాకష్టసముదాయమునెల్ల భరించి నీశక్తి యున్నంతపర్యంత
ము నిన్ను జేపట్టి రక్షించితివి. నేడో నీతరము దప్పియున్నది. ఈ
వ్రాత నానుదుట వ్రాసియున్నది. పోనిమ్ము పూర్వము

ఉ॥ తమ్మెడఁబాయ పౌఖ్యములు • దారుణకానల భూములందు క
ష్టముల నొందు ద్రోపదిని జానకిని దైత్యయంతిని నిబ్బతా?
యుమ్మలికంబులం దొలఁప • నోపిరె తండ్రిలు కాన వీటికిన్
గ్రమ్మఱ వచ్చుదాఁకనెద • తాయనిఁ జేసి స్మరింప మానుమా?

విక—కట్టా! ఎన్నియిడుమలు భరియింపవలసె?

చ॥ ఘనమగు రాజ్యపౌఖ్యములు • గాంచనరత్నలసత్కిరీటమున్
జనములు వాయనోర్చితిని • జారుసుగాత్రిని న్యాయశీల నీ
జననిని బాయనోర్చితిని • శత్రులు పాఱఁగఁదొల నోర్చితిన్
నినునెడఁ బాసిమాత్ర మింక • నేనుసహింపఁగఁ జాలనే సుతా.

జగ—నాయనా? సర్వజనాష్టాదమగు పురుషధైర్యంబు నెడఁ
జేసి బేలవైన నే నేమనఁగల? దైవము త్రిప్పడుల కోర్వక త్రోసినే
యుటకు మన వశమా?

విక—నాయనఁగు కూతురా? రాజ్యచ్యుతిమానను భీతిచే
జేయి సేత మీరాప్త్రంబూడఁ బెలుకుకొని మిము వెడల నడువనయ్యె.
ఇంతకన్న నెక్కుడు దుష్కార్య మీ కువలయంబునఁ గని విని
యుందుమా?

జగ—తండీ? అల్లదె! కనుంగొనుము? చండకర ప్రభాకరుం
కు తీక్షణ వీక్షణంబులు పరిసరింప మాని పతీచీవనితలలాటంబున సిం
హారతిలకంబు చందంబున నున్నవాఁడు కాలాతీతంబగుచుండుటచే
వేగిరింపవలసి వచ్చె. మున్నెన్నఁడు నిన్ను వీడి వెఱుంగనైన నిష్ప
ట్టెను [అను నన్దోక్తిని]

విక—(దుఃఖమాఁపఁ జాలక)

చ॥ కినుకను బొందకమ్మ ననుఁ ♦ గించునుగా మదినెంచకమ్మ నీ
జనకుఁ దలంపకమ్మ యయె ♦ చచ్చెడినో యని దీర్ఘచింతలో
మునుఁగక యుండుమమ్మకను ♦ మూసియకాలము పుచ్చుమమ్మనీ
కొనరుతురేని కష్టముల ♦ నుక్కివులాయెడ విష్ణుసాదముల్
మనమున నుంచుమమ్మ ధృతి ♦ మానముజ్ఞప్తిని బెట్టుమమ్మనా
యనకయి యేడ్వకమ్మనిల ♦ యంబు రయంబునఁ జేరుమమ్మమీ
దను ద్వర నీకుమారుడగు ♦ దక్షునితోడఁ దిలోదకంబుల
నొనకొని యిమ్మ

జగ—హా! పితా! అసమాన్యరూపతేజోధీవిలాసపరాకృమో
పేతా! పురుషసింహమా! (స్మృతి తప్పును.)

విక— నాపయిని ♦ గోరికలక విడనాడుమమ్మరో!

జగ—(లేచి) అనఘ! యిదేమి నన్ను భువినార్తనుజేతువెనీడిపోదువే

[చరణంబులపై వ్రాలుచున్నది.]

విక—లెమ్ము లెమ్ము నాయమ్మా! నీకు మఱింత దుఃఖభా
జనములగు పల్కలను బేలవును, నిదివఱ కిట్టి యాపదల నెఱుంగని
దానవును గావునఁ జెప్పుచుంటి.

జగ—కనుమివి కష్టసౌఖ్యములు కావడికుండలు గావె కాన నో

జనక యివెన్నినాశ్శవలఁసౌఖ్యము గాంతువు

విక్ర—

ఇఁకేటి సౌఖ్యముల్

జగ—అయ్యా! నీవే యిట్లన్న

వెనుక నిఁకేరు మాకు

విక్ర—

అరయఁబేలవు దైవమె సాయ మింకను

గొనములప్రొగు సౌఖ్యములుఁకూర్చెడినీసుకుమారుఁడనుండఁగా

వనటమునుంగనేల

జగ—

పసిఁవారల నొంటిని వీడి పోదువే

విక్ర—(తనలో) కట కటా! నాపుత్రికారత్న మింకను నాపై బాళి వీడకున్నది. నన్ను నిలువెల్ల దహించు ఈ నా లోని కష్టమె టుంగదు. నేనేమో ప్రాణపరిత్యాగము నిశ్చయించుకొంటి ననుకొ నుచున్నది. హా! హతవిధి! నానోటనే యీమెకు నూరడింపు పల్కు లు జెప్పింప నుంటివి గదా! (ప్రకాశముగా) బిడ్డా! భూమిపై ఋణము చెల్లకయ యేరును జావనేరరుగదా? దైవ మొసంగిన యాయువెన్నా ల్లో యన్నాల్కిట్లుండవలసినదే. మూఢు లెఱిగియు బలుతెరఁగుల నోటికి వచ్చునట్లెల్ల బ్రేలుదురు. కొందరెఱుఁగమి నాతఁ డిట్లు నేసెఁ జుమీ యందురు. కాని కల్లనిజములు లాభనష్టములు దెలియ నేర రు గదా?

జగ—నాయనా! ఎవ్వరేమనుటకు నీయందక్రమమేమి.

విక్ర—ఉ॥ ఆకరమేమి లేదనుచుఁనాడుచునుందురుగాదెభూజనుల్

జగ—నిలుకడమీద నిజమంతయుఁ దేటపడును. మఱియు,

లోకులొకాకులొ యనిరిఁలోపము లేదటులన్న మాత్రనే

నీవు కలఁతవడక ధీరమానసుండవై యుండుము.

వికృ—బిడ్డా!

వ్యాకుల మొందువాడనొకొ యజ్ఞలెఱుంగమి నాడినంతనే
యాకటివేల్పుఁ బుణ్యమయు నార్తశరణ్యుని బుణ్యనెంచెదన్॥

జగ—(తనలో) ఎన్నఁడు లేని నామానసంబున నేడేమియె
యాందోశన ముద్భవించుచున్నది. ఇక నాతండ్రిని జూచు భాగ్య
ము నాకున్నదో లేదో

చ॥ ఘనకులజుండు, మేదకుఁడు, కల్లలనాడెడివాఁడుకాఁడు, పా
వనచరితుండు, పెద్దలనుభక్తని గొల్చెడివాఁడు, బీదలన్
గనుఁగొనిప్రీతి నాదరణఁగాండెడివాఁడు, జితేంద్రియుండు, వీ
నిని బెనుబామునుండి త్వరఁనిర్జరులార? విముక్తుఁడేయరే!

(ప్రకాశముగా) తండ్రి! మంత్రి భటవర్గంబుతోఁ దన ప్రయాణంబు
దెల్పినేగిన మస్మనోహరుండరుదేరు సమయమయ్యె. వేయేండ్లు చిం
తించినను వారిజాసనుని వ్రాత తప్పింప వారి వీర వశముగాదు.
ఎట్టులో శోక మాపుకొనుము.

వికృ—ఇట్టి కూరకర్మనకీకఁ జింతయా?

ఉ॥ పున్నమచందమామ సరి • పోలెడు నీ ముఖమందుఁ జూపి యా
వెన్నెలనవ్వు వే పరిథ • విల్ల జలావృతమైనకన్నులన్
జెన్నగు కల్పపూర్వగపు • చీకటి పోఁ గృపఁ గేలుదోయి దో
హిన్నను గొఁగిలింపు మిది • యే తుదికొఁగిలి ముద్దుకూతురా॥

[ప్రవేశము—జయతుఁడు, సుబుద్ధి.]

జయం—అమాత్య శేఖరా?

ఉ॥ పిన్నటనాటనుండియును • బ్రేమను బెంచిసువిద్యనిచ్చి నే
మొన్నను రాజ్యమివ్వఁగను • మోహినికన్ననుజూపనయ్యయో!

కొన్న నవిల్లుకోల్తలకుఁ ♦ గోల్పడి మామకు సర్వమిచ్చి తా

నెన్నక నాదు వాక్యముల ♦ నేగెనటంచెదనెంచఁ బోకుమా?

సుబు—ఉ॥ ఏలతలంతునట్లు వసు ♦ ధేశ్వర! ఏదెలియంగఁ జాలనే

కేలను నిన్ను నెత్తి తిల ♦ కించుచు సాకిన దాదిగాఁగ నీ

మేలిగొనంబులన్ రవిని ♦ మించెడుతేజముశక్తి యుక్తి నీ

వీలను గట్టపెట్టెడు ని ♦ లింపుల చెద్దుములెంచుచుంటిగా !

జయం—ఇక నావచనంబులుగా బ్రాహ్మణోత్తముల కెల్లరకు

ఉ॥ ఇంతిలు పుట్టె నేటి కయ్యె! ♦ యీతని తండ్రి జనాళి నెంతయున్

సొంతపుమువారిఁ బోలెఁగని ♦ చొచ్చుట స్వర్గముఁ గుఱచేతిలో

నెంతయు నుంచ నీతఁడవి ♦ యన్నియుఁ బోవిడెనన్ దలంపు మీ

స్వాంతములందు వీడనయి ♦ సాగిలి మ్రొక్కితినంచుఁ దెబ్బమా

అనంతరము

తే॥ గీ॥ నన్ను సర్వకాలంబెద ♦ నమ్మి కొల్చు

భృత్యకోటికి ముదమంసు ♦ వీటివారి

కెల్లరకు రాజు తన కృత్య ♦ మింతయు నొన

రింపఁడని తెల్పి నన్ను య ♦ మింపుఁ డనుము.

మఱియు నీకడసారి పల్కు లాలింపుము సచివాగ్రణీ! అత్యంతాను

రాగమున నా జనకు సేవించి యాతఁడు చనిన వెనుక సత్యవ్రతమున

కుఁ గట్టువడి నను వృద్ధిసొందించి రాజ్యాభిషిక్తుఁ జేసిన యనురాగ

మునే యింక నీ నా మామగారి యెడఁజూప నామనవి.

సుబు—హా! విధి నిన్నేమనవచ్చు (అను నన్ధోక్తిని)

వికృ—నాయనా! మార సుకుమార శరీరా?

ఉ॥ నేమము వీడి భ్రాంతిమయి ♦ నీ ధనరాజ్యములన్ గ్రహించి ని

న్బాములు బెట్టనెంచిన కృ ♦ పారహితండను, శౌర్యశూన్యఁడ
న్బామరుఁడన్, విపక్షుఁడను ♦ బాపుఁడ, హీనుఁడఁ, బల్కరింపఁగా
మోమెటు చెల్లు

జయం—(విస్మయమున) అయ్యయ్యో యివియేటి మాటలు!

మామ మమ్ము ♦ ముంతువె దుఃఖమున స్మరింతగన్

విక్ర—కట కటా! ఈశ్వరా!

.ఉ॥ అల్లుని గూఁతుగీమునకు ♦ నర్మిలి దోడ్కొనివచ్చి సొమ్ములన్
గొల్లలుగా సదా యొసఁగు ♦ కోవిదులు త్తములున్న వారలి
ట్లునిరాజ్యసంపదల ♦ నన్నియుఁగై కొని కానలోనికిన్
బిల్లను గొంచుపొమ్మనిన ♦ వెంగలి మామను గంటిమే భువిన్.

జగ—జనకా? అయ్యది మాయందలి కరుణాతిరేకంబునం
గాని ద్వేషంబునం గాదు కదా?

జయం—(తనలో) నెచ్చెలీ! నిజము పల్కితివి. (మామగా
రితో) మామా! మీకింత విచారమునకుఁ గారణము మే మరయ
కుంటిమి.

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

విక్ర—హా! ననుబోలు క్రూరులేఁరై నను నిలఁగలుగువారె ॥ హా!!

మనెదనెట్లు భూతలమున ♦ వనితా ♦ మణితా ♦ జని-ఘన-

వనముల ♦ వనట-మునుఁగ ♦ మనమునొసఁగి ♦ పనిచియు ॥ హా!!

జగ—హా! ననుఁగొంత కాలము. నీ- ♦ మానసమున మఱవఁదలఁతు ॥ హా!!

ఏ-మనుకొన్న నేమిఫలము ♦ జనకా-జని కా ♦ నన-మున-

వనటను ♦ మునుఁగు-మనుచు ♦ వనజ-భవుఁడు ♦ వ్రావయఁగ ॥ హా!!

చిత్ర—ఔరా! కన్నతండ్రి కడుపుమంట!

జగ — (చెలులకడకేగి) ప్రియసఖులారా! ప్రాణంబు లొక్కటిగ మెలఁగు మిమ్మెడఁ బాయనయ్యె. విధిక్యత. మలంఘ్యమేగదా! అయినను,

అ॥ వె॥ కాన లోన నున్నఁ గష్టంబులో నున్న
బట్టణముల నున్నఁ బల్లెనున్న
మీననేత్రీలార! ♦ మిమ్ము నే మఱవను
గాన నాయెడఁ గృపఁ ♦ బూసరమ్మ.

హిందూస్థానీ భైరవిరాగము—రూపకతాళము.

చెలులు—ఓ సఖీ! సఖీ! సఖీ! మము ♦ బాసి పోదునే-యెంత-వంత-
చిత్ర—దోసమేమి ♦ చేసియుండె ♦ గాసిపెట్టఁగా ♦ శ్రీశా-ర-మేశా-
యాసునఁ జెలికా- 1

మంజు—పూతచరిత ♦ నీతరిసం ♦ ప్రితిఁజూడవా ♦ ధాత-వీత-దయుడ
నైతివా- 2

జగ—కోరిమున్నొనర్చినయీ ♦ నేరములకు ♦ వారి-వీరి-దూఱ-మేర
సారసాక్షిరో- 3

చిత్ర—ఏరమాధవా ♦ ఏరమాధవా ♦ ఆరయవెయ్యె ♦ య్యారి-నారినిన్

జగ—ఆహాహా! సఖులారా! ఇది యేమి?

తే॥ గీ॥ ఓరిగాలిలోనను దీప ♦ ముంచి స్వామి!

నీ మహాత్వము చూపు మ ♦ నిన విధంబు

ఫాలమున బ్రహ్మ వ్రాసిన ♦ వ్రాత లెఱిగి

మీర లీరీతి నడలుట ♦ నాగులార!

మరియు మంజువాణి?

చ॥ అమవసపున్న మల్ భువి ర ♦ యధుల న వచ్చుచుఁ బోవుచుండవే

కమలదళాక్షి! కష్టములు ♦ కాపురముంమునె లేక భూజనుల్

కృమమును దప్పకుండకల ♦ కాలము సౌఖ్యమె కాంచుచుందురే
బ్రమయుచునుంటివోసకియ ♦ పైఁగలప్రేమనుబల్కుచుంటివో.

మంజు—చెలీ! నీనింత గాదక నింత చెప్పము.

జంజూటిరాగము—ఏకి తాళము.

ఏవిధమున నీ ♦ వేగినపిమ్మట ♦ జీనము నిల్పుదుమో
పావని!-దైవం ♦ బీ వసుధను మ ♦ మ్మేవిధి నుంచునో హా!

చిత్ర—నినునెడఁబాసిన ♦ నిముసముయుగమా ♦ మనుటయెభారంబో

వసజనముఖీ! నిన్ననయము ♦ గనుఁగొను ♦ కనులెటులుండునోహా

జగ—సుధీమణులారా? సర్వమెఱింగియు నింత యేనా!

చిత్ర—నీ॥ శ్రీలెడఁ బాపెనన్ ♦ జింత లే దింతి ని

న్నెడఁ బానుటకు నింత యేడ్వనయ్యె

మంజు—సింహేంద్రమధ్య! నీ ♦ స్నేహంబు నెడఁ జేసెఁ

గరుణ దైవము వీడి ♦ కఠినుడగుచు

జగ—కల్యాణులార! యో ♦ కార్యంబు మీరిట్లు

కనులనీరు వరద ♦ గాగ నేడ్వ

చిత్ర—భూపాలపుత్రి! నిన్ ♦ భూపుత్ర కిచ్చి మి

మ్మేగుమను నటంచు ♦ నెఱుంగ మకట!

మంజు—తే॥గీ॥ శ్యామ! నిను వీడకుంటకు ♦ నోమమయ్యె!

జగ—తోడిసకియల మిము నేడు ♦ వీడ నయ్యె

చిత్ర—మోహనాకార మరయక ♦ మోదమున్నె

జగ—అయ్యా! తెడవగుచుండె నాకునై కాఁబోలు నా నా
ధుఁ డెదురు చూచుచుండె.

కీరవాణి! క్షమింపు నా ♦ నేరములను.

(అని పోబోవ మంజువాణి)

మంజు—జగన్మోహినీ! ఈ నాతుదివాక్యములు నాజ్ఞాపకార్థమై నీమనమునఁ బెట్టియుంచుము. సావధానపు గమ్ము.

ఉ॥ తానములన్ దపంబుల వ్రతంబుల నెన్ని యొనర్చి యున్నసదాన ఫలంబు లేదు ననుధగ బతిపాదములన్ మనంబునన్ మానక కొల్చుచుండి తనమానము బోవిడకున్న స్వగమా మానినిచేతనుండు వినుమా కనుమా జనుమా సుమాంగిరో॥

చిత్రి—(అనంతరము చేబట్టి జగన్మోహినిని నిలిపి) మఱియు ఉ॥ మానమె కల్పభూరుహముమానమె నారికి పెన్నిధానమున్ మానమె తోమనీడయునుమానమె రన్ననువ్వుభూషణున్ మానమె నిత్యయాశాసఖయుమానమె యాపదనోర్పుదిట్టయున్ మానమె మోక్షదాయకముమానమె సర్వము మానినీమణి!

జగ—ప్రియసఖులారా! మీదివోక్తపదేశంబుల నామానసకరండంబున నెల్లప్పుడును భద్రపరిచెద. పోయి వత్తు.

జయం—మామా! ఆస్తియిండు. మంత్ర! పోవుచు నుంటి.

జగ—తండ్రీ! నెచ్చెలులారా! ఇదె మేమరుగుచుంటిమి.

(జయం—జగ—పోదురు.)

(అందరు వారివైపున దృష్టి నిగిడించి)

ముఖారి రాగము: రూపక తాళిము.

పోవుచుంటిరేపుణ్యాత్ములార! కాన కీరు ॥పో॥

మా-జీవములనెల్ల-గొం॥పో॥

జీవచ్ఛనంబులుగనుజేసి మమ్ముచిడిముడిపడి ॥పో॥

విక—హా! సతీపతులార! మాయాసలెల్ల సీఱు జేసి

గాసిపడి వికాసమగుగహా! హా! హా! హా!(మూర్ఛ పోవును.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

తృతీయాంకము—ప్రథమరంగము.

[స్థలము:—శ్రీనగరపుర ప్రాంతమున నున్న సరస్సు.]

(ప్రవేశము—జయం, జగ.)

సింధుకమాచి రాగము—రూపకతాళము.

జయం.—కానలొనన్ ♦ గాసిపడన్ ♦ గా ననుఁ జేకొంటి ♦ కాంతి! || కా ||

జగ—ధన-మును ♦ జన-మున్ సుఖమున్ ♦ వేరు జేసి హా! || కా ||

అయ్యో! నన్వరించితివా ♦ చయ్యనవెతఁ జిక్కితివా

జయం—మానినీమణి! యద్వెల్లు

జగ—మాననతిలకా! ఆనలువ

నానుదటవి వాఁత లిట్లు

జయం—నన్నెటు త్రిప్పినీడు వాఁత

జగ—నన్నుఁ గూడి యుంట చేత

జయం—చక్కెరబొమ్మరొ! నమ్మను

జగ—నిక్కము పల్కితి నింకను ♦ పెక్కులేటికి || కా ||

ఎన్నిబన్నముల నున్న నేమి? నిన్ను నాయండ నుండ నిచ్చె

నాయండజనాహనుండు నాకంతియే చాలు.

జయం — కలికీ! ఒక్కచోఁ గూర్చుండనీక కొండ బండలం ద్రొప్పచు నాహారమిడ నశక్తుండనగు నావలని ప్రయోజనమేమి నీకు? చెలియా? అలసినటులుంటి పీచెట్టుకడ నింత విశ్రమింతువు గాని రమ్మ (పోయి కాసారముదరినున్న చెట్టుకీందఁ గూర్చుందురు.)

జగ — నూనవాధీశా! సమస్తమామూలాగ్రి మెఱింగియు నీ విట్లన్న నే నేమి నుడివెద. 'అయ్యో! అడవినడయాడ నీవు నన్నొనర్చ లేదు కాని నేను నిన్నొనర్చితి. దానికేమి? ఆహారమలవడఁ జేత నేమి యు లేదని విచారింపకుఁడు. నాతండ్రి కడనుండి నేఁ గొనివచ్చిన వరహాలలో నింకను గొన్ని వరహాలు నాచే మిగిలియుండె. ఈనాణె ములచే నెన్నాళ్లు పొట్టవోసికొందుమందురా యందునకే నొక్క యుక్తి దెల్పెద నాలింపుఁడు. వీని గొని రేపకడ మీరీ పట్టణముఁ జొచ్చి మేలై న పట్టుగుడ్డను, సరిగను, ముత్యములను, జిత్రవర్ణంబులు నిర్మింప వలనుపడెడినుపకరణములను, దెచ్చితిరా నేనొక శృంగార కంచు లికను నిర్మింతు. మీద హెచ్చువెలకు దాని నమ్మి మనము కాలము గడపుదము.

జయం — మానినీతిలకమా! వచనాతీతమగు గుణములకుప్ప నాయొద్ద నుండ నాకోక కొఱంతయుఁ గలుగదు. ఉదయమున నట్లు యొనర్చవచ్చు. నీవొక్కింత నిదురబొమ్ము.

జగ — (భూమిపైఁ బరుండి) జీవితేశా! ఆయాసమున మేను వంచితినే గాని నాకు నిదురరాకుండె.

జయం — (తనలో) ఏమి? కడుబడలియున్న యీపడఁతికొడ లెఱుఁగని నిదురరావలయునే యెందునకు రాదయ్యె? (ఆలోచించి)

ఔను చిత్తము మిగుల తత్తరిల్ల మనోవ్యధాయ తయైన యుత్తమాం
కిట్లనే గదా! కాని మ్మాపెకీ సరోవర సౌందర్యాదులనైన వర్ణించి
త్రశాంతి యొనర్చెద. (ప్రకాశముగా) సుందరీ! జగన్మోహినీ!

ఉ॥ ఆరయుమందు నాడు కల • హంసల సౌంపును విచ్చుచున్న క
ల్లారచయంబు సౌంపును మ • దాళులు పోవుచునున్న చందము
న్నీరముమీఁది తల్కులును • నిగ్గులు దేరెడు పద్మ పత్రముల
నీరజనేత్ర! యేరికి జ • నింపదు మోదము దీనిఁ జూచినన్.

ఆహ! ఏమి యీసుధాశరశ్చంద్రుని తేజము!

శంకరాభరణరాగము—ఏకతాళము.

శుంగ • భంగ-చయ-ముంగలిగించిని • సింగు పట్టడి • నంగనయా
యంగ-జుని-మామ-పొంగు • లంగణింపఁగ నాతరమే!

నింగి • నింగల వాని కాంతులు • ముంగ • లంగరుపించునుగా ॥ నా
జగ—(నిదురించును)

జయం—కాంతా! ఇంత సొబగున్న నేమి?

ఉ॥ జక్కవవైరి లోనలుపు • చాయ సళింపఁ గరంబు లాశమై
మిక్కిలి జూపి నీ కళల • మ్రింగియు సంతటఁ దృప్తి జెంద కీ
ముక్కెర గూపున న్గదిసి • మోవినుధం గమ గోలుచుండెఁగా
ఇన్నిపాట్లు బడినను

చిక్కెనె నీముఖంబుకళ • చిక్కెనె యాతని లోఁగళంకమున్.

ప్రేయసీ? (అని పిలువఁ బలుకమి) ఈ మదవతికి నిదురపట్టినది. ఇద
నేనప్రమత్తుండనై కాపుండెద (అని జగన్మోహినిని బాగుగఁ దిలకి
చి) మదిరాక్షీ! నీకెంత దురవస్థ వాటిలైనే!

నీ॥ కుటిలత నీవగు ♦ కుంతలంబుల సర

శత బాహుజంఘస్థ ♦ లంబులందుఁ
గడుతెల్పు నీదు న ♦ ఖంబుల యందును

గాఁతునలుపు నీదు ♦ కచములందుఁ
జాంచల్యమును నీదు ♦ చక్షుర్యగమునందు

మాంద్యము నీదు గ ♦ మనమునందు
శూన్యత నడుముచ ♦ స్థూలత నీ యురో

జములను గటిపిదే ♦ శముల యందుఁ

తే॥ గీ॥ బొందు పరచుచువు నలు ♦ మోము సామి

నెన్నుదుట వ్రాసెఁ గాఁబోలు ♦ నన్నుమిన్న

పెక్కులిక్కట్ల నిక్కానఁ ♦ జిక్కి సొక్కి

పొక్కుమని లేక క్లుప్తే ♦ యక్కటకట !

మఱియు నెదుట వాణి నుంచుకొని నిను సృజింప మొదలిడిన మదో
స్మృతునకు యుక్తాయుక్తవివేచనజ్ఞాన మొందుండునా ! తన వికారము
సడపించినట్లు సడచె. తొలిచెడుగు లన్నియు సీయెడ మేలివై నీ
సౌందర్యమునకు మఱింత వన్నెఁ దెచ్చె. ఈకట్టకడపటిది మాత్రము
నిను పట్టి పల్లార్చునుండె.

హా! నిర్భాగ్యజయంత! నిన్ను పరిణయమాడి యీనవపుల్ల
దంబురుహకోమలదళాంగి యనుభవించు సౌఖ్యము లివ్వయేనా !
ఏమి! మనమా? హరిశ్చంద్రరామనలాదు లనుభవింపరా?

ఉ॥ నీతిల నేడు క్రొత్తిగఁ జనింపఁగ లేదు జయంత చూడుమీ

నీ తిలఁ దన్ను భూవరులనేకులు చెందిరి పెక్కుపాట్లు ము

న్నాతిని చేతల

అని సన్నారడించు చుంటివా? జౌనదియు నిక్కమే !

(అని దై నము నుద్దేశించి)

విధి! యహా! బహుచిత్రవిచిత్రవర్ణనా

తీతములొను నీదు పెనుత్రిప్పుడు తెన్వరి కెప్పుడేదియో!

ఈమేదిని నేది నిలుకడయో నాకు గోచరము కాక యుండె. జౌరా!
నిన్నటి యక్షాధీశతుల్యుని నేమభిక్షాధీశతుల్యు నొనర్చితివి. నా య
భాగ్యమున కేమి నాయ్యంత సుగుణశీల, నాయంతఃపురోద్యానము
న హాంబట్టుశయ్య లందలరెడు బాల, యీలీల, నేల వ్రాల, జాలి
మాలి, యెట్టు లీక్షింతు. హా! నూతనజాతరసాలకిసలయకోమలాంగి?
చేయిడిసంతనఁగందువడు నిన్నిందునందుఁ గానలందు నెన్నాళ్ళని త్రి
ప్పుచు నూరటఁ జెందుదు. అకటా! దుర్భరము ! దుర్భరము !

(అని మూర్ఛవోవును.)

[తెర పడును.]

తృతీయాంకము: ద్వితీయ రంగము.

స్థలము: శ్రీనగరపుర రాజవీధి.

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు చేత రవికణ్ఠో, బాడుచు]

బేహగ్ రాగము: రూపక తాళము.

శ్రీనగరపురఃశ్రీనిధులార!-నే నీ రవికనుబూనితి నమ్మను ॥శ్రీ॥

వెలహెచ్చని మదిఁ ♦ దలఁపఁగ బోకుడి-యిలలేదిట్టి వ ♦ న్నెలు
గల రవిక

॥శ్రీ॥

ఆణిముత్యములతో • నలరెడిసిదిమి - కాణివాసముల • రాణింపజేయును ||శ్రీ||

అయ్యా! ఇచ్చట దీనిగొన నిచ్చగించువారు కానరాదు. ఒండు మార్గముపట్టెద. (అని పోవుచున్నాడు.)

[వివణివీధి—వైశ్యమందిరము—ధనపాలుని ప్రవేశము.]

ధన—బళిరా! జవసత్వంబు లుడుగక మున్నెముప్పు గడియ ధనము కుప్పలుగ గడన నేయుమని కదా పెద్దల పల్కు కావున నేదో యొక విధమ్మున (అని తెలంచుచు నుండ జయంతుని ప్రవేశము) జయం—శ్రీనగరపుర శ్రీనిధులార!-నేనీరవికను బూనితిసమ్మను ||శ్రీ||

కలుములుగలిగిన కులకాంతలమది-పలువిధములరంజిలజేసెడినిది

దీనివై చిత్రముఁ బూనిపోగడచతు. రానన శేషుల కలవిగాదునుండి

ధన—(జయంతుని స్వరము విని) అయ్యా! ఏమిటది?

జయం—ఆర్యోత్తమా! సరిగతినపూవులచే నలరెడి నీమెలిరవిక నే సమ్మదలంచితి.

ధన—అట్లనా? ఏది యిటులిండు. (రవిక నివ్వఁబరీక్షించి కన్నులు నులుముకొనుచుఁ దనలో) అరరే! ఇది నిక్కపముగ ముమ్మాటికి మానవమాత్రనిర్మితంబుకాదు కాదు కాదు. సురయక్షగతుడకిన్నరకింపురుషులకై న నిట్టి యసమానతేజోవిలాసరత్న శుక్తిమణిభాశోపమాన వర్ణయుతానందనాయకంబగు కంచుకంబుచు నిర్మించుట కలవిగాదని నొక్కి వక్కాణింప వచ్చు. అహహ! ఏమిది? చూడంజూడఁ గన్నులుమిరుమిట్లుకొల్పుతేజఃపుంజము నలుగడలఁ ముంచుచు నాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడించుచున్నదే! ఇది యెవ్వరిచే నిర్మితము? వీని కెట్టిది వచ్చె? (అని జయంతుని జూచి) ఈతని ముఖభర్పస్సును నామాన్య

పురుషుడు కాడని తెల్పుచున్నది. అడిగి చూచెదను. (పైకి) అయ్యా! ఇటు విశ్రమింపుడు. (రత్నకంబళము జూపును జయంతి డాసీనుడగును.) మిమ్ము జూడ గొప్పకుటుంబములోనివారుగను రాచవారుగను నున్నారు. మీరిట్లు కాలిండుకనేల కుమ్మరుచుంటిరో నేనెఱుగవచ్చునా!

జయం—ఊరుజా! ఖేను

తే॥ గీ॥ తాను దలచినట్లేధర ♦ ణీరమణుడు

మారుడను క్షత్రియుడను జూ

ధన—అట్లనా? మానవోత్తమా? మీకేలుబడికి రాజ్యములు లేక పోయెనా లేక శత్రుముఖంబున బరాజితులై యేతెంచితిరా?

జయం—ఆర్యా! రాజ్యము లేక గాని యెదిరికోడి గాని కాదు

♦ మారుసన్న

యేరికెటు లిఖించెనో ♦ వారి నుదుటి

గీరలటు త్రిప్పకుండునే ♦ యూరకున్నె?

ధన—ధీవరా! అయ్యది సత్యమే. అయ్యా! మీరేకాకియై యరుదెంచితిరా? కట్టా! విధివ్రాత లెట్టి వారికైన ననుల్లంఘ్యమే కదా! సుగుణసౌందర్యామృతవచోనిధులరగు మిమ్మెన్ని విచారముల పాలుచేసె నామురారిటుమారుడు!

జయం—వణిగ్వరా! ఎంత భ్రాంతి నొందుచుంటివి! పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపఫలంబులగు మేలుకీళ్ళకును సౌందర్యాలకును సంబంధమేమి?

ధన—లేదు. మానవశిరోభూషణా! మీరేల యడవి నినుమలు గుడుచుచు నడయాడ వలె. మా గృహమున నుండుడు మీకు—

జయం—ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పనే మఱచియుంటిని నొంటరినై వణిగ్గరా

యిక్కడి కేను రాను విను • మీపుటభేదసమీపమందునన్

జక్కసి వాగ్జాకరికు • జంబుల నీడలయందు నొంటి నా

చక్కెరబొమ్మ మానవతి • సారసనేత్రును డించి వచ్చితిన్.

కావున మీరు దీనిగొన మచ్చనై యుంటిరో లేదో వేగ వినిపింపుడు,

ధన—పురుషోత్తమా! దీనినినే నిశ్చయముగఁ గొందు. అటు

మాత్రమును సంశయింపకుడు. సరశార్దూలమా! నాకింకొక్కటి వి

నఁదలంపై యుండె. ఇది యానారీశిరోమణి బుద్ధికళాకౌశలమేనా?

ఆసుశీల దివ్యవామాక్షరముల నొక్కింత నాచెవి నిడి నాకు బావపరి

హార మొనర్తురా?

జయం—ఆర్యా! తమ పేరేమి?

ధన—ధనపాలుడు.

జయం—ధనపాలా!

తే॥ గీ॥ ఆపెయొక్కనిర్మాణమే యాపెనంద

ఋను జగన్మోహిని యనెద • రు

ధన—(తనలో)

బలి! యాపె

నెట్టలో వీని కన్నులఁగొట్టిమన్ను

మేడకుం దెచ్చి మరుకేళిఁగూడ పలయు॥

అప్పుడుగదా మదీప్సితము నెరవేరు. బౌరా! అచేతనంబగు నీకంచు

కంబ యాపె దగు కల్పనాచాతుర్యము వెలిపుచ్చుచు నింత మనో

హరరూపంబున రాజ్ఞులమండెనే యింక నాపె యెట్లుండెనో. ఏమీ!

ఇట్టి ధీమణిభామామణి, కొక కొంతయుఁ గల్గునా? మరియు జనము

లెల్ల నావనితను జగన్మోహిని యనెదరట. ఆరమణి యెంత సురూ

పమున విరాజిల్లుచుఁ బరులహృదయముల మరులు వెట్టకుండిన నాపె
కట్టి పేరిడుదురు?

జయం—అర్యా! మీరేదియో యాలోచించుచున్నట్లుంటేరే?

ధన—అగోచన యేమియు లేదు. దీని వెల యెంత?

జయం—మూడువేల రూప్యములు.

ధన—అబ్బ! అంత ధరయా?

జయం—నణిగ్వరా! అంతకు నొక్క చిల్లిగవ్వయైనఁ తగ్గదు.
మీకిష్టమో కష్టమో తెల్పుడు.

ధన—(తనలో) మూడుగాదు మున్నూరువేలైనను నాకు
లెక్కయా! ఆటక్కులాడి నాచే జక్కుటే నాకోరిక. (ప్రకాశముగా)
పుణ్యపురుషా! అట్లనే మీరు నుడివిన విలువకే నగీకరించితిని.
కాని—

జయం—ఏమట్లూరకుంటిరే?

ధన—మరేమియు లేదు క్షత్రియకులపావనా! మీకొక్కంత
శ్రమను గల్పింపనుంటిని.

జయం—అది యేదియో వినఁ గోరెద.

ధన:—విననే మున్నది. ఇతర మేదియుఁ గాదు. నేనిప్పుడు
మీయొడిని రెండువేల రూప్యములిడెద. పిమ్మట మీరొక్క గడియ
తాళివత్తురేని మిగిలిన నూక లొసఁగెద.

జయం—ఊరుజా! మీరు న్యాయశిలురుగనే పొడకట్టుచుం
డిరి. అట్లనేయిండు.

ధన—తృటికాల మిచ్చటనే యుండుడు. (అని లోనికిరుగును)

జయం—(తనలో) ఈ ద్రవ్యమును గొంపోయి యేదేని

యొక్క డివ్యభవనమున నివాసముండి యేరాజుననుగ్రహముననైన నొక్క కొలువనఁ బ్రవేశింతునా మాకష్టములు గట్టక్కినట్లే.

ధన—(నూకల సంచులతోడను న్వామి గానితోను బ్రవేశించి) వాణ్ణో! నాయాలశ్యము మన్నింపుడు. ఇవిగో! మీ రూప్యములు లెక్కగొనుచు.

జయం—(వానిఁ గొని) వీని లెక్కింపనేల. నేఁ బోయెద.

ధన—చిత్తము. మీనొక్క జాముండి ఎత్తురా మీరావల, సిన రూక లోనఁ గది.

జయం—అట్లనే.

(అని నిష్క్రమించును.)

ధన—(కొంత యాఁగి జయంతుని పరీక్షించి) ఈతఁ డదృశ్యుడయ్యెఁగదా! ఓరీ న్వామిగా? నిపు నేడు నానొక్క కార్యము నెరవేర్పవలస యున్నది.

న్వామి—చిత్తం సిద్ధం సుప్పండి బాబూ అదేదో

ధన—మ శ్రమయు లేదురా? ఇప్పుడువచ్చినవానిఁ జూచితివా?

న్వామి—అయ్యా! సూశానండి. యిప్పుడు రూపాయల్పంచులు తీసుకొని నాన్నే కాదండి బాబూ!

ధన—బో నతిశయి. ఓరీ! అతని సంగతి నీకుఁ గొంత తెల్పద వినుము. ఆతఁడేదో దేశపు రాజుట.

న్వామి—(వింతతో) ఆయనండి మరిరాజైతే ఆలాగున్నాఁడేవండి బాబూ!

ధన—ఇప్పుడు రాజ్యము పోయినది. ధనహీనుడైనాడు.

న్వామి—(ఆలకించుచు) అయ్య.

ధన—రాజ్యనాశనమున దేశాటనముప్రారంభించినాడు కాని

తే॥ గీ॥ అతని కొక భార్య సుందరి॥యశావసవతి

కలదట మనయూరి కొలను॥కడనె గొంప

యున్నది యట యొక్కిరితియే॥నూరి !

స్వామి—(తనలో) సరి సరి యీయ్ను కాయమ్మమీద మన
సు పోయింది కాబోలు అమ్మో యేంయి కాలంరా భగవంతుడా!
యింకందన్నె న పెళ్లాలుంటే యిలాంటోళ్లు బతుకనివ్వారా? నన్ను
తెమ్మంటాడు కాబోలా నాయ్ను నాకిదేంయి సాద ఆయమ్మంయి
పతివ్రతో యేంయిటో? తీరా తీస్కొన్నె నన్నేంయి శపిస్తాతో యేం
యిటో యిప్పుడు చేయ్నుంటే యీయ్ను పొమ్మంటాడు పొమ్మంటే
నాకిక బ్రతుకేది? చీ ఒకని డగ్ర నొక్కినంటే యియ్యేపాళ్లుయియ్యే
పాళ్లు. పానాస్కీ తెగించాలి ఆళ్ళు పెప్పిన యెధ్వపనల్లా సెయ్యాలి.
పోనీ యేదెలాగోతే మన్నెందుకు? యీయ్నుద్ది డబ్బు బాగా లాగ
డాన్నిదే సమయం. (ఊరకుండును.)

ధన—ఆలోచించెదనేమి ?

యూసె

ను మన మేడకుఁ దేవలె॥ను జూమి నేడు
నీకు వలసినంత ధన మొసంగెద నెట్టులో శ్రమపడుము.

స్వామి—అయ్యా! మరాయ్నుంటాడు గాఁబోలు నే నెలాగ
తెత్తం?

ధన—దానికి నేనీ యాగోచన చేసి యుంటిని॥ మనమారా
జునకుఁ గొంత సొమ్మివ్వలసి యున్నది. ఆధనమున కాలిడు వచ్చిన
ప్పుడు నేనేదో యొక వస్తువాయనది గైకొని నీకిచ్చెద. అద్దాని నీవీ
పెరటిదారిం గొంపోయి యా చంద్రదానన కానవాలుగఁ జూపి యా
మెను దీసికొని రమ్ము.

స్వామి—(చంక తెగరవై చుచు) అమ్మ! యిది మాబలే యు పాయమండి.

ధన—కావున నీవు వేవేగ లోని కరిగి మన పల్లకిని బోయల ను సిద్ధ మొనర్చుము.

స్వామి—సిత్తం.

(అని లోని కరుగును)

ధన—కం॥ ఇయ్యది నెరవేరిన నా

కేయ్యది యిక్కఁ గోరఁ దగినదిన్దర మేల్ మే

లయ్యతివఁ గూడి నే మరు

కయ్యంబున నింద్రపదవిఁ గాంతు నిచటనే॥

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు.]

భూవల్లభా! వచ్చితిరా? ఇట విశ్రమింపుఁడు. (జయం—విశ్రమించును)

ధన—ఇదే మీరావలసిన రూక లొసంగువాఁడ. (అని లోనికరిగి తెచ్చి యిచ్చి) ఇక్క మీకంత ధనము ముట్టినట్లే గదా?

జయం—అయ్యా! ముట్టినది.

ధన—(జయంతుని బరీక్షించి) స్వామీ! ఆ మీవ్రేలినున్న ది యంగుళీయమే కాదు?

జయం—అవును.

ధన—ఏదీ యొక్క సారిటు చూడనిస్తురా? (జయం—ఇచ్చును)

[ప్రవేశము—స్వామిగాఁడు.]

బేహగ్ రాగము—రూపకతాళము.

ధన—ఆహా! ఈ జగానఁ గాన దీని • కెనయగు దానికొ-సాగసున

నా-యగసాలిని మెచ్చనగు • నగు మొగంబులకొ   ॥ఆహా॥

దేవా! నే దీనిఁ గంసాలికడ కిప్పుడే పంపించి తెప్పించెద.

దీనిఁ బోలుదాని నేను ♦ పూసఁ గోరితిన్ - వేల్పునఁ

గాన నో నరాధిపా! కృప ♦ పూని దీనిఁ బంపనిండు. ||ఆహా||

జయం—వేగము తేవలయు నా ప్రేయసి యొక్కతియే య
వోచుటనుండె.

ధన—చిత్తమొక్క గడియే. ఓరీ స్వామిగా! వింటవా? వీరి
చక్కెరబొమ్మ యొక్కతియ యక్కడ నుండెనుట. ఈ బంధువు కొ
నిపోయి చూపి యొక్కక్షణములో నిటకుఁ దీసికొనిరా

స్వామి—సిత్తం (అని యంగరము పైకొని పోవుచు)

ధన—అయ్యా! దీని నిర్మించుట కంత కాలము పట్టెనో.
నీకై మీరెంత ధనము వెచ్చించితిరో.

జయం—నాకా విషయ మంతగాఁ దెలియదు. ఇది మా
పూర్వులు చేయించినది కాని నేఁ జేయించినది కాదు.

ధన—అట్లనా! ఆర్యా! ఆ పనివాఁడు బహునేర్పరిగఁ బొడ
కట్టుచుండె.

ఉ॥ ఉన్నది రత్నముల్పసిడి ♦ యున్నది భూపవతంసమా! ధనం

బున్నది కాని దీనివలె ♦ నుజ్వలమా పనికల్గి యింపును

నున్న కరాంగుళీయకమె ♦ యుండదు కావున దీనిఁ జేయ నే

ర్పున్న రసజ్ఞుడై తనరి ♦ యుండినఁ జాలక మసాలి యంతియే

జయం—బొను కాని నాకు తడవగుచుండె.

ధన—ఇదిగో! మాటలోన నేతెంచును. [స్వామిగాని ప్రవేశ
ము] ఏరా స్వామిగా?

స్వామి—అయ్యా సూపించానండి శూచాలోసిత్తుం మీ యెల్లా
గైనా తమ గోర్కి తీర్చాలని నేననేకం సెప్పొప్పించి తీర్చాచ్చానండి.

ధను—ఎస నాకోరిక తీరినదనుకొనవలసినదే. భూపా ! ఇదే మీయుంగరము.

(జయంతుడుంగరము తీసికొని నిష్క్రమించును)

ధను—(సంతోషమున) ఓరీ స్వామిగా! నీవు వెళ్ళి యేమొనర్చితివి? ఆప యేమనియెను. నీవు నమ్మనఁగానె వచ్చెనా?

స్వామి—అయ్యా! లేదండి. అమ్మా! అలాగొత్తే యింకే వండి. నేను బోయిల్ని పల్లకీని తీస్కెల్లి నిలపడగానె ఓయబాబో అదేంయిటీ లేడిపల్ల బెదురుద్ది సూశారాండి అలాగే బెదిరి నిల్చుందండి నోటమాట లేక అప్పుడేసమ్మా! బయ్యం లేదండి మీపెన్నిటి గారు మాసానుకారుగారింట్లో కాప్రముంటారంటండి అందు కోసం మిమ్మొక్కడికీ తీసుకొరమ్మన్నారండి తెచ్చనం అని అన్నానండి. అంటే యేనావ్కారేంయిటందండి ఆఫలంగానే నాయ్న సాలాగో పోరు అని మీసంగతంతా సెప్పానండి. యిందండి. యిని నామొ గుడ్డొత్తేనే గాని నేకారాందండి. అప్పుడా వుంగ్రం సూపించి ఆయ్నె యిది సూపిస్తే వత్తాదన్నారండి అంటే కొంత సేపాలొచించి మరీ యెక్కిందండి పల్లకీ నేతీస్కొచ్చానండి తెల్పులేసేసి.

ధను—బళిరా! స్వామిగా! నిన్ను మెచ్చవచ్చునురా కాని ఓరీ! ఈసంగతి నెవ్వరికిం బయలుపుచ్చకుండ! నాబోయలను కట్టుపర్చితివా?

స్వామి—అమ్మ! (అని గుండెమీదఁ జేయిడుకొని) అంతేనండి నేపన్నేస్తే మరీగుండా చెరువాండి. అల్ల బాబు సొమ్ములాగే తీస్కొన్నారేయిటండి నాల్గుగొల్లు కూలి. అక్కడే ఒరేయి యీసంగ

తెక్కడై నా తెల్సిందంటే మిమ్మల్ని మా శిష్యులుగా లంజనోడుకుల్లా
లా బుట్టలైగేయిత్తారన్నానండి. మా కేంయిబాబు సప్పదాకొకరితో
నన్నారండి.

ధన—సరియే (తనలో) అయ్యో నెమ్మదిని బతిపై సంత
కూర్కిగల యెమ్మెలాడి కమ్మపిల్లు సమరమ్మున సన్నుగూడ సమ్మతిం
చునా? (అలోచించి) కానిమ్మిష్టపడనిదో నా ధనాదులు—

స్వామి—అయ్యా! యింకా ఆలోచిస్తారేవండి అన్నీ పో
తయ్ నడండి.

ధన—(కోపదృష్టితో) ఆ-ఏమిరా?

స్వామి—అయ్యా! మీకు చింతేగా నింకేవన్నావుంటే నన్ను
డగండి బాబూ! ఆహాహా! యేమందమండే మందమండి! యాయ
మ్మని సూడని కల్లెందుకండి.

ధన—అహో! ఇదియూ త్వరితగా నేనేగి నాకార్యము—

స్వామి—మరిగత్తే వట్టిదే నండి (అను నవ్వుతో)

ధన—ఛీ-మూర్ఖా!

స్వామి—(గుండెలు బాదుకొనుచు, దొందరతో) అయ్యో
అయ్యో బాబో నాకిత్తానన్నారు గాదండి. తీస్కచ్చింతరొతిత్తానా
అమ్మ అమ్మ మీపనయందని నాచొమ్ము—

ధన—ఓరీ! ధనమా? మాకేమి కొదువ? లోనికి రమ్మిచ్చెదను.

(ఇరువురరుగుదురు; యవనిక దిగజారును.)

తృతీయాంకము—తృతీయ రంగము.

స్థలము—ధనపాలుని శయనాగారము.

(జగన్నోహిని ప్రవేశించి భీతిల్లి తల్లడిల్లుచుఁ బాడును.)

హిందూస్థానీభై రవిరాగము—ఏకతాళము.

కట్టా! ఏమీ నేని-చోటికిందేఁ బడితిని-నాకిం-కేడిమార్గంబో-
హా నా కిం-కేడిమార్గంబో

॥క॥

ఈసుగంధంబీ సువర్ణంబీ సిరాజ్జ-బొమ్మల
భాసమాసం • పాసమస్తం • బీ సెజ్జ హాం-బట్టులు-నామాస
సం బేచనా

॥క॥

మోసమో, నాచేసినట్టదోసమో, హానాసఖుం
డిసమీపమునన్ • వసింపండి న్వాంతమె-ట్లోర్చునో
అయ్యయో,చయ్యనన్, వ్రయదా, వ్రయనా

॥క॥

య్యో! ఇది పరుని శయ్యామందిరమనిదస్పష్టముగఁ దెలుపుచున్న
నే నాధుడే నన్నిచోటికి రాసంపిన నీసుందరమందిరంబు లెట్లు నివా
సంబయ్యెడిని. ఇదిగో! ఈతండ్రిక్కరుండేయోకో మందహాసమున ని
మి వచ్చుచున్నాఁడు.

ధన—[ప్రవేశించి] బారా! నేకాహించినంతకన్నఁ బదింత
లెక్కుండుగ నున్నదే.

సీ॥ సారంగములఁ గేరు • సారంగముల మీలు

సతివకన్నులు కుటి • లాలకములు

కనకమును హసించు • గనకమున్నిరసించు

నానాక్షిదేహంబు • నాసికంబు

పవడంబులను మించు ♦ పవడంబులను నొంచుఁ

బూబోఁడికరపదం ♦ బులధరంబు

పున్నాగము భ్రమించుఁ ♦ బున్నాగము నడంచుఁ

గాంతపెన్నెటివేణి ♦ గమనరీతి

తే॥ గీ॥ రంభ నెకసక్కెమామఁ గు ♦ రంగనేత్ర

మూరుయుగ్మము రూపవ ♦ మోవిలాస

మీ మదాళివేణిమణి ♦ గాముక్కె

గూడసట్టి జస్మంబేల ♦ కువలయమున.

అయ్యాచే!

ఉ॥ దినదినవృద్ధి గాంచుచును ♦ దెంపునవెల్వడుచున్ గ్రమంబునన్

గనకపుశైలరాజముల ♦ గండడగించెను దీని మూమ హా!

కనఁగలదొక్కొ లేదొ యను ♦ కౌనునకేమి విపత్తు నచ్చునో

యని తనగై కలొన నన ♦ యంబు గుదించెను చచ్చుదోయి ట్టొ

మ్మనఁ గదియింపకేను మరు ♦ పోరుల కోరున నేర్తునే యింకన్.

జగ — (భయోక్తంపితమాసనయయుక్తంబగులుముందడి)
ఇతఁడేలొకో కులుకుచు నిలిచియుండె. పరమేశ్వరా? మరుద్దేశమునఁ
గాదు కదా? మరుద్దేశముననేయైన యెడల నిరతంబు మరతంబుల సరి
కట్టు పరమాత్ముని స్మరణ తప్ప సరయ నింకొక తెరువు దొరకదు.
ఇసీ! పరులహృదయం బెఱుఁగకే యేనిట్లు పరితపించుట తగునే? కా
వున వెరపుఁ దొఱగి యీతని దరిఁ జేరి సరగున నాకలతెఱుఁగెల్ల సర
సెద (పైకి)

శా॥ అయ్యా? యెవ్వరు మీరు?

ధన—

వర్తకుఁడను

జగ—

అ ♦ న్నా? నీదు పేరేమి?

ధన— (తనలో) ఇదే! తేనె పోని పేరులతో, తీటుచున్నదే
(పైకి)

య్యుమ్మాగో! ధనములుండెందురు సుమీ!

జగ—నట్లుడవులు, జట్టుగట్టులం బట్టి యిక్కట్లుల కల్ల నుసకే
పట్టయి యున్న వానిగా, బోకార్చిన కరుణామూర్తివేనా?

♦ ఓ సోదరా! తెల్పుమీ

శిష్యామందరి సుషో రమ్మనిన నా ♦ సంగాత లేడేమి?
అది యేమియో యిది యంతయు, బాడె, దిట్టుపత్రమ్ములలోని నీరి
మ్ములట్లు నామనమ్ము నమ్మద చీక యొక విధమ్ముననుండె. అ

య్యుమ్మా! నా క్షణింపు నాకలవిధం ♦ బాద్యంతమున్వేగమే.

ధన—మల్లమరాశిగమనా! ఏల తత్తరపడెదవు? నీవృత్తాంత
మెల్ల నీపతిచే నెఱంగి కట్టా! యెట్టిచెట్టల, బెట్టునుండె నిన్నారాయం
చెట్ట మట్టిపట్టుగళిగళిముగలదాని మగండని తలపోసి యెట్టకేలకు
గళిపట్టుపట్టి నీమగని గినురునెట్టి యాయంగుళీయముం జేపట్టి పల్లకి
బోయలం బెట్టి నా నెనకునిచే నాకుదుర్దుకు నిన్ను దేసంపితి. ఇంత వ
లకు నా పేరు సావేరి. మీది నీయమగళివామ నాపొత్తము.

జగ—హా! జగదీశా!

(యని మూర్ఛ మునిగి నేలను వ్రాలును.)

ధన—ఓరా! ఈమందరదన యమందానందమున నాపొందు
నొందకంకను దొందర సహించుచున్నది. కానిమ్మికందు పోవును.
నాచక్కెరవింటిబోయనికేగ్గవాంబునం జిక్కెయన్న యిక్కమలాక్ష
కే నొక్కడె గాని యిక్కడ దిక్కెవ్వరు? ఎట్లునెన బుట్టగించి యీ

మెనీ సెజ్జపట్ల నాపజ్జఁ జేర్చకున్న మజ్జీవములు నిలుచునే? (చేరంజని)
 కమ్మవిచ్చేసాయకమ్మా! యిక లెమ్ము లెమ్ము. (లేవనెత్తఁబోవును)
 జగ—(ఆత్రమున లేచి చింతాభయాకాశ్రింతయై నెనుకకుఁ
 దగ్గ) అన్నా!

క॥ అంజలి ఘటయిం చెద నీ

నెంజలి నన్ జంపనేల నీ కిది తెగునే?

ధన—పలువన్నెల చిలుకకాతు

సం జలమున నీదగ్గి ద్రో

యం జెలి నను బోవ వీవహా! యిది తెగునే॥

—♦ పంచచామరము. ♦—

అసంగుమోహనాస్త్రమా యయా రె యంచనంగ నిన్

గనంగఁ జిల్కనెక్కుజోదు కానికస్త నన్న ముం

చె నంగనామణీ! ముదానఁ జెంతఁ జేరి కొంగిలిం

చి నం గణింపకున్న నాదుజీవముల్ చనున్ ద్వరన్॥

జగ—అన్నా! అన్నా! నన్ను నీ యనుగు చెల్లెలిగఁ దలం
 తువా యా వెన్నుకన్నపట్టి నిన్నేమియు నొర్పఁజాలఁడు. నన్ను
 దయఁ జూడుము. సజ్జనుల తెన్నునం జనుము.

ధన—అకటా! మీనాక్షీ! మీనధ్వజుని సూసభాణములకే
 నీవటకె మాననివెత నొందుచుండ ములుకులఁబోలు పలుపలుకుల
 మరింత యలఁఁతువేల?

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: ఏక తాళము.

సుందరీ! నీయందనురాగముచెందియున్ననన్నుం దయఁజూడవు
 మదమారుతములకుందరమె నిలువగమందగూన తొందరను

జెందక-నా-కుందుమా-స్ప వా ♦ సందమా-ఇది ♦ విందుమా-నను ♦ జెందుమా.

జగ— హిందూస్థానీ సంజూరి రాగము: ఏకతాళము.
అన్నా! తగునా ♦ చెల్లెలి: గోర: గునా ♦ మది-నాలోచింపవే-ను
గుణా? అయో! నీ పాదంబులక్ గొల్తు నన్నా?—నాదువ్యాధి-సం
బుల వినుమన్నా? నను దయ: జూప మన్నా?—నానాథు:
సూర్యమన్నా ♦ పగదిగనా ♦ డగ:దిగదే ♦ వగని:కిమా ♦ నగ:దగదే॥

ధన—ఇందుమాఖ! నన్నెందు కల్లు మా:కిమాటకం జీలు
చందుపు?

కిమాసు రాగము: హంస తాళము.

మందగమన? నీ ♦ యందము ♦ చందము ♦ డెందము ♦ సందడి జెసెనుగా
కందర్పుని ♦ దొంగిల కల్లుందము ♦ నిందము ♦ సుందగీ? ||మం||

జగ—నాకు నన్ననను ♦ నీకునలయాక్షి ♦ సీతుచేడ వినేక మదో
శ్రీకుమారు ♦ ధాన్య ♦ తేక ♦ రాకు ♦ నాకునై ||నా||

ధన—లోమలగాతిగి? నీ ♦ స్వేమరుచేడి: ♦ సీమది కరు:గద ♦ దేమిగొయో
రామ! నీ యధి ♦ గామ్యుతి మిడి ♦ కాము ♦ బాము ♦ దీర్షవే ||మం||

ఇత నేనోరున:జాల. మారునల్క:క నీయధరసుధారస మిమ్ము.
(అని మీది కరుగును.)

జగ—(తప్పించుకొని) అయ్యో! నా నుశులాంపవా?

హిందూస్థానీ శ్లోకవి రాగము: ఏకతాళము.

నీ-నుశుమును ♦ గను:గోను-మా ♦ మో ♦ ఘోగుణ ♦ మణి? నను ♦ వన
టను నుశుపను ♦ దగునో ♦ గదో ♦ మిగుల: ♦ బగను ♦ దిగవిడి ||మ||
మరివగ ♦ గరిగను ♦ గాత:శ్లో-బెల్లదే-హా! గుహ-యహ-యహ॥మ॥

ధన—అరమరలేలను ♦ మరుఁడురుశరములు ♦ చుఱుకు-చుఱుకు మృశ
 బిఱ-బిఱఁ-బిఱపెను ॥మ॥

మీసనేత్రీ! ఈదీనుని బ్రాణములు గాపాడవా?

జగ—ఓనా భ్రాతా! ఈమానిని మానము గాపాడవా? మా
 నమా ప్రాణమా యధికము? దేహికి మానహీనమే న్యూనమన మగ
 వారికన్న మగనాలి కిక నుడువనేల?

ధన—కఠినస్తనీ! నీ మనము కూడ కఠినమేనా?

హిందూస్థానీతోడిరాగము—ఏకతాళము.

తాళఁ♦జాలనే యిఁకఁ♦జాలుఁ జాలునె గో

పాలుని♦బాలుఁడు♦పూల శరంబులఁ

జాలముంచెను♦బాల♦జాలము♦సేయకే♦తాళ♦జాల

జగ—అయ్యా! వెయ్యేండ్లు వేడినను నా కుయ్యాలించున
 ట్లు పొడసగాపవు. పరసతీసంగమమేమి సుఖము? మున్ను రావణకీచకా
 దు లేమైరో విచారించుము.

ధన—(కోపముతో) తోయజగంధీ! నీన్యాయముల నిక
 నాయెడకుఁ ద్రోయును.

వసంతరాగము: రూపకతాళము.

విను♦విను♦విను♦నిను-బలిమిని-నై నను-బట్టి-గవసదనుగా

చనువున నెంత చెప్పిననో♦ఘనవేణిరొ♦వీసకుంటివి ॥వి॥

అన్ను♦మిన్ను♦యెన్ని-వేడు-కొన్న♦సన్ను♦గన్నులారఁ

గనకుంటివి♦వినకుంటివి♦చననుంటివి♦మననుంటివి ॥వి॥

జగ—(ఏడ్చుచుఁ దనలో) ఈతఁడు నన్ను జంపనున్నాడే
 హా! దైవమా! అన్నా?

నీలంబరరాగము—రూపక తాళము.

నానంద గరుణ రాదుగా-హా!-నా-పాప మేమియో

అ పరమేశ్వరుడైన నేగ-నో-నె-జేయడో

1

(దైవము నుద్దీచించి) నే-నో-ప-చాల-బాపు నావెత-పాపనాశకా!

యూ-హూ-చూ-పు-న-పులకు నా-బాపు చేయకే

2

కాపాడనిమ్ము-నానాగ్ని-మో పరాత్పరా!

గాపాలి-వై-ప-విగా-న-కా-వె-నో-పబాలకా!

3

ఇక నీరసినో పామవాక్యములు పలికిన గార్యము లేదు. నామానమును జెడచీయగట్టిపట్టి యున్నాడు. మానము నెడబాయుటకన్న బ్రాణము నెడబాయుటయే యుచితము. ప్రాణమును వదలితినో గానునె నిల్చు నాచ్రాణనాథుని బ్రాణములు పోగొట్టిన దాసనగుచును. పాపి బ్రాణములు నేనేల తీయవలయు. మున్నురజ నీచరగురుడగు తుక్కాచార్యులే.

అ. నే|| అవారజాక్షులందు • నైవాహికములందు

బ్రాణ విచ్ఛిన్న మాన • భంగమందు

జడత గోకులాగ్ర • జన్మరక్షణమందు

చాంకి నచ్చు సముము • వొందద" నియె.

కావున నొక యస్థితియు నాడి మాన ప్రాణంబులు రక్షించు కొనెదను. (ప్రకాశముగా) వైశ్యవర్యా? ఏల యిట్లా గ్రహపడియెదవు? నాయందు నీకుంగల మమ్మవం దెలియ నిన్ని పలికితినే కాని వేరు కాదు. నీగృహభర్తరమునఁ జిక్కి-యున్న నే నొక నెందు బోగలను. నీకోరిక నీవరకె నెరవేర్చి యుందుంగాని నాకొక్క యాఱునెలల వ్రతముండ. దాని నెగవేర్చిన పిమ్మట నినుంగలసి సుఖించెద. తమిం

పుము. కనుచూసి యీగడపుదినములు గడపుము. చనుము.

ధన — ఒప్పలకుప్ప! ఇప్పటికైన నీకు నాపై కృపవోడమె
సంతియే చాలు. నీ చెప్పిన చొప్పుననే వత్తింతు. (తనలో) అబ్బా!
ఈయాలునెల లెట్లు పుక్తును. కానిమ్ము. (అని తల యూచుచును)

—

తృతీయాంకము — చతుర్థాంకము.

—

(స్థలము: — కల్లుపాకల సమీపము)

(స్వామిగాడు త్రాగి యాడుచు, బాడుచు ప్రవేశించుచున్నాడు.)

హిందూస్థానీ బేహగ్ రాగము — చాపుతాళము.

అరె-నాకింక్లొ-తేంయిటీ-మతి-నాకు లేందేంయిటీ

నాకాడ నిన్ని సంచు లుండ-నాకీ నొక్కేంయిటీ

1

వహ్వ! యెంత డబ్బిచ్చాడో నాయ్నా కోమటి.

బరె-ఆడబ్బప్పిస్తా-యింకా-అన్నిగడితా

ఆ-నాడబ్బాత్తాత్తాడేని-యెచ్చర్యంతో నుంటా

2

ఎచ్చర్యంవొకటే ఆర్నానా నాంయి రంగా యింక సూసో నాసోకు
నా తమాసా

కోన్నాల్లూర్కుంటా-గొప్పమేడ గట్టితా

మ-రెన్నో మంచి రంగులైప్పిం-చేయించి సూస్కొంటా

3

ఇంక-దాస్మిద్దూకోన్నా-యింటి-దాన్నిలిపిత్తా

ఇహిహి-దాస్మిద్నేపడి నామీదద్వడి-తందనాలాడొంటా

4

మరి నామేడ్సాసి తల్లి సిగ్గొయ్య గొప్పొల్లూర్కోక

దాస్మిద్కెవైనా-మాల్లా-ద్దామ నొత్తేనా

మంచి-పన్నీదున్న పబువుగార్మలె-పల్కరిం పకూర్కొంటా

5

మరిం కీలాగే వుంటానా? యింకీడెంకమ్మ కల్లు తాగ్తానా? అద్దాకుండా
భీ యాడాలి సిగ్గొయ్య అనాది బేడ్డి తాగితే యేంయి గవ్రిం యేం
యినిసా అద్దోయింక నేనూ గొప్పోడ్నే గాదూ, కాబట్టి ఆగొప్పోల్ల
మన్నే.

మంచి బరంది తెప్పిస్తా-బలే ♦ మాంసం వండితా

అగె-కోంచెంకోంచెంయూగి రొట్టెల్ ♦ ముంచు తింటుంటా 6

బలా) యీదార్పు మద్దోగంలూ మాతరం శాబా-శాబా-ఇన్ శాబాన్
మామంచి గ్రవం మామంచి డబ్బు. (తూలుచు కక్కుచు నడచును)

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

—

సెతుగ్గాంకము—ప్రథమరింగము.

—

[జగన్మోహిని కన్నుల నీరు గార ధనపాలుని మేడపైఁ బాడుచుఁ
గూర్చుండును.]

జంజూటిరాగము—రూపక తాళము.

అహా! నా బహిఃప్రాణమా మహీశా ననుఁ గనకుంటివయో ॥అ॥

మహారాజహాళినా కైః మహర్షిః వహించితివా ॥అ॥

ఉ॥ మారునిగేరుచారుసుకు • మారశరీర! గుణాకరా! స్ఫురత్

స్ఫారవిచారధీర! ఘన • సారవటీరసున్దరాశ్రీ! న

న్నేర విచారవారినిధి • నింతగ ముంతువు నామనోహరా!

రార కృపారసంబునను • రాజిలు బారలఁ జేరఁదీయరా!

సీ॥ నిను మాని యెసలేని • ఘనశోకవనిగాన

మనుదాన ననిశంబు • మునిఁగి మున్గి

ననుఁ గానఁ గనులేవె • వినిగావె మనసీవె

చనియుంకి ననియాత్మఁ • గినిసి ముంతు

నిను తెచ్చెదను పార్శ్వ • మునకేను జనహేతు
 పును నూర్మకను శేత • నునుప నీది
 యని సమ్మటను భ్రాంతి • గొని వచ్చితిని గాని
 కన లేదికను వేరు • మనము నందు

తే॥ గీ॥ మనసిజాకార! యనఘ! నా • యనుఁగు తేడ!
 వసితి? నీవగ్నినులుకుమ • న్నను నుతికెద

మునుఁగు మన్నను నీటను • మునుఁగుదు నిక
 ను నితర మెదియెనగుపుమ • న్నను నొనర్తు

అయ్యో! మూర్ఖత నొందుచుంటి. దైవమే తప్ప జూచుచున్నప్పుడు
 నానెచ్చెలి యేమొనరుపఁ గలఁడు. హా! వైకుంఠనాథ!

సీ॥ లలిఁ బ్రోవ నీయమా • లయము వే జాయమా
 న్యాయమా శ్రేయమా • మ్నాయరక్ష!
 తిలఁపవు కూర్మి మా • తొలినాటి కర్మమా
 మర్మమా ధర్మమా • కూర్మనర్య!
 పగబట్టి నింతమా • పయి నీకు పంతమా
 యంత మా యంతమా • నంత పొత్తి!
 సనుఁబ్రోవ భారమా • నావల్ల నేరమా
 చైరమా మోరమా • పతి నృసింహ!

తే॥ గీ॥ నామఁబ్రోవుము వామన! • ప్రమదఁ బ్రోవ
 రా పరశురామ! రామకై • రమ్ము రామ!
 కృష్ణవేదని బ్రోవరా • కృష్ణ! పోవు
 బుద్ధిమతిని బుద్ధి! కలికఁ • బ్రోవు కలిక!

ఉ॥ నేటికి నాఱుమా సములు నిండఁగ నుండెను గానినాథుఁడి
 వీటికి వచ్చుజాడ కనుపింపదు కాయలు కాచె నేత్రముల్
 వాటిలు మాసహని తెలవాటైన వైశ్యునిచేత శ్రీహరి
 యేటికి రిక్తకోరికలిఁ కేటివి పౌఖ్యము లేటి జీవముల్
 వేరెద్ది యొనర్చుటకు నుపాయముతోఁచకుండు. ఏమి చేయుదును? నా
 కింతయే ప్రాప్తమని నాజీవంబులు వోనాపదాన అన్యూ! విధి యీ
 చెఱసాల నంతమొందునట్లు నానుచుట వ్రాసఁ గాఁబోలు

క॥ కట్టా! తెచ్చినధనమును

గుట్టుగ వెచ్చించకేల • గుట్టతి రవికన్

గుట్టతి బో దానను నీ

కట్టడికిం జిక్కనేల • కర్మము గాదే.

చెల్లఁబో! “బుద్ధిఃకర్మానుసారిణి” యను నుడివి నిజముగాదే మతయు

క॥ పూర్వపు జన్మమున నెవరి

గర్వంబున నొడలెఱుంగక • గారించితినో

సర్వము సమముగఁ జూచెడు

సర్వేశ్వరుడేల విడుచు • సాధింపక నన్.

(అలోచనాన్వితయై) ఈవణిజుఁడు నన్ను పంచింది యిటకుం గొనివ
 చ్చుటచే వీనిఁ దిరుగ వంచించుట యొక పాపకృత్యము కాదని నాకుం
 దోఁచెడిని. కావున నేనీరేయి నొక నిచ్చెన నాధారంబుఁ జేసికొని
 యీహర్మ్యమును వీడి చనెద. పిమ్మట నాపాల్లెట్లున్నట్లుగు. అక
 టా! యింక నామోహనాకారుని నామనోహరుని ముద్దుమోమును
 జూచు భాగ్యంబు నాకు లేదు. హా! జీవితేశ్వరా! మనకు నేటికో
 సరియా. (మూర్ఛనొందును.)

[ప్రవేశము:—జయంత్రుడు విలపించుచు.]

సీ. హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!

హా! యిందువదన! యెం ♦ దరిగినావె

హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!

హా! చక్కోరాక్షి! యెం ♦ దరిగినావె

హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!

హా! శుకవాణి! యెం ♦ దరిగినావె

హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!

హా! హంసయాన! యెం ♦ దరిగినావె

శే. గీ. హా! జగన్మోహినీ! మనో ♦ హరిణీ! సతి

అనటకట! సన్నువీడి యెం ♦ దరిగినావె

హా! జగన్మోహినీరాణి! ♦ హా! సుగాత్రి

అయ్యయూ! సన్ను బొస యెం ♦ దరిగినావె.

మానినీ! నేనామిగిలిన రూపములు కైకొని మనోహరంబగు కాసార
సాంతముం జీరి నీవు కన్నడమి నీకై వెదకివెదకి వేసారి యబలవగు
టచే నీవీయూరు విడిచి యెందును బోజాలవనియు బరుడెవ్వడో
నీసుందరివదినారవిందము గని మరుబారిఁజిక్కి యేదేని ఘోరకృత్య
ము గావించి యుండవచ్చుననియు దలంచి యాయామూసముల
నుండియు నుస్మిల్తుని రీతిసీ పట్టణమంతయుఁ గలయవెదకితిని. కాని
నీవు చక్కవైతివి. ఇంక నెట్లు నామేనఁ బ్రాణంబులు నిల్పువాడ.
మరియు మఱియు మన్నను మఱివునకు రానీని నిన్నెల్లు మఱితును.

శే॥ గీ॥ వసుధఁ గల్వారిచంపక ♦ కుసుమములును

హంసశుకవిక కేకను ♦ లాది యైన

పక్షులును సుధాంశుండును ♦ వరలుచుండ

మగువలో! యెట్లు నే నిన్ను ♦ మఱివఁ గలను॥

అయ్యయ్యో! దేవీ! నీసౌందర్యము నే నెంతని వర్ణింతును !

నీ॥ పురివిప్పియాడెడి ♦ పులుఁగొ తుమ్మెదగుంపొ

విషధరమ్మొచ్చెలి ♦ వేసలి యొక్కొ

పతకాలఁ దాపిన ♦ వజ్రపుత్రునుకల్గొ

తారలొ నారివొ ♦ గోరులొక్కొ

భద్రకుంభములొ పూ ♦ బంతులొ మేలి ల

కుచములొ కోమలి ♦ కుచములొక్కొ-

పుటమునెట్టిన యట్టి ♦ పుత్తడిబొమ్మయొ

తొలుకరిమెఱుఁగొ తొ ♦ య్యలి యొడలొక్కొ

తే॥ గీ॥ యంచు భ్రమను జెందించెడి ♦ యవయవముల

నొప్పుచుండును గాదె నా ♦ యువిదమిన్న!

నా మనోహరణి! రమణి! ♦ నా నెలంది!

నాజగన్మోహినీరాణి! ♦ నా లతాంగి !

ఉ॥ మేలగు కల్పపూవులను ♦ మించును గాంచనమున్ బరిశ్రమన్

జాలఁగ నూడఁబెట్టి భువిఁ ♦ జూచు గీర్తి గడించుకొంటకై

మేలని యందఱున్ దనను ♦ మెచ్చగఁ జేసియు మందబుద్ధియై

ఫాలమునందుఁ గట్టముల ♦ బొల్పకు మంచును వ్రాయఁజేతులె

ట్లాడెనొ మానసంబు నెఱు ♦ తొననెనోకద ధాతకయ్యయో!

(అని జగన్మోహిని యున్న మేడయగుపై మూర్ఛనొందును.)

[జగన్మోహిని మూర్ఛితుండి లేచి]

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: రూపక తాళము.

ఎన్నఁడు నా-కన్నులార ♦ నినుఁ జూతు-సన్నతాంగ !

కిన్నెన నినుఁ జూచు భాగ్యమున్నదో లేదో యెఱుంగ 1

నా-కన్నతండ్రిఁబాసి మనఁచున్నతస్థితలెల్ల బాసి
బన్నముల నొందిన నీవున్నఁ జాలుననుకొంటిని 2

ఎన్నరాని కష్టములఁ నెన్నియైన నోర్చియుందు
నిన్ను నన్ను నేరుపరచఁనన్న! దైవమెట్టులొర్తు 3

పున్నెమొంటి గొడ్డువోయెనొఁచున్నరు లధర్మరీతి
సన్నతచరిత్రల నేచఁగఁవెన్నఁడైనఁ బ్రోవఁడయ్యె! 4

ఇక నేనేమి చేయుదును? నేనీ యాఱుమాసముల నుండియు గడియల
లెక్కడుచు వ్రతిమను మిషచే నానాధునకై పరితపించుచుంటి. మఱి
యు నీరెండుదశంబులలోను వానిద్రవ్యమంతయు వ్యయపర్చి ఋణగ్ర
స్తుని జేసి పక్కలు దాసధర్మములు చేసితిని. కామాంధుండై యొడ
లెఱుంగక నే జేయుమన్న కార్యమెల్లను జేయుచున్న యీతఁ డింక
సన్ను విడుచుటకల్గి. నామనోనాథు గనుగొనుటంతకన్నకల్గి. అకటా!

ఆ॥ ప॥ మూలగెడి సృగాలఁమూర్ధంబుపైఁ దాళి
ఫలము పడినయట్లుఁతలఁప మాకు
కష్టముల్పడుచునుఁ గాసి నొందుచునుండఁ
గలిగె నీ విదూరఁకష్టమొండు॥

ఆ॥ ప॥ ఇనుముఁ గూమకతన • నసలునకును సుత్తి
తాడని మను నామె • త వలె భువిని
సన్నుఁ గూడను గద • నా నాథ నీకట్టి
మఱి మబ్బె నేనె • దుష్టురాల

(వామనేత్రం బదుర) ఆహా! శుభప్రియాణములం దెలియఁ జేయు
నా వామనేత్రం బేటికిట్లదరుచుండె. నాకు నాకూర్మిణ్ణేనిఁ జూచుభా

గృహమబ్బునా యేమి? వట్టిది. పరులెందుగని కట్టమలఁ బడియున్న న
న్నతఁడు చేరుటెట్లు? ఇఁక ప్రయాణమా మానము నిశ్చయించుకొనిన
దేకదా.

తే॥ గీ॥ మానమును గాచుకొను హా • ర్థ్యమును వీడి

యడవులను జేయవలయుఁ బ్రయాణము లిఁక

ఏమిది? యింతలో నె నాదక్షిణనేత్రము నదుర నాగ. ఇఁక నేమున్నది

అందనేకము లిడుమల • నొంటెననుచుఁ

దెలిపడిని దక్షిణపునేత్ర • చలనముకట!

ఎట్టికష్టములైనను సరియే యనుభవించుదానఁ గాని యిట్టి కట్టిడియిం
టనుండనోప. హా! ప్రాణేశా! నాకై పరితపించుచు మీరెందేనిఁ బ్రా
యోపనేశమొసర్చితేరా లేక జీవములతో నుంటిరా? (చింతించును)

జయం—(మూర్ఛితేరి) హా! మత్స్యీయసఖ!

మ॥ కదియక జండుని గానావేగుచునువే • కాన్పింపనీమోముతా

నిదియో బింబము లేక యయ్యదియుయం • చెంతో వితర్కించిని

వదనంబందుఁ గళంకమూగయమిఁగా • వానికొట్టఁగా నేగు నా

వదనంబుననువాడనే మగుడ నా • భాగ్యంబు నాకబ్బునే.

అయ్యయ్యో! నాయట్టిహీనునకా సీయ్యసిగుణసౌందర్యసహితమణి
లభించుట!

శా॥ ఆలీలక నిను వీడి రామిఁ గని కా • యంబెల్ల కంపింప న

న్నేలా యొంటిగఁ డించి పోయితివి భూ • మీశాత్వరకా శ్రోవవే

“యాలస్యా దమృతమ్ విషమ్మ” నెఱు సంతాపం దలంపంగదే

యాలిం బాసెడుసంతనిర్దయుఁడవే • యయ్యో! యెటుల్ పోదునెం

చాలాపించితో దూఱితో విసిగితో • యచ్చొరులం జూచితో

జూలొం బొందక నిన్ను వీడితినిగా • చానా! జగన్మోహిని!

జగ — (ఆలకించి) హా! యేమిది? ఎవ్వరు నన్ను దలంచు చుండిరి? నిజముగా నాకళ్లు వికలబడియెనా లేక భ్రమముచుంటినా? అట్లు గాదేని ముగ్ధుననుండి నావాక్యములాలించి పరుడెవడయిన న్నిట్టి మానకృత్యమునకు పకరిమించెనా? అట్లానర్చుటకును నా నామ మెట్లులుగ నొను? ఆక్షున్నైనై శృంగేనామిదిబాళిచే నన్ననవరత ముకాచియుండి గుట్టాడెనో చెప్పినా? ఎవ్వరైన నేమిచూతు. (అని క్రొందరి తొంగి చూచుచుచున్నది.)

జయం — జగన్మోహిని! జగన్మోహిని! నిన్ను జన్మమున విడిచి జూతునా!

జగ — ఆహా! ఇంకను సందియ మేమి? నాభాగ్యవశమున నేను నాచాగ్రహముడెన్నోట తేంచె ఇంకనన్ను బోలు ధన్యతెవ్వరు. నే నెట్లీయనలోనిపుడు సంభాషింపుదు? కానిమ్ము నేనొక కమ్మవ్రాసి యాయచకడఁ బడ్డనై తు. (ఒక చీకెని జయంతునిమోలఁ బడ్డనై చును.)

జయం — (సగ్రభమమునఁ జీకెని గాంచి) ఇదియేమి! ఎఱు జాబుచోటనెవ్వరు బారనై చిరి. ఈమేడ నుండి తప్ప మరెయొకచోటనుండి యింకెచ్చుట కేమియు నాధారములు గనుపింపవు. (పై నఁ జూచి జగన్మోహినినిదిలకించి) ఎవ్వరీవనిత? ఇందునైనను గ్రొందుపర్చువదనంబున బొప్పంబులూర నిట్లూర్పులతో నిట్లేలొకో విచారించుచున్నది. చూడఁజూడ లామకోహరిణివలెనే కాన్పించుచున్నదే! నిక్కమా లేక కలయా? నిరతిమా మాహనాంగినే తలంచుచుఁ బరితపించుచునే నితరకుశేషయనయనయినను నాకన్నల కిట్లు కను

పించుచుండెనేమో ఏదనిశ్చయించుకొనను నాకుఁ దోచకుండె.

జగ — ప్రాణేశ! పడరానియిడుమలు మీకుఁ గల్పించిన జగన్మోహన యియ్యదియే.

జయం — (పులకాంకీతుడై) ప్రాణేశ్వరీ! నీవీసౌధమునునుంటి నెట్లు?

జగ — మనోహరా! మీకినుగప్ప మీరత్నాంగుళియకముం జేబట్టి నాకానవాలుగాఁ జూపి యీవణజుఁడు సన్నినువించించె. నాఁడు మొదలు మీరాకకై నేచియుంటి నేడది సఫలమాయె.

జయం — బేరా! లోకమెంతి సుచమైయున్నది!

ఉ॥ భామినులొంటిమైఁ దమకుఁ బాపవశంబునఁ గంటఁ బడ్డవో

భూమిని, దుష్టకోరికలు పుట్టి యధర్మమటంచు నెంచకే

కామశరంబులన్ దగిలి గర్వమదంబునఁ గన్నుగానకా

భామల మిక్కుటంబులగుఁ బాధలముంతురు దుర్మశుల్కటా!

ఇట్టి నీచులు వరలువలకు సుందరులగు మందయానల మానప్రాణం

బులు దక్కునా? ఓరీ! వైశ్యా! “అతేపినయం ధూన్తిలక్షణమ్మ”ను

నుడి నీయెడఁ బొడకట్టెనురా?

జగ — నెచ్చెలీ! గతజలసేతుబంధమేల? ఆయుర్రము సరయుఁడు.

జయద — (చీటివిప్పి)

తే॥ గీ॥ నాథ! యీనిశీధమున నీసౌధమునకు

నిచ్చెనను నైచి క్రిందికి వచ్చుదాని

నొరులకంటను బడకయీ యూరువిడిచి

పోవుదము సుఖప్రథమైన తాపనకును॥

కాన మీరీ తిన్నెపైఁ బన్నుండి యుండుడు”

చెలీ! ఇది చక్కని యుపాయము నేనట్లే యీప్రదేశమునఁ
బరుండెద. నీవు నీజాగ్రత్తమై నుండుము. పొమ్ము. ఏలయన,

నీ॥ మనబాధలను గాంచి మనమున నెనరుంచి

యనలరశ్ములు చూపెఁగినిసి గినిసి

కార్యంబు గాచమి కటకటంబడి మొగ

మెట్లినొపర్యంత మేడ్చి యేడ్చి

ఛాయపుంజపుబంట్ల జాబిల్లికడకు వే

మనవాల్తెఱిగింపఁబనిచి పనిచి

పశులనాదిగాఁబనిమాన్చి గూండ్లకుఁ

గోలాహలంబెచ్చఁదోలి తోలి

శే॥ గీ॥ కమలములమోదమును నీటఁగల్చి కల్చి

చిరకరిని బోకమున వ్యాప్తిచేసి చేసి

సుజనుల యెదను దుఃఖంబుచొన్ని చొన్ని

బోకబాంధవుడేగనుఁగి లోఁగి॥

(తొర వ్రాలును.)

చతుర్థాంకము: ద్వితీయ రంగము.

[మేడకు నిచ్చిపైచి జగన్మోహిని కూర్చుండును.

జయం—తెన్నెపై బన్నుండును.]

బల్లి—[ప్రవేశించి] అరరే! యీ కోంపటోడెంత కొవ్వెక్కు
న్నాడో గాని అమ్మ! అమ్మ! బంగారు చామాన్లు యెండిచామా

నేనంట దానమిచ్చేస్తా ఇంకా యీ డింట్లో యెంతచొచ్చుందో
ఎల్లాగెనాసరే యీగోడల్లాడిమి కన్నంవేసో యెక్కోలోనదూస్తేవుంద
నాతమాసా (తడునుగా నిచ్చెనతగుల) అబ్బా ! యిదేంయిటా
(చేతితో స్పృశించి) ఏంటిది ? నిచ్చిన్నాగుందే. అనిచ్చినే. ఇక్కడెం
దేళ్ళాలో? కొంపతీసినన్నట్టుకొంటానికేమో? భీభీనన్నేపట్టుకోటం.
ఈల్లు గాదు తిరుమూర్తు ల్రావాలి హేహే అంతే ఏదోవొగచాట్టా
ల్లిక్కడమచ్చిపోయారు. ఇది నాకు నాలాబాగుంది.

(అని మెల్లగ నిచ్చెన కగః బ్రాకును.)

జగ—ఏమిది? నిచ్చెనమీదికి మనుష్యుడు మెల్లగ నెగ
బ్రాకు శబ్దమయ్యెడిని. వేరెవ్వరై యుందురు ? నాయాలస్యమునకో
ర్వకే నాప్రాణనాథుడే యిటు వచ్చుచుండేగాఁబోలు? (మెల్లగా)
ప్రాణేశా !

బల్లి—ఓరి నాయో యిదేంటి? (అని నెమ్మదిగ దిగి) ఇదేం
లో పామేశా అంట యిదిబడ్డదేంటి నేనేం పామేశాను.

(అని యాలోచించుచు నిలచును.)

జగ—సరులు విందురని కాఁబోలు నానాథుడు పలుకకుండ
(అని కిందికి దిగి వచ్చి) ప్రాణేశా ! పోవుదము సమవుము.

బల్లి—అమ్మ బాబో. యిదెన్నో కిందికి దిగొచ్చినను మంట
దేంటి పాడేశా పాడేశా అంటదికూడాను సరే నే నొకటనుకొంటే దే
వు డింకొకటనుకున్నాడు. పోనీ మంచి పుళ్ళు దొరికిం దింతేచాలు.
దీనీస్కెల్లి పెండ్లాస్తా.

(అని వాడు ముందు సమవ జగన్మోహిని వెంబడించును.)

చతుర్థాంకము.

73

చతుర్థాంకము: తృతీయాంకము.

[స్థలము: ఆరణ్యము. ప్రవేశము: బల్లిగాఁడు, జగన్నాథాని]

యదుమలకాంభోజి రాగము: ఏక తాళము.

బల్లి—సిక్కింది, ♦ సిక్కింది, ♦ సక్కినిపిల్ల-వవ్వా ♦ సిక్కింది-బలే

సిక్కింది-నాకు-దక్కింది, సిక్కింది-ఒక్కతెపిల్ల

॥సి॥

మక్కువో ♦ నొక్కసారి ♦ సెక్కిలి ♦ నొక్కనచాలు

॥సి॥

మండగిడు మరుమంచే ♦ దండనకు-అయో ♦ ఉండజాల- నే ♦ నుండ

జాల ♦ దండవై సఁ బెట్టదీని ♦ అండను నే ♦ నుండెదను

॥సి॥

పల్కరింపబాల నాపై ♦ యల్కునేమొ నవ్వు ♦ సిల్కునేమొ-మేల్-

సిల్క-లకొల్కి-వవ్వా-మరునిపూముల్కి- హేహా ♦ పల్కరింపకున్న

సతే ♦ కల్కిని నేగూడెదను

॥సి॥

(అసి జగన్నాథానినైపు తిరిగి తిరిగి దొంగచూపులు చూచుచు లోలోనఁ గులుకుచు నవ్వుచున్నాఁడు.)

జగ — తెల్లవాణుచున్నదిగదా! ఇప్పటికే కడుదవ్వు నడిచితిమి.

ఆయాసమున నిశ్ గా లృడకున్నవి. ఒక్కంతసేపిచట విశ్రమింప నా నాథు నేడెద మనోహరా! (యని పసికించి భయమున) ఇదియే మి? వీడెవఁడు? అయ్యా! దైవమా! యేల యిట్టి కష్టముల పాల్జేయుచుంటివి?

తే॥ గీ॥ వాణిజాబాధలు తప్పించి ♦ పాణినాథు

సప్పగించితివి కృపచే ♦ నంతెచాలు

దైవమా యని మనమునఁ ♦ దలఁచుచుండ

సన్ను దోత్రునె యీ పాణి ♦ నాథుకడకు.

(ప్ర)కాశముగా) ఓయీ నీవెవ్వడవు?

బల్లి—నేనా యిద్దోనేనేనా యేశానుగాను అదేంటి పాడేశానుగాను.

జగ—(విచారగ్రస్తురాలై) అక్కటకటా! వీడెట్టి సాపపుపల్కులు పల్కుచుండె.

బల్లి—యేంయిటీ దొంగమొగమెత్తున్నావ్? ఇద్దో నూడు నేనూ దొంగోడే నాదగ్గర సాగుతియ్యనుకొన్నా, వేంయి నీయేసాలు?

జగ—అయ్యో! వీడు దొంగ ననుచున్నాడు వీని నెట్లు తప్పించుకొందు?

తే॥ గీ॥ వీనిచేజిక్కియుంటి నే • వీలు తప్పి

కానఁగా రాని కటికిచీ • కటిని వీడు

కానకయొ తెచ్చె నన్నె • మాన పరుప

మానహానికంటెను మేలు • పాణహాని.

(ప్ర)కాశముగా) చోరా? నన్నిఁజేల కొనివచ్చితివి?

బల్లి—అంయ్ నేందీస్కాచ్చాను పాడేశా నడంటే నర చానబ్బ సిగ్గోసిం డబ్బెప్పుడై అప్పుడే దొరుకుద్ది పెళ్ళిం వెప్పుడు దొరుకుద్దని కోరుకొన్నదా నిచ్చిపెట్టం మంచిది కాదని వచ్చే యీలా గంటావ్. యేంయినీ ఒగలాడి తనం.

జగ—(తనలో) హరి హరీ! మనోహరా! నీనారి నొక నీచుఁ డిట్లాడ సహింతువా?

ఉ॥ నీచుని నిన్నుగాఁ దలచి • నేను విమూఢత వెంటరాఁగ న

న్నేచుచు నుండె వీడిచట • నీవట నిద్రనె యుంటివో కటా!

లేచితో లేచి నన్ను గన • లేమికిఁ జింతిలుచుంటివో యికట

వేచియె యుంటిగో యచట ♦ వేగుచునుంటివో రానటంచు నేన్ ||
ఓ సూర్యచంద్రాది గ్రహంబులారా ! బృందారకులారా ! మీకైన
గరుణలేదా ?

చ॥ అడలుచునున్న నన్ను గని ♦ యాత్మకరంగక యుంట పాడియె
యిడెదరు కోరుకోర్కు-లని ♦ యెల్లపుడున్నిము కొల్పెదన్ గదా
పునఃమిని నిష్కవేర నను ♦ భోవిషుటేతితలంపు వేగ నా
గముడయన్కిక న నాయునికి ♦ యుప్పుగఁ జెప్పరె ప్రోవఁ జూడరే.

బల్లి—అలోననేంటి నేనందగాడ్చిగాననా నాకన్నసక్కనోడి
లోకంలోఁ గాదుగదా మఱి లోకంలోఁ దొర్కఁడు. ఈరిలస్సెం
వెందుకు మరదలసిల్లా?

జగ — (తనలో) ఔరా!

తే॥ గీ॥ తా మ యన్నిటనెక్కు-డు ♦ తమ్ముమించి
స్థితివారలు భువిలోనఁ ♦ బుట్టలేద
టంచు మంచిచెడ్డలనేమి ♦ మెంచకుండ
మనలుచుందురు గాదె దు ♦ రాద్గులిలను.

హిందూస్థానీకమానురాగము—ఏకతాళము.

కాటుచీకటిని-గానరానపుడు ♦ కాంతారమునకుఁ గొనితెచ్చి
ననుఁ-గాంతారమునకుఁ గొనితెచ్చి ♦ మారసుఖము
గోరమేర గదితను ♦ శోరానన్నిటులన్-ఓరీ-వోరానన్నిటులన్ 1

బల్లి—నేస్తిస్కీ చ్చాసంటావేంయి ? యెక్కడేర్చుకొన్నావీ
స్సం. బలే బలే.

యమకులకాంభోజి రాగము: ఏకతాళము.

పిల్లా పిల్లా నీ చక్కని పిల్లా-నా-మరదల పిల్లా-బల్లంతయుఁ

బుళ్ళయ్యెను ♦ గళ్ళ నిన్ను గాంచఁగానె ♦ అల్లమరుఁడు ♦ కొల్లలుగను ♦

విల్లు వంచి ♦ జల్లుబూల

॥పిల్లా॥

అల్లరిసేయకయె నాకు ♦ సల్లని నీకొఁగిలితై

కల్లుముంత తెచ్చి నీ ♦ కాళ్ళకాడఁ బెట్టాను

॥పిల్లా॥

ఇద్దో యెలాగుంటదనొక్కన్నావ్ . మరిమరి సెప్పడం వెందుకు.

(గుటకలు నైచును.)

జగ—(తనలో) అకటా ! శ్రీహరీ ! నీఁడు మఱింత పెచ్చు పెరుగుచున్నాడే? ఏమిసేతును? భయపెట్టిన నేమగునో చూచెద.

పల్లులూడఁ బెరికించెదఁ జూడుమ ♦ చెల్లుసంచు నిటు ప్రేతెదవు

బల్లి—ఊం ఊం యేంటి? (అని పైఁ బడఁ బోవును.)

జగ—(తప్పించుకొని దూరముగాఁ దొలఁగి) హా ! కృష్ణా !

నందనందనా !

త్రుళ్ళియామ బెదరించిన మానఁడు ♦ అల్లరిపనులకటా !

బల్లి—పల్లుదెచ్చి యెట్టననా ♦ పల్లులూడ బెరికిత్రావ్

జగ—హరీ హరీ! (అని చెవులు మూసికొనును.)

బల్లి—లేక ♦ కల్లుదెచ్చి (అని మీదికురుక నుంకించును)

జగ—చీ దుర్మార్గా (అని తప్పుకొను.)

బల్లి—అం యింతే యిద్దో ♦ కల్లగాదు

యిద్దొంగోడబద్దాలాస్తున్నాడనొంటావేమో చేతిలో చెయ్యెత్తా

జగ—చీచీ నీచా నన్ను ముట్టరాకుము దూరము పొమ్ము.

బల్లి—మరాలాగన్నావంటే యిష్టే మీద బట్టా నీకు పేమ

రావాలనూర్కొన్నా

కల్లగాదు-నీకు-పల్లు ♦ కొల్లల్లాఁ దెచ్చెత్తా

॥పిల్లా॥

నాకులేకుండానే నీకు పుట్టి సరిగందా

జగ — హానాథా! ఇంకను సనాథ మొఱులించవా

చ॥ అడవికిరమ్ము వచ్చి యిటులక్కట! చిక్కులు వెట్టు వీనికొ
వ్వడఁచుమడంచి నన్ను గృహనారయుమిష్టముగల్గ లేదయా
యునుపతికొఱతిపుండములనుక్కడగించెడుమోము చూపునే
విడిచెద చీనముల్ గనిసఁగిమ్మట నయ్యదియెస వల్లభా!

ఇట్లడలుటకన్న వీనిఁ దొలఁగించు మార్గమరయవలయు. (అని కొంత
యాలోచించి) కానిమ్మిట్లు చేసెదను. (ప్రకాశముగా) ఓరీ! మీరెం
దరన్నదమ్ములు.

బల్లి — ఆం యిప్పటికి నామీద దయొచ్చింది మరిగంటే యె
ల్లిగాఁడొకఁడా పుల్లిగాఁడొకఁడు పెద్దెంకఁడొకఁడా సిన్నెంకఁడొకఁడు
ఆపని బల్లిగాఁడీనొకఁడీ, యిందులో యిద్దరేయిసెప్పను సెరనా
ల్లో పున్నారు మరింకంతా కల్పెందరో నీవే సుసోక్

జగ — సరే నీవెంట నేను వచ్చితినా వారును నాకొఱకుఁబోరి
నిన్నేమి సేతురో కాపున నీవింటికేగి పెండ్లికివలయు సరకులను ముఖ్య
మైన చుట్టములను దోచొకనిరమ్ము. నేనీ మఱ్ఱనీడనుందును. తరు
వాత నిక్కడ పెండ్లిలో యునెద్దురు.

బల్లి — ఏంయిటీ! నీవిక్కడంటావా? యేం నన్ను బుట్టలో
బెడ్డామనే నియెన్ను.

జగ — దోరా? నిక్కము నేనిక్కడ నుండు నీకు సమ్మకము
లేదేని నా పేరు చెప్పుద.

బల్లి — పేరుదుకేంటి.

జగ—నా పేరు నీవెఱిగియున్న నొకవేళ నేనేగినను నీవు ననుఁ గనుఁగొనిఁగలవు.

బల్లి—అలాగా అవు నవునేదీ సెప్పు ఊరి-తొరగా

జగ—జగన్మోహినీరాణి

బల్లి—యెహెరాసీ గీసీ చూడొచ్చునే ఆయెన్క ముందు నీపేర్నెప్పు.

జగ—జగన్మోహిని

బల్లి—ఏంటీ జ-జ-జ-గ-గ-జగ-జగ-ఏదీ మల్లీ సెప్పు.

జగ—జగన్మోహిని.

బల్లి—అం-అఁ-అట్టుకొన్నా గన్మో-గన్మో-గన్మోయిన్నా గన్మో
యిన్నా-అదేంటీ-జగ-జగన్మోయిన్నా నీవిక్కడే వుంటావా?

జగ—ఆ నేనిచ్చటనేయుందు త్వరితము రమ్ము పొమ్ము.

బల్లి—(జగన్మోయిన్నా జగన్మోయిన్నా యని పిలచుచు
వెనుకకు ముందుకు నడచుచు నీవిక్కడే వుంటావా యని యడుగుచు
వెనుకఁ జూచుచు పోవును.)

జగ—బళిరా!

తే॥ గీ॥ మంచిమాటలు చెప్పి యొ ♦ ప్పించ లేము

ఇంచుకయుఁ బ్రార్థనలచే జ ♦ యించ లేము

కాంచిలాతివారలనువం ♦ చించు నియమ

వంచకుల వంచనలచేత ♦ నొంచఁ గలము.

ఇప్పటికీ గండము గడచినది మీఁద దైవమున్నాఁడిఁక బోయెద.

(చనును.)

చతుర్థాంకము—చతుర్థరంగము.

(~~అంతః~~)

[మేడయరుగుమీటి జయంత్రుడు మేలుకొని కన్నులుదెరచి
విస్మయమున]

జయం—ఏమిది? భానూదీయంబగుచుండె. సన్నన్ధరాతిరి లే
పెదనన్న నాజగన్మోహినియేమయ్యె? అయ్యో! మానముఁ గాపాడు
కొన దృఢనిశ్చయురాలగు నామానిసీమణి మఱి యేదైన కష్టసందర్భ
మును తొవ్వనా?

అ॥ నే నిమగ్న పీఠిఁ జేమి ♦ గదియసీవేదిక

నినుగపట్టి లేవ ♦ నుదయమయ్యె

మదవత్రి నెనఁజ్జెన ♦ ముదమునఁ గొనినాఁడొ

మదిముస గవయంగ ♦ మదిని దలఁచి.

(అని యాతావుసరసి) ఇవిగో నాకొమ్మపాదమ్ములు. ఇయ్యెడ మఱి
యు నురుచరణములగుపడడిని. కాన నానుూహ సరియే హా! దంతి
గమనా! పాటూధనీ!

హిందూస్థానీకాఫీరాగము—చాపుతాళము.

హా! జగన్మోహిని! ♦ హా! జగన్మోహిని!

హా! జగన్మోహిని! ♦ హా! జగన్మోహిని! ||హా||

నాకేది తేరువకట! ♦ నాకేది దిక్కు

నాకేపు దొరకుట ♦ నాతి! పోలికి ||హా||

ఈమెయిఁ బ్రాణంబు ♦ తెమ్మెయినుండు

నీమ్మనులరూపంబు ♦ నిచ్చఁ గనకుండ ||హా||

అడవులఁ బడి యడలు ♦ మనిధాత నుడుటఁ

బడవ్రాయ నెట్టులు ♦ పడతిఁ బొందుట || హా ||

(నిష్క్రమించును.)

చతుర్థాంకము — పంచమరంగము.

స్థలము: — అడవి.

[పెళ్లికొడుకువేషమున బల్లిగాఁడు, మఱియుఁ చోళులు ప్రవేశము.]

ప్రధాన—ఓరీ! బల్లిబాబా? యెక్కడోరికిందా? నీకంత సక్కని సుక్క.

బల్లి—తాతా! ఒరేయ్ కన్నా నెక్కిల్లానా? ఆకోంవటోడింటికి ఆపలంగా పైనుండి పాడేశా అందా? యంటే సరేగదా అన్నాని పాడేశానే అని తీస్కొచ్చా ఇద్దో నా పెల్లంవెంతందంగా వుంటదన్నో నావ్ సన్నుసూసేమందా వరే!

జంజూటిరాగము—ఏకతాళము.

నీవంటియందగాఁడి వసుధ లెఁడు లేఁడు నిన్నే పెళ్ళాడైనా?

ఓరీ బల్లిగా నిన్నే పెళ్ళాడైనా? || నీ ||

నిన్నుజూచినదానికన్ను సీమీదెగాని యెన్నటికిపైకిబోదురా

ఓరీ బల్లిగా యెన్నటికి పైకి బోదురా || నీ ||

పగల్పిన్ను సగాన్నట్టి మగువలెల్లరాతిరంత పగల్పొందు నుం

దురేగదా ఓరీ బల్లిగా వగల్పొందు నుందురేగదా || నీ ||

వానికి నామీద యెంతపేమ యెంతందం అబ్బా అబ్బా.

ఎల్లి—ఓర్బల్లిగా? అంతబాగుంటదిరా?

బల్లి—అగే అగే యింకా సెప్పాలా దాన్కి నాకే తగింది వావో.

శ్రీరాగము—ఏకతాళము.

మొగము సూశావంతు ♦ మూర్ఖపడి పోతావు

ఎల్లి—ఓరాడి పల్లంముండ్లా మొయ్య యెక్కడై నిచ్చితం మల్లిసెప్పవేం యిరా? సడబక్క లింకనాన్నా రుహరా.

బల్లి—అలాగేయి మర్రిగో.

జగతిలేదట్టి జవ్వని-ఓరెల్లిగా-జగతిలేదట్టి జవ్వని

ఎల్లి—ఒకే గు యిద్దో యేమీయెరక్కపోతే మరీ సెప్పురా? ఏంయ్ నాల్లానికన్నా ఎక్కు వదేంయ్ నీవెర్దుదువ్ గాదూ.

బల్లి—ఆ మానదిన్నే వెళ్లనూ.

ఎల్లి—మరింకేం గు దాన్నా సేమరుపొత్తదిరా పగలురాత్రీ యేకంగా కల్లునీసెట్టి వుంటదిగాదా? దా నెల్లిసిగ్గొయ్య.

రెం—బావా వుండా? అయ్నా సెప్పిద్దు.

బల్లి—ఏం గు సెప్పుద్దంటున్నావ్

బంగారంకి నేనా దాని ♦ రంగూకు సత్తాదు

సింగారం వేంపందూరా ♦ యింకదాని సింగారం వేంవందూరా

ఎల్లి—ఈసాల్నమ్మలా? నాయ్నా

బల్లి—మరి చెప్పెతిను.

పిల్లనీచూపేతిను ♦ కల్లాకు నిద్రరాదు

ఒళ్ళల్లా పుళ్ళ బడురా-ఓరన్నయా-ఒళ్ళల్లా పుళ్ళ బడురా

రెం—ఓన్నామ్మా దెయ్యంవేంయిటో? తొరగా సెప్పు.

బల్లి—యె హేః అట్లాదా సాలా అందంగా పుంటదంటేనీ

ఎల్లి—సగ్గే సూద్దానూదూ సమ (మట్టిని సమీపించుచు న్నారు)

బల్లి—ఇద్దో నారె మీరంతా మాత్రం అల్లరేయకీక్కడ కూకోండి నిచ్చబద్దంగా పుండ్రాల్సమీ స్మిక్కుల్లా మీరల్లంగానే శారంతు పిల్ల బెదిరిందన్నమాటే (అని మట్టిచాటున కరిగి) ఒలే పిల్ల యిద్దో యద్దంటేనీ మరేంటి (అని యసూయతో) ఛీ నీయమ్మసిగ్గో య్య నీపేరేనాకు రాదే. ఊ-అయ్యో మర్చిసాయ్యానే ఏమే యిద్దో యెక్కడున్నావ్ నాచుట్టాల్ని తీస్కొచ్చా (తనతో) ఎంయిదీస్తా న్నీసిగ్గోయ్యా యెక్కడికన్నా దాంటిందేంటి ఆహా నన్ను సూసంత వగలేసింది మాఅందర్నీ పాతీగండి బేగీఅంది యిప్పుడుగంటే నన్నొదిలేస్తాదీ లేదిక్కడాతో ఆసికాలాద్దామని దాగుండెక్కడో గట్టిగా కేకేత్తా (బిగ్గరగా) పిల్లా సిల్లా (కోపముతో) ఓహో యిలాగైతే మర్చికూనాకూ సరిపడదుసుమీ ఆ జగడవొత్తది అన్నట్టు జగ-జగ-ఛాయేంపేరెహేః బేగీరాదు జగ జగ-ఏదో గన్మోయుండాలే గన్మోయి ఆ-ఆ-జగన్మోయి ఇద్దో నేనే లేవత్త బయ్యంలేదు రా నేపాడాశాన్గాను ఇద్దో నాపెళ్ళి తొగ్గారా.

ఎల్లి—ఓజ్జారా తొరిగా మూర్తిం దాటిపోద్ది ఆబాపనయ్య నాల్గంటకే అన్నాడు.

బల్లి—ఇద్దోగా మిమ్ములిని సూసి సిగ్గపడితుందా తేత్తా నుండా మరి (చెట్టుచాటున కరిగి) పిల్లా యిద్దో మల్లినీపేర్మర్చిపోయాను. రా లే మర్చిలాగైతే బాగా జరగదుసుమీ అత్తల మూర్తం ఎల్లావుందంటుంటే యింకత్తమానిదే పనేంటి ఇలాగైతే పెళ్ళెప్పుడు

ఏంయ నీగ్గాదే సప్పడం (అని యచ్చోటుఁ గలయవెదకి) ఓర్వబో
యి యెక్కడా కనఁబడదేమయింద్రో ఎక్కడకన్నెల్లిందేంటి అమ్మ
నామ్మా నే నేంయి సెయ్యను.

ఎల్లి—రం—ఓర్వల్లిగా యేంట్రలాగెతుకుతావ్ తే తొరగా ఏం?
లేదేంటి?

బల్లి—(ఎప్పుమొగము పెట్టి) యెక్కడికొ యెల్లినట్టుందా?
కన్నబ్బడం లేదు.

పిళ్ళ—బాబూ సరిగ్గా నూ డక్క డక్కతో ఉంటది.

బల్లి—ఓ వెక్కడా కన్నబ్బడం లేదురా పాతొప్పోయన్నట్టుందా?
(యేమవ సిద్ధపడును.)

రం—ఓ వెక్కడో మొదటా చోట్పుప్పరా.

బల్లి—ఈమట్టిచ్చుకుం దుంటానందా? బావా!

ఎల్లి—సీకబుల్లు మేమట్రంగం గాడ్డికొడకా మమ్ముల్నిందాకా
తెచ్చి యేసమేజ్జాసి.

బల్లి—రెడ్డిమరా నిజంగా నిజంగా నాకు కనపట్టలేదురా,
(యేప్పుచు) యిక్కడే పుగొంసంద్రాబాబూ నాకల్లలో నానోట్లో
దుమ్మెసింద్రా దేవదా

రం—ఇందాకానే సప్పలేదంటా? యీడిమాట్లలోనే తెల్సి
గోయింది ఓర్వబదేదో దేయ్యవో దేవళో యీడ్చుట్టుకు నేడ్చించి
సిక్కులేక్కి ముసల్ని తొచ్చాడ్రా అంతేగా నింకేంయిలేదురా మరిమ
న్నెయితే యిక్కడ కల్లుట. ఉండనంటా?

ఎల్లి—ఓరడగాదుండేన్ యీడేసినెత్తింకోటిరా. బాగా యే
సం ఏనుకొందాం యీడ్చిరీడిదగ్గర డబ్బులాగుదాం ఇలాగందాం నో

తారనుకున్నాఁడు దానికి తగినట్టు మనంసేద్దాం అంతెగ్గవే. ఒరే వ
దూపింపకపో యిప్పుడేపని (అని ఒక తన్ను సత్తువకొంది తన్ని
ఒరే బావా తాతా సూత్తారేయరా?

బల్లి—అన్నయ్యా ఒరే నిజంవేరా యిక్కమంటానందా
పాదాలాచ్చి కొట్టకురా.

ప్రథ—ఒరే యెల్లిగా పోనేరా ఊర్కోరా అడ్కి కొట్టేంకార్య.

ఎల్లి—మరేదిరా సూపించు. (అని కొట్టుచున్నాఁడు.)

రెం—నా డబ్బూ దొబ్బాడా) మామంచెస్తేశాడ్రా యిడి.

(అని చానమోదుచు.)

బల్లి—బాబోయి బాబోయి నీరే అన్నా ఒరే బావా!

(అని బొబ్బలునెట్టును.)

ఎల్లి—రెం—అన్నా లేదు బావా లేదు గాడ్డికొడకా యింకా.
యింకా (అని మరించి బాదుచు) యేమత్తున్నావ్ ఊం—అరుత్తున్నా
వా పైగా (కొట్టుదురు.)

బల్లి—ఇద్దో మీకు దన్నం దన్నం తాతా తాతా చుపేళ్లు
న్నాత్తా తాతా.

ప్రథ—(ఎల్లిగాడ్కి రెండవవానిని ఈవలకులాగి) ఒరే పూ
ర్కోండాకోర్కోండ్నేసెప్తా. (ఇంతలో బల్లిగాఁడు పరుగెత్తును.)

ఎల్లి—యేంయిటా) ముసలోడా నీవడ్డంరాకు? ఆలం—ఒరేదా
ఏడి? అమ్మదాటాడా) బావా బావా రారా రారా (బల్లిగాని నుద్దే
శించి) యెక్కడి కెల్తావ్ యెందాకెల్తావ్ నీవ్మల్లి పేనాల్తోవత్తావ్.

(అని వెంటఁ బరుగెత్తుదురు.)

చతుర్థాంకము: షష్ఠరంగము.

[బల్లిగాను బెదరిబెదరి చూచుచు, దొట్టు]వడుచు
మరియుక యడవిని [బవేశించును.]

జగ-జగ-జగన్నోయ్నా అమ్మా! అమ్మా జగన్నోయ్నా నన్ను
మోసపుచ్చా. అమ్మా!-నీవు టక్కర్లంజెవనెద్దీ నేనే గడ్డి తిన్నానే.
అమ్మ ముండా మీవాల్దగ్గరి కేల్లి మంచి మూర్తని సూసి నాకెట్టడా
న్ని-నగలెచ్చి నీవ్వాగా యేసం పెండ్లి కొడుకేసం యేస్కొని బేగీ
రమ్మనెప్పి అమ్మ! లంబా? మెంత పన్నేళావే నీవిలా చేత్తావని ఆ
నోకోదే తేల్పుంది నిన్నిడ్డిపెడ్డానంటే నీ నీవ్మంచిదానవు నన్ను
నిజంగా పుట్టాడాననుకొన్నానే ఓసిముండా నీకొఱచెంత కట్టపడ్డానే
తీరా నే న్నగలెట్టుగాని యేసం యేస్కొనిక్కడ కొత్తే నువ్వీలాగ దా
టావ. నిన్ను నిమ్మిణే నన్ను నగా నీశాన్. (చేహము తడముకొ
నుచు) ఓసి లసిడి! యింకా నిన్నింటికి తీస్కెల్తాను ఎన్నోనగలెడ్డా
ను నాకింక లోఁటంటంబలి కాసి పోత్తావనుకొంటే యింతపన్నేళావ్.
నాకు పెద్దపిల్లి చేయించాన్. అమ్మ! ముండా? రాణివిగావు నీపేట్టా
ణిగాదూ నీవింతరాణివన్నెనే నీఅందం తగలెయ్య నీవెంతకైనా త
గుచువే బాబూ! జగన్నోయ్నావో యే మోయ్నావో గాని నిబద్ది
గా నాచా! మోయ్నానయ్యావే నా ఒల్లంతా సీతగొట్టారే తొత్తా!
పోనీ ఇన్ని తిన్నుల్లిన్నా నీవు నాకు దక్కావంటే. కానీ యెక్కడికి
పోతిపోతావ సూడ్చిన్నా గన్క పట్టుకొనలేకనోయినా యిది నా
మీనవేగాదు అనలే నేగజదొంగను మర్చిన్నా గన్క పట్టుకోలేకపో
తే నన్ను బల్లిగాదనిపిలొప్పు హుం తమాసాసూస్కో. (అనిచనును.)

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

పంచమాంకము—ప్రథమరంగము.

[స్థలము:—అరణ్యము. ఇరువురుగాజపుత్రులు కందుకము గొళాని
ప్రవేశింతురు.]

మొ—లయగాహి

ఏరికితరంబగును ♦ బాణైమమ్మగావసుల ♦ పారుగఁబుతింపబడి

రెం—(సంభ్రమమున)

♦ ఊరగనుగొంటే

మారుతరయంబునను ♦ మోరపై కెత్తి విశ

లారయకపోవునల ♦ చాటలమెకంబు

మొ—చాటలమెకంబు తముఁ ♦ గోరి యిటు వచ్చెనని

వేరగుచుఁ బోయెడిని ♦ నారయుము లేదుల్

రెం—అన్నా! అవి సరియే యీదిశఁ బరీక్షించుము.

గోరనమ్మగంబులిటు ♦ చేరునని పై నెగయ

నీరములఁ బొంచినవి ♦ ధీరకర్మవై రుల్

—♦ మత్తకోకిల ♦—

ఆకరీంద్రుని జూచియుంటివె ♦ యగ్గజా! యతిభీతిచే

బోకయుంటకు నేన్దులన్ దన • పొంత జేరిచి పిల్లలన్
వీకతోతుత మధ్యనుంచి ప్రి • వీణతన్ జొరవన్ బల్లి
నాకవాల్లము దగ్గజంబూ య • నన్ గనంబడుచుండెగా.

మొ—నోదగా! యూనోలాహలము గనుగొంటివా!

చ॥ గగనముమీదకేగిడు భి • గంభులుకొన్ని తుజాళిమీదనే
నెగయుచుఁ బిల్లలన్ విడువ • నేరక పక్షములన్ విదుల్పుచున్
ఎగచుచు నవ్వుదవ్వులను • వ్రాలుచు బిట్టుగనార్చుకొన్ని వే
యగపడకుండఁ జెల్లచెర్చ దిశ • లారయకేగుఁ గొన్నియున్.
తమ్ముడా! ఎగటివేళనీసింహశాస్త్రాల మృగాదులిట్లునంచరింపఁగతమేమి?

రె॥—కొరణమా! బాగుగాదృష్టి నిగిడించి నాచేయిచాయ
నారయుము.

ఉ॥ పల్లకచంబులన్ ముడిచి • వైచి శిరోగ్రీతలంబునందుఁ శే
విల్లును బాణతూణములు • వీపునఁ బూని మృగాళిమీఁదకిన్
బెల్లుగఁ దోల్చి శానముల • వెన్క శరంబులనేయుచున్ సదా
యల్లరిఁ జేయు కాయదొర • లయ్యెడఁ గానఁగరారె యగ్రిజా.

మొ—తమ్ముడా! చూచితిని (అని నివ్వెఱఁగున) ఏమి? యి
వ్వనకల్లోలంబునకేకాగణంబొ కనుఁగొనను గాఁబోలు వసలక్ష్మి మన
తెరువుననే నచ్చుచున్నది.

రి॥—బోసన్నయ్యా! అఁగుమాఁగుమాదేవనితకంఠనిసద
మును విసవిచ్చెడిది.

[ప్రవేశము—జగన్నోహిని దూరమున]

హిందూస్థానీబేహగ్ రాగము—చాపుతాళము.

జగదీశవల్లభ! అగచ్ఛాన్లు పను నీమగునఁ గానవా

జాలి లేదా♦జాలమేల♦చాలు రాగదే

తగునా♦నగముల♦వగలఁ♦బొగలఁగను

బగదానె-నా♦కగుపడవేల

॥జగ

అకటా! మనోనాథ! ఇంకనైన నీసుందరముఖారవిందదర్శనమీకున్న
నీబొందినుసురులు నిలుచుటరిది. అయ్యో! నాఁడు బేరి నీరతసంపు
ముద్దుటుంగరమానవాలోసంగి భటులసంపనామోసపుకృత్యమెఱుంగ
నైతి గదా! పోవిమ్ము పిమ్మట నిన్ను గలియనుండనాచోరుడేల య
చోట్టికేతెంచె! నీకేలమెలకువకాదయ్యో! ఏతెంచిననేమి? నీవను భ
మచే వానివెంట నేనేల వచ్చితి! వచ్చితిఁబో భవదీయగవేషణసహ
కారియై మాతృభావమూనక పుష్పాస్త్రినామోధనములఁ దేల్ప వా
డేల కోరె! కటకటా! యివియన్నియు నాపురాకృతపాపపరిపాకమున
నే గదా!

రెం—(ఆమెను బాగుగఁ దిలకించి) అన్నా! దేవవనితయం
టిమి కాదు మానవవనితయే! ఆహా! యేమి యా యొయారము!
యేమి యా మోహనాకృతి! యేమి యా జిగిబిగి?

జగ—నీ॥ గిరులార! తిరులార! ♦ ఝరులార! చూపరే

చంద్రునేలెడి మోము ♦ చాయవాని

హరులార! కరులార! ♦ కిరులార! చూపరే

వై త్రునందము నవ్వఁ ♦ జాలువాని

విరులార! పెరులార! ♦ దొరులార! చూపరే

పుష్పశీలీముఖుఁ ♦ బోలువాని

సురులార! సరులార! ♦ హరులార! చూపరే

నలకూబరుని బోలు ♦ నలుపుకాని

తే॥ గీ॥ కీరశారికినాఁ! మ • యూరులార!

వారిజములార! తుమ్మెద • లార! హంస

లార! యనలోదకములార! • మారుతంబు

లార! మూపరే నాపతి • మీరు గనిన.

ఆహా! వీరవ్వరో గానూనులనలెన్నున్నారు! వీరిసమీపించి నానాధు
జాడలేమైన నేలుంగుదుగేమొ తెలిసికొనియెద (చేరంబని మోకరిల్లి
కృతాంజలియు)

ఉ॥ ఓ నసుధేశులార! సమ • యోచితవిక్రమసింహులార! యో
హవనులార! పుణ్యపరి • సాలసమూర్తిసుకీర్తులార! నన్
ద్రనవశంబుస్సంఘము • దల్లడమొగదుచు సంచరించు నా
నావిభుజాడనీ ఘనన • నంబునఁ గాంచినఁ దెల్పరే కృపన్.

మొ . జన్మసి! నీభక్తి మెవ్వరు? అతని నామమేమి?

రెం—అతివా! యతఁడెట్లుగడును? మీవెతలకుఁ గతమేమి?

జగ — మనీయసోదరులగుదయామయులారా! సర్వమునెఱిం
గింతు నాలిగప్పుడు.

సీ॥ కసకంబుఁ బోలెడు • గాత్రంబు గలవాఁడు

శంఖుమామను మించు • కాంతివాఁడు

కలువరేకులుఁ బోలు • కన్నులు గలవాఁడు

విడుదబాహువులతో • నెగడువాఁడు

కంబుపుఁ బోలెడు • కంఠంబు గలవాఁడు

సృకులవక్షంబున • వెలయువాఁడు

కంఠీరవముఁ బోలు • కొను గల్గినవాఁడు

సద్మగ్ధులు గల • పదమువాఁడు

తే॥ గీ॥ మహిఁ దనువున వరలు సన ♦ మస్మధుండు
రాజవరుల మించెడి పరా ♦ క్రమయతుండు
భూరికీర్తి యా పాంచాల ♦ భూమినరుండు
ధారుణి జయంతుడనెడును ♦ దారగుండు.

కం॥ ఘనుడగు విక్రమసింహుని
తనయ జగన్మోహిని రును ♦ దానన్ సన్నం
గని పెండ్లియాడి పిమ్మట
వసములగుం దెచ్చి యతఁడు ♦ పాసెన్ విధిచేన్.

మొ——ఏమేమీ? రాజ్యచ్యుతుడై న విక్రమసింహుని కొ
మార్తెవా? నీపేరు జగన్మోహినియా

రెం——(తనలో) కీరవాణీ! సేరికిఁ దగిలుట్టుంటివి.

జగ——(విచారించుచు) అయ్యా! జౌను

మొ——పాంచాలపతియగు జయంతుండు నిన్నెడఁ బాసెనుగా

ఉ॥ ఎంతటిమూర్ఖుడోయరయ ♦ నెంతటిక్రూరుడో యెంతపాపమో

రెం— ఎంతటిదోహియో తలఁప ♦ నెంతవినీతుడో యెంతవెట్టియో

జగ——కటకటా! (అని చెవులు మూసికొని నిశ్చేష్టురాలగుచు)

మొ—స్వాంతమునం దలంపకీటు ♦ చానను నిన్నురుకాననంబునన్

వంతలమున్గితేల నెడఁ ♦ బాసి యనాధను జేసి రాఁడుగా

రెం— కాంతరొ! యట్టిహీనునెటు ♦ కాంతుడటంచునుబల్కె-దంకనున్

జగ——హరిహరీ! అన్నలారా!

కం॥ నాపూర్వపాపకృతమున

భూపుండిటు వీడి చనియెఁ ♦ బూజ్యుని వానిన్

బావుండని దూటవలదు

చూపుండిట నెక్కడైనఁ ♦ జూచిన మీరల్.

లేదేని యాతని నెమరుచు నాదారిని నేఁ జనెద.

మొ——తురుణీమణి!

నీ॥ పసిడి మట్లకుఁదగు ♦ పాదపల్లవములు

నిలగుఱానేలపైఁ ♦ గందనేల?

రెం— సౌధాంతముననుండ ♦ సరియైన నీమను

కాంతారసీమలఁ ♦ గ్రాగనేల?

మొ— కాంచనాంబరములఁ గట్టంగఁ దగునీవు

మలినవస్త్రముదాల్చి ♦ మనుటయేల?

రెం— భూషణంబులువీడి ♦ భూములఁ బుట్టల

నన్వేషనాగ్ధమై ♦ యరుగనేల?

మొ— పద్మములు బోలెడు ముఖంబు ♦ వాడనేల?

రెం— కలువ తేలిగన్నులను నీడు ♦ గారనేల?

మొ— అగులఁ బోలెడు తురుము తూ ♦ గాడనేల?

రెం— ఇంపుగుత్కెడుమేను కృ ♦ శింపనేల?

జగ — భాగినిలారా! యిది నాలలాటలిఖితము.

మొ—వచ్చిన దూర్యగోపేధికాంచిత రాణివాసంబులఁ గాం
తాళి పరివేష్టింప దున్వలువలు ధరించి సౌఖ్యంబున మందిరారామం
బులఁగేలాకూతుల గొజ్జంగినీటఁ గేళినల్పిరంజలక నీకు

చ॥ రమణి! నంతయేల? నగ ♦ రంబునకుఁ వెనువెంటరమ్ము

జగ—

నే

రమణుని గాంచుదాఁకనొక ♦ రాజ్యమునన్వసించి నన్నలా

ర! మణిమయావరోధములు ♦ రత్నదుకూలములంగనాతతుల్

రమణుని దర్శనంబుబలె ♦ రంజిలఁజేయవు పెక్కులేటికిన్.

మొ—(రహస్యముగ రెండవవానితో) తమ్ముడా! ఇన్నివిధములనన్నను నీచిన్నెలాడి యావన్నె కానికయియే పరితపించుచున్నది. కాసంతయు నుది కలఁగినట్లు తోచదు.

రెం—ఔనన్నా! అయిననేమి! యింకను బరీక్షింతము.

మొ—అయ్యయ్యా! ప్రియసుందరీ! ఇంకను నీపిచ్చితలంపుడుగవా.

—♦ మత్తకోకిలావృత్తిములు. ♦—

కాన నిన్నెడఁబాసిపోయిన ♦ కాంక్షుఁ జూచుతలంపదన్

బూని సంచరణంబొనర్తువె ♦ పుల్లకంజముఖి! యిటుల్

జగ—మీననేత్రకు భర్తదైవము ♦ మేదినీతలమందునన్

గాన వానిని జూపి పుణ్యము ♦ గట్టునో మిము వేడెదన్

రెం—కొంటియై నిను నొంటిగా వసఁ ♦ గుండఁ జేసిచవాఁడు బల్

కగటకుండు దరిద్రుఁడున్ మరి ♦ కాంతు వెట్లు తఱోనరీ!

జగ—అయ్యా! నేనెఱింగించెద వినుమొక్క సేదయే కాఁడు

గుంటి గుఱిజ్జ కుకూపి రోగి ప్రి ♦ కోపనుండవుఁగాక వా

ల్లంటి కాదనిభర్తనన్యుని ♦ గాంచఁగూడదు కంటితోన్

మొ—తారమున్నగువారలెల్లరు ♦ ధాత్రీసన్మృలఁ గోరరే

వారికిందుననందునేమియొ ♦ వారిజాక్షిరొ! తెల్పుమా

జగ—వారికీనగుబాటులెన్నఁడుఁ ♦ బాయకుండుట చాలదే

వేరుగానిక నేమికావలెఁ ♦ బేర్కొనంగ సుధీవరా!

మొ—చక్కెరబొమ్మా! పెక్కులేల? వెక్కసంబగు నీ చక్క

దనంబరయఁ జక్కెరవింటిజోదు మిక్కుటంబుగ నిక్కట్లముంపఁ జొచ్చె.

రెం—(అనగా) ఆ-నీనియేలనాగపై వలపు జనించెనా యేమి!

జగ—అది నా మనోహారా! (యని మూర్ఛపడును.)

రెం—కం॥ నీను బండ్లమూడ నిన్నుం

ననిపిసలక గామ ముదమునఁ ♦ దనిపెద

ము—అ-అ- (అని శ్లోకమున)

నీనుగానక్కలు ప్రితితా

తెనుగేమి యుంకినము ♦ దండించదజ్జా.

మేమీ!

॥ నేను వరించిచ్చి యల ♦ నీరజనేత్రిన కూడగా మదన్
బాసితవే నిలంపు నీను ♦ బోలెడునీచులహా! జగంబున
గాసంగవస్త్రానే కృపను ♦ గాచితీ మూర్ఛితనన్నోడుతన్
బూనకకయ్య మేగుమిద ♦ మాహము వీడి త్వరన్నీరాశతోక.

జ్యండ్లగు సంగిజాండసిద్ధున పినేకంబు దెచ్చుకొమ్ము.

రెం—అగ్గిజా! కంటగింపకొక్కంత నయార్ద్రహృదయుండ
నీచిన్నామ్ముతమ్మున మనవి యాలింపుము.

॥ అన్నా! చిన్ననెసగబునుండియును న ♦ న్నత్యంతరాగంబుమై
నెన్నక జేరినియప్పమ్ము కృపచే నంతేనియున్ సాకి య
న్నన్నా! నేడేలు ముఖపట్టి నత్తికి ♦ న్యాయంబొక్క నీవె యి
ట్లన్నన్ వాంఛలు గీర్పువానివరునా ♦ కల్యంతిఁ గూర్పంగదే.

చ॥ అనుజాన కల్లుపర్ణియగు ♦ నన్న కోపగడిలిగాకయుండిన

ననవొక్క యుంకిమాత్రమున గాఱులుగ్రమ్మెనొసీదుకన్నులన్
పనిచియె యుండుజన్మ జము ♦ పాలిటికింతకుముందె యన్యఁడి

ట్లనినను జాలు మూయుమికన్ నై నను నీదగునోరు బాలిః
 రెం.ఉ॥ దుష్టమసంబుతోడ ననుఁదూఱుచుఁబోరఁగనుంటివంచువే
 స్పష్టమగున్ గదన్న యికఁజాలును జాలును లేద నీకె
 డిష్టము గల్గెనేని యిదియెంతటికార్యము చూఁడు నీవున
 గష్టము నొందఁజేసి బహుఁకష్టములొందఁగనేల సోదరా!
 మొ—మూఢా! నాకేమి కష్టమురా!

రెం—అట్లనా? అన్నా! తెల్పెదవినుము నిన్ను సమరః
 జయించియైన నీరమణిఁ జేబట్టువాడఁగాని పాణింబులతో విడ
 వాడఁగానుజుమీ?

మొ—ఆ ఏమిరానీసాహసము?

రెం—పాపమింతపర్యంతము నీకు నెఱచితిసనియే తలంచి
 కాఁబోలు!

మొ—(ఉగ్రికోపముప)

శా॥ ఓరీ! యెవ్వఁడనంచు నన్ను మదిలోఁనూహించియున్నావో వ
 థా! రా! రమ్మిక నీబలోన్నతిని గర్వంబున్ నిమేషంబుగా
 నీఱున్ జేసెదనాజిరంగమున నిన్ నిర్మూలముం జేసెదన్
 నానీరత్నముఁ బెండ్లియాడఁదగు సన్నాహంబులంజేసెదన్॥
 సోదరుండవని క్షమింతుననుకొంటివి కాఁబోలు? (అనికత్తిదూయు)

రెం—బేరా! వీడి భామామణికై కామాయత్తుడై యె
 లెఱుగక తోకఁ ద్రొక్కిన త్రాచురీతి మీద నుడుకనుంకించు
 న్నాఁడు. వీనిచేవ నంతయు నేనిప్పుడే తెలిసికొందు. (కినుక మ్మెకత్తిదూ
 మ॥ మతినిన్బాజ్యఁడు పెద్దయంచుఁ దలఁపఁనాత్సర్యమున్బాని య
 గతిఁబైఁబైఁ బడుచున్నవాడవిదె వఁకాణింతునాలింపుమీ

క్షీతియున్నాగరముల్ గ్రహంబులునులఁజ్ఞేభ్రాతయు న్భానుఁడు
స్వతులఁదప్పినఁ దప్పనిమ్ము సిను నేఁఖండితు రారా ఖలా॥

జగ—(మూర్ఛితేరి యేచ్చుచు) అయ్యయ్యా! గోరుచుట్టు
నై రోఁకటపోటనుగీతినో యార్తరత్నా! సన్నేల యిట్లు కడగండ్ల
ముంతువు! సువ్యాదయుండవగు నీవ యనాదరణేక్షణంబులు ప్రసరింప
నొరులు సన్ను గాపాడువారెవరు? ఓ క్షీరసాగరాంతరపన్నగశయనా!
పాదారవింద నీవాసక్తలక్షీహృదయేశ్వరా! కరుణానిధీ! నేనెంతపాపి
నైన సన్నొక్కసారిగ సరకమునకేల పాలఁదోలరాదు? ఆహా! (నిట్టూ
ర్పు విడిచి) ప్రయమనోవారా! యింకను నిర్దయ వహింతువా?

క॥ మ్రొక్క ది సనాధసగు సక

గ్రహము సనాధఁ జేసిఁకాన వె కరుణా

బెక్కులు చింతిల ముంపఁగ

సన్నిట! నా నేరమేమి? యార్దయఁ గదవే॥

(అని దిక్కులు పరీకించి భయాఁకాంతయై) అయ్యా! యేమి యీ
చోద్యము! పీడిలిరువురు సన్నుసూర్చి కాఁబోలు యుద్ధంబునకు సన్న
ధులై యున్నారు ఔరా!

ఉ॥ సూనులు నిష్టబాంధవులుఁసోదరులయ్యలటంచెదన్ గృపన్
బూనక గుండ్కి నారికయిఁపోరుచుఁ బ్రాణము దీయఁజూతురే
సూనశరాసనవ్యధలఁసుక్కిమదోన్నతి నింక వేరుగా
నానసమన్నఁడారయనియన్యుల ముప్పులు చెప్పనేటికిన్॥

ళా॥ జారెన్వొంటె శరీరముద్ధనము నాశంబొటకుం ద్రోవగా
జారెన్వొంటున బెక్కులిక్కటలు సీచత్వంబుఁ బ్రాప్తింపుఁగా
జారెన్వొంటునఁ బ్రాణమానములకున్ సైతంబు కీడొనుగా

అట్టులయ్యు నేకారణంబుననో

జారత్వంబు గర్భశత్రువునుగాఁ జర్చింపరీ మానవుల్ ||

వీరిరువురుఁ బోరాటమున సమయునట్లు తోఁచెడిని మందభాగ్యుర
ను నాకట్టి పున్నెమా? కావున నిట్లొనరించినమేలు.

తే॥ గీ॥ రోషమధికంబగుచు వేరె ♦ అంగకీర్లు

కన్నులెఱ్ఱఁగ నొండొరుఁ ♦ గదియనేల

చావనేటికి నాకునై సమరమునను

గ్రొక్కునను జంపుడీ నన్ను ♦ మొక్కుదాం.

మొ—ఓ విలాసినీ! నీవు చావనేల? నిన్ను సన్ను వేరుపర
నెంచిన యీకామాంధుని ఖండఖండములుగఁ జీల్చినై తు. (అని
మ్మునిపై కరుగఁ జూచును.)

రెం—ఓరీ! వాచాటా! నీవా నన్న జంపువాడవు! వా
గంటీ! యీప్రేరిని గాలుపాలిటికిప్పడే తోలి నీపాలికికేతెంతు
గవకుము.

జగ—రాచబిడ్డలారా! కొంచెము తాళు(డు నావాక్యముల
క్కింత సావధానులరై చెవిఁ జొరనిండు.

ఇరువురు—(సంభ్రమున) ఇద్దవదనా! సిద్ధముగనున్నారము.

జగ—మీరిట్లుపొరనేల యొకరి చావొకరు తొరనేల? ఏనా
యుపాయంబు దెల్పెదనట్లొనర్చితిరా మీయిరువురకు తేమంబగు.

ఇరువురు—ఒప్పులకుప్పా! తప్పక యొనర్తుము.

జగ—మీకేలనున్న చెంచునిట్లొనఁగుండు. నేదాని వినగిన్
తు. పిమ్మట మీలోఁ దొలుదొల్త దానినెవ్వరుతెచ్చిన వారిని
వరియింతు.

మొ—మేలు మేలు బాలా! యత్నేయై సర్పము.

రెం—అంగనామణీ! అందులకేను సంగీకరించితి.

మొ—ఇంచుముఖ! కందుకమిదిగో గొని విసరుము.

(అని చేనున్న బంతినిచ్చి తనయంగీలు తీసి యందుంచును.)

దగ—(బంతి చేగొని తనలో) ఓలోకరక్షా! దీనజనపాలదీ
హాకంకణధరా! చక్రపాణీ! నామనోరథసిద్ధి వడయ నీకందుకమునైన
గడుదప్పుకుఁగొంపొమ్ము (బంతి విసరును రాసూనులు దాని వెంబ
డింతురు) భారా! కామరంగపీడితులై యుడలెఱుఁగక సాధ్వీమణుల
బాధఁబట్టి గల్లడందము గలవారికిట్టిదేశాస్తి. అయ్యో! ఇంతటితో
సంతసింపనగునా! ముందొన్నియిడుమలు పొత్తించనున్నవో! కావున
నేనీ వలువలుగొని పురుషాకారము దాల్చి యా దక్కినెక్కి నాచ
క్కనితేని నన్వేషించుచుఁబోదు (అని వస్త్రములు తీసుకొని)

శిరగగాభరణ గాగమః గూపక తాళము.

ర క్షిపక్షి నాఁనెక్కినెక్కి చుఁచు క్షనిచ్చుచుదేవరా!

నీ భర్తారాలనుఁ గ్షిజ్జాపుచుఁయుక్తి నొనఁగుచుఁగావగా ||ర||

సుందరాంగ! ముఁకుంద! పోవరఁమందహాసముతోడ సన్

డెందముననుఁబొందుపరిచితిఁగుందఁజేయకుమిందునను ||ర||

పన్నగరల్ప! సన్నతాంగ! యాపన్నరాలిని బోవవా

నిన్నువినాఁ సన్నబోవఁగఁనున్నవారెవఁరెన్నవా ||ర||

(విష్కృమించును)

పంచమాంకము: ద్వితీయరంగము..

[స్థలము: కాననసీమ. జయంతిని ప్రవేశము]

నాథనామక్రియ రాగము: ఏక తాళము.

ఎందుపోతివే! కుందరదన! నా! కుందుమాచ్చవే! మందుసఖి!
 డెందముతోందర! జెందకుండనా! పొందు! జెందవే! యిందుమ
 మందయాన! య! మందా! చందఘ! రంధరుడన్ నిను! బొం
 పొందకున్న సుఖ! మెందు! గల్గదీ! బొందకి! నిందయు! గుందువి
 హ! జీవి తేశ్వరీ! జీవచ్ఛనంబువోలి యెన్నాల్చి కూరమృగ!
 శిలావృతఘోరారణ్యమున సంచరించుట. అకటా! పురుషు!
 నాకే దుర్భరచింతాజనకంబై కుర్గమంబై న యీసంచారము!
 తెగాసిపెట్టుచుండునోగదా! అయ్యో! యింకను గష్టమూ! భీక
 రగర్జనంబుల నివ్వలుమియుచు సంచరించు నీ మృగావళిల
 గాకయుంటివా! ధీరమనంబులనైన నీలుజేయు నీ భీషణఘోష
 లాలించియు! బ్రాణంబులు బిగ! బట్ట! గల్గితీవా (ఆలోచించి)
 ఏమికతంబుననో నామనంబింకను నిన్ను జూచు పేరాసవహించ
 యున్నది. మదనుండును నన్ను గారియవెట్టుచునే యుండె! న
 మణీ! నిన్ను జూడ! బేరాసవహించి యీబొందిని బ్రాణంబులు
 తినిగాని వేరుకాదు. కటకటా!

ఉ॥ నీముఖచంద్ర! జూచి తరుణీచన నేటికినాఱుమాసముల్
 కాముడు పుష్పబాణముల! గాకను వెట్టుచునుండె వానికి
 మామనటంచు! జంద్రుడన! మాసపుబాధలముంచు వీరల
 బాములు పెట్టవే నవులు! ధర్పవే నావెత దీర్పవే సఖి

శా॥ రావే పోల్వగళు క్షమిసగణముల్ ♦ రాజీవముల్ లేకులున్
రావే పోల్వగళు చింబషిద్రుమములున్ ♦ రత్నంబులుస్తేనెయున్
రావే పోల్వగళు భద్రాసురభములు చక్రంబుల్ సగంబుల్ సతీ
నీవో కన్నులతో కనచ్చదముతో ♦ నీలైన చంద్రియితో

శా॥ రావే స్త్రీదనరత్నమా! మరునిచేరజంబులుపుష్పాస్త్రమా!
రావే ముక్తిమగ్ధా రాజగమానా! ♦ రాకేందుబింబాసనా!
రావే మారునః పరిధారమగువా! ♦ గంభీరువా! చుండవా
నీవే వక్త్రాని సమ్మయిన్న ప్రియునిన్ ♦ నిర్భాగ్యునిన్ గంటితో
య్యద్యో! గురగమ గృహబూసకుంటివా! మందగమనా! నిద్రా
దేవియావరెంప సేనియమము సతిక్రిమించిన సన్నేచుటకిదియా సమ
యము. సప్రదండునుండమి సన్నింతెగానేచెడు నీ మారుపక్షమే య
వలంబించితివా!

హరిసంస్కారానిధిగవి రాగము: ఏక తాళము.

ఓ మారా! ఓ మారా! ఓ మారా! ♦ నీమతమికఁ దెలిసెను
నేమము పిదగు ♦ బాములఁ బామకురా 1.

ఏ గమాకు ♦ మారా! రాకుమా ♦ మూ రాకుమారు ♦ నారినేచబిటబిట
ఏర మాను ♦ మాన్కిరియమున ♦ తిరితనముజూపదవేహరహర! 2.

బోరా! కూరా! పిదహాదేదనాకారా! ♦ సారసాక్షుకృష్ణుకుమారా!
హరనేత్రాగ్నివడినశూరా! చీ పోరా! చీ పోరా! చిత్తచోరా!

మీరిను పూటగి మత్త మత్త మారా! ఓ మారా! 3.

శా॥ ఏమనినెచ్చుచుంటిపిరి ♦ ముంపు మనంబున సిగ్గు లేక నా
రామను మూహసీమసభి ♦ రామను గెల్వగలేక డాగి నే
డామికవే గనుగోలియ ♦ కామనిఁ జెంతను జేర్చుకొంచు నే

నే మగవాడనంచునిపుడిపనికర్తుడనంచునంగజా!

అబలులసహాయులై చిక్కిన వారినొకయాట యాడించి చూచులకునె జమే గదా! కాసిమ్ము వీని నాదరిఁ జేరనీకుండ న నాక్షిఁజేతెద.

ఉ॥ ఆయుధమేమిలేదని జవాతీశయంబును జూపుచుండఁ బుష్పాయుధుఁడీతనినెలువనక్కట! నావశమకానె పీఠు న న్బాయఁగఁ జూతచంద్రసుమపద్మమిళిందనిభాంగభాగము ప్రియసి! చూపి కన్బొమలవిండ్లను జూపుల తూపులేయ ఓరీ! మదనా! దుర్మద! నాయెద నీపదనాయుధములీవిధమునఁ బ చుంటివేరా! శరీషపుష్పకోమలాంగియై నామదవతీశిరోమ బోరవేరా! ఐననేమి.

శా॥ ఏనుఁజూచెదలేర! మార! కలహంబెన్నాల్సొ గెల్పేరికో కానీ నీవిపుడేచిన్దననొకోకాలంబు నే వెండి యీ కానన్సంచరణంబొనర్చి యిడుమల్ గానంతయుందల్పకే మినాక్షింజతనుంచి చూడనొకొ నీమినాలలో నవ్వులన్

(అని చనుచుఁ బురివిప్పియాడునెమిలింగిని)

ఇదిగో నిచ్చట నీకేక యేకతంబున నాకనంబున మొగమిడి కేచుఁ బురివిప్పియాడుచున్నది. దీని సమీపించినాస్త్రియగారి తెఱింగినఁ దెలిసికొనియెద (చేరంజని)

కం॥ చిత్రపుష్పంబులతో

నేత్రానందకర్మమైన నెమ్మీ! యతి తా

పత్రయమునఁబడు శోభన

గాత్రం ఘనవేణినిందుఁగంటివె చెవుమా

అయ్యో! నానుకులానింపకయే యిది కేకరించుచున్నది. చీ!

మ! పులివిప్పంగను నావాసింపితివి నాఁపూఁబోణి లేదంచటే

పురుషులవంగిరి నెలలఁతువా విషధరంఁబున్ నివు గన్గొంటివా

గరువంబెంతెలా నెత్తికేక్కెనహహ! కానీ యిదెన్నాళ్ళు నా

నెలలఁబోణి నేఁగునెల నేఁగెగని నేఁ గాఁతున్ శిఖండీ! నినున్

(అని నడిచి గురుకి కోలను గది) ఆహా! యీసరోవరము నాసరసిజా

క్షీని హాగుప్పించి. ఇవిగో గచనితంబములు. ఇక సందేహమేల?

అలఁతిపోలికలంగను గొనినంత మాత్రమునఁ జోరునెఱుంగనొను గదా.

కాంత్యోగ రాగము: రూపక తాళము.

పద్మిను కశలఖములతోఁ బాసిల్లుపద్మాకరమా!

పద్మమున నీ ముఁగుఁపరచితే చెవుమా

1.

నాకంఠనేత్రోత్పలకనాభోణి-నీకడనున్నది కాకను బెట్టకు

2.

అయ్యో! యియ్యది బహుళమనా? అవిగోనామూలసంచరించు రా
యంచలుఁడెగద

హిందూస్థానీలోడి రాగము: రూపక తాళము.

మగా? గాదమ! మగదగామిని యీ

సరస్సు పరితనున్నఁ బాగేలతెల్పుమ

॥మ॥

కట్టా! ఇదియును బహుళదడయ్య. కానిమ్మా కాసారవారిదములలోని

మకరందమోసి యూని మల్లికార్జునకృతులతో నేత్రపర్వమొనర్చుచుఁ

దనుమిన్ని యూదమజేయులు నా మదవతినెఱుంగకయన్నె. ఓమ

గువ్రాములాగా!

హిందూస్థానీలోడి రాగము: రూపక తాళము.

హా! పూని తెల్పునేఁడదఁదీలనేణి కలస్థలములఁ

బోలికలఁ దెలిసియు మీఁకేల పలుకుకున్నవారు ||జా
కటకటా! మలిఘ్నుచులు సంగతులఁ దెలుప నేన్నాఁడైనఁ గంటిమః
పోనిమ్మా తరువులను దరువులపై నల్లిబిల్లిగ నల్లారుముద్దుపలుకుల నె
కించెడినీ చదువులపులుఁగులను బ్రాంఛించెద.

హిందూస్థానీముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

కలికిసిందుఁకంటిరె యోఁచిలుకలార!ఁచెప్పడి
పలుక రేమిఁపాపమీఁయలుకమీకుఁన్న్యాయమే ||క
తరుణిజాడఁలెఱిగింపరెఁతరువులార! నిరుణశోడఁ
గరము మనముఁకలఁచెడి నాఁమరునిబాధఁమాన్పరే ||క
హరిహరీ! మాటువల్కరా? ఇది యేమి? (చెవి యొగ్గి) ఆలేమావి.
మ్మలమధ్యఁజేరియున్న పరభృతము కాఁబోలు నన్ను పిలుచుచున్న
ఆహా! ఇది గదా సత్కృప! (అని యొక రసాలసాలము గరికరిగి)

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

కలికిని జూపవేఁకనినఁగానఁ గోకిలా!ఁ నమకృపతో

జాలఁమేలఁ తాళఁజాల

||నీతి

తగురా! ఇది యెంతో యుపకారి యని తలఁచితినే! నాకలకంఠ
దని కాఁబోలుఁ దనఁతగొంతుకను బ్రకటించుచున్నది. చీ! మహాన
త్తతనొడలైలియకప్పీలు దీనితోఁ బనియేమున్నది? అల్లదుగో నాపు
పొదమాటున నేదియో కదలుచున్నట్లున్నది. (ఆలోచించి) ఆవే
వ్వరు నామనోహరిణియే. హరిణీనయనా! యింకను నన్నేల జాయ
కుంటివి? నేఁ గనుగొందునో లేదో యనియా మాటుననుండి జాగ
దుమూఁతలాడఁ జొచ్చితివి? రమ్మరమ్మరసితిని (అని చెంతకరిగి
అయ్యో! మెంత భ్రాంతిజెందితిని! ఇది మెల్ల మెల్లనఁ జివురుజొంప

కులు మేలును సంచరమ హరిణముకాని సంతసంతమొందించు
గా యింతి కాను . కనేయ? అనినా చంచరాక్షిజాడి తెలుగకుండునా
కెలిసినిగలుగు .

శ్రీ గీ . కనకాక్షి నీవని నల్లి బెదరి బెదరి

నీరసము నాకు సంచల నేత్రనింగు

నా నీరుముగ్ధుని బిల్వచేతరూణ నాదు

కన్నముల నాకు మొదలంపఁగా మృగంబ!

సోరా! కనకాక్షి బ్రహ్మకృతబియ్యనమ్య! చీ! నా కంతబుద్ధిమాం
వ్యము వచ్చెను నీవని నీరసము వచ్చుచునుని వానానందై నయిదిప
య్య నాక సంచల నీరసము నాకు ముఖపననునిచ్చొటడించి నాకప
కాయయ్యనిచా!

కనకాక్షి! కనకాక్షి! కనకాక్షి! నీవు నీరసము నాకు జలమూనితివా?

2|| అంజనమీద నీరసపాతకములకు గుమ్మరుచుండ నాకు గ

వ్యయము నీరసము నీరసముగల గల వయ్యదబాపి ముంగురుల్

నీరసము నీరసము నీరసము మొదలగుగ మై చలింప నా

యంజనమీద నీరసము నీరసముగల గుమ్మరుచుండ నాకు గ

అంజనమీద నీరసము నీరసముగల గుమ్మరుచుండ నాకు గ
నీరసము నీరసము నీరసము మొదలగుగ మై చలింప నా

3|| వసుదాను నీరసము నీరసముగల గుమ్మరుచుండ నాకు గ

నీరసము నీరసము నీరసము మొదలగుగ మై చలింప నా

యంజనమీద నీరసము నీరసముగల గుమ్మరుచుండ నాకు గ

నీరసము నీరసము నీరసము మొదలగుగ మై చలింప నా

4|| నీరసము నీరసము నీరసము మొదలగుగ మై చలింప నా

చ॥ నలువ సృజించె బట్టి నిను నాశమొనర్పఁగి గూఢపాత్రులకై
 సిలుగులఁ బెట్ట దాననవిజంకను గొంచు గుహాగతిరంబులఁ
 న్నిలువవె భీరువా !

పరుగెత్తినంతమాత్రమున నిన్నవి విడిచెనా ? నీ పాత్రుఁబోతుతనమె
 నెల్లడిఁ జేసికొంటివి. అట్లు విడువమి మఱియొక తేరు నెఱుఁగమినే
 కదా

పడియనీటిని బచ్చికిఁ గ్రోలునట్టి యి
 ట్టులకు భుజంగమంబుల విరోధులఁ జేసితెవారి మారుతా!
 లేనిచో జంతుహింస చేయనొల్లని పిఱికిమొనమేల పారులఁ గూరిగొను
 ను? నీకు వావానమైయుండుటంజేసి నీవెట్లు సడిసిసెట్లు సడచుచుండె.
 (అని దిక్కులను భూమ్యాకాశంబులను గనుఁగొని) జగన్మోహినీ !
 జగమంతయు నీ చరితమున నె నిండియుండినగీతిఁ బొడిగట్టడిసి !
 పలయస

నీ॥ నీకీర్తి దిక్కులఁ నిండించి హంసుఁడు

పశ్చిమాంబుధిఁ సొరఁ బాఱుచుండు

రవి స్రుంక నీకీర్తిరసములఁ దెల్పుచుఁ

బక్షులు గూండ్లకుఁ బాఱుచుండుఁ

బక్షులేగఁగ వ్రేలుపాడుచు నీకీర్తి

నాలమందలతోడ సరుగుచుండు

వ్రేలు పోయిన వెస్కఁ దేవెల్గు న్వచ్చమా

నీకీర్తి దిశలనుఁ నించుచుండు

తే॥ గీ॥ భయము పుట్టించుచుండెను బాపతతికి

సంతసము గూర్చు సామాన్యజంతుతతికి

సాఖి నలుగురిగలదునుండెను • సుజనతెలికి

భార! సోదరి! బాగుడనా • బ్రహ్మసశేమే॥

కాని శిశుభానుడగుట నుదియేను శశాంకుఁడు వేడికిరణములఁ బ్రస
రించుచుండె. చిట్టికా! పయాముఖవిషకుంభమవా! బొను తండ్రికి
భంగములు నీలినయిటును. చల్లెలియిల్లు చలుచుటయు నీకేచెల్లినది

నీ నన్ను నన్ను • నుల్లుచుందువు గదా

నన్ను నేదిరా • చందమామ !

నన్ను నేదిరా • నన్ను నేదిరా

నన్ను నేదిరా • చందమామ !

నన్ను నేదిరా • నన్ను నేదిరా

చందమామ గుడి నూరి • చందమామ !

చందమామ గుడి నూరి • చందమామ !

చందమామ గుడి నూరి • చందమామ !

చందమామ గుడి నూరి • చందమామ !

చందమామ గుడి నూరి • చందమామ !

చందమామ గుడి నూరి • చందమామ !

చందమామ గుడి నూరి • చందమామ !

మనము నీ మరుమామా! నాసరిసాంగిసౌందర్యమునకు
యోధులను గడుచుండును బూర్ణమును నీమరువెల్లజూపి సరిగాక
మనము నీమరుమామా! నాసరిసాంగిసౌందర్యమునకు
యోధులను గడుచుండును బూర్ణమును నీమరువెల్లజూపి సరిగాక
మనము నీమరుమామా! నాసరిసాంగిసౌందర్యమునకు
యోధులను గడుచుండును బూర్ణమును నీమరువెల్లజూపి సరిగాక
మనము నీమరుమామా! నాసరిసాంగిసౌందర్యమునకు
యోధులను గడుచుండును బూర్ణమును నీమరువెల్లజూపి సరిగాక

భగంబునొందియు మచ్చరంబు మాససి మాసవంతుడవు గురునో॥
హివి నిశాచరుడవు నీతో నాకేమిగా!

కటకలా! ఈమారాదిహితకులు నను నిలుననియ్యరు. అండ
జయానా! నాయండలేమిసీ దుండగీడులు నిన్నును గుమరుగనుండ
నిత్తురా.

ఇసీ! యిచ్చోటు వీడి నాచంద్రానను నరమును నొండెడ కేగద
క॥ మదనుడు కడసముసకు స

మ్మదమునఁ గదియంగఁ బెదరు ♦ మదసితిఁ గనినఁ

బదులిడి ముదమొనరింపుడు

పొదలారా! వెదురులార! ♦ పుష్పములారా!

క॥ పడిపడిగ నడువ నడుగులు

తడబడె బడలికను నొడలు ♦ తడిఁ గడి దనిలునీ

గడునిడుమలు పడి యడలెడు

జనునొడయు పడవి విడతునె ♦ పట్టదనెగి!

కమాను రాగము: గూపక తాళము.

హా! నుతాంగి! ♦ కానసమునఁ ♦ గానుపంచనే

కోననుంటివో యెఱుంగ ♦ మీనగోచనా! - హా! - హా! - ॥ హా! ॥

అడవిఁ దిరు ♦ గాడి యాడి ♦ బడ లియుంటినే - హా! - హా! - ॥ హా! ॥

ప్రాణసఖీ! ♦ ప్రాణములిక ♦ మేన నిలువవు - హా! - హా! - ॥ హా! ॥

కలిక! నాయడఁ ♦ జలము మేల ♦ పలుకవేల్గొగ్గో - హా! - హా! - ॥ హా! ॥

(అని చనును. యవనిక పడును.)

పంచమాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: ముగ్ధాంకి యడవి. ప్రవేశము: పురుష నేషమున జగన్మోహిని]

పంచమాంకము: ఏకతాళము.

నుడువె బాలఁ బుడమిడేడ-నేఁ బడు బొముల ||ను||

అడవిన్ గడువెన్ నెడువెన్ నడినేన్ బడు బొముల ||ను||

అడుగాఁ మాడగాఁ నెడఁ గాఁ పుడుఁగా-నేఁ బడు బొముల ||ను||

చ॥ కవికరమూని తొప్పుడిటఁ కంఠజయగతవసగతజిత్రకా
శుని గరుణాగుణానిరునిఁ శృంగారామణి సర్కతేజునిన్
బొగడునుఁగొనిఁ బ్రయునిఁ బూరుషసింహునుదారమానసున్
గనిన న్నుగేంద్రసర్వభిగఁ కాననజగతువులార! సత్కృపన్ ||

కటా! యని నొకప్పుడు పొరకుండ. పోనించు నానాథుఁ జూపకు
నీ పక్షిని పంపి మొదలవును. అయ్యో!

౦॥ అయ్యో పక్షిమృగ! గురజనిమిఁ జ్ఞానావముల్నేయనీ
బలుకానన్ దగుగంగ నేనునొలున్ బ్రాణేశ! నన్ బ్రోవవే
చలనాన్ బాధగ నొక్కయమే పుకవే బాగేల రక్షింపవే
కలన్ పుడలపోయి దిక్కు వియోగబీదనొనంచు నేన్

౧ అడవి! గాఢ జన్మలయ్యగద యాహ! నాథ! నాజీవితం
బెడవోనియని పొఖభింగములలో నేదంగుయ్యంగదా
పుడమి! భాగ్యముభోగ్యముగలవెనేఁ మూలందగన్నిల్వఁగాం
చిడి భాగ్యంబును బొందగల్గినమాఁ సింపస్మరొండెద్దియున్
కలిహా! మునుగల్గి నేఁజుట్టుకన శక్తివేదయ్య. అవును మనమా!

సీ॥ ఇనుడున్నచోఁ గదా॥యిందు బింబపుకాంతి
 యినుడు లేకయెఁ గళి॥లెట్లు కల్లు
 రాజున్నచోఁ గదా॥రాజిల్లు కలువలు
 రాజులేకున్నచో॥రాణ యున్నె
 రాక గాంచినఁ దిమి॥రవిచార మెడఁ బొయు
 రాక లేకయేయున్న॥కా॥లునె పిను
 మాధవుడున్న కొ॥మ్మసొబగు కనుమాధ
 పుండు లేనితెఱిసొం॥పుండునేమొ

ఆ॥ వె॥ మిత్రుఁడుండినఁ గద॥మెరయు రాజీవముల్
 మిత్రుఁడుండక యవి॥మెరయుచున్నె
 యుర్విఁ బరమసుఖము॥నొసఁగఁ జాలిననాథుఁ
 డుండ కున్న మోద॥ముండుశుల్లు
 (అని నడుచుచు రెండు గువ్వలఁ గనుఁగొని)

కట్టా! మున్నొకతెఱి సంచారమున నిట్టి జంటపట్టలనరసి “ప్రియా!

ఉ॥ జవ్వనమంకురింపఁగనె॥జంటనువీడక నంచరించుని

గువ్వలపొందికల్ నడత॥కూర్చు ముదంబ”ని తెల్పఁబ్రేమ్ము

“జవ్వని! రాష్ట్రమున్ ధనముఁ॥జంచలమెల్లపుడున్నెకష్టముల్

గవ్వకునై నఁ గావుచుమి॥కాంతయుఁ గాంతుఁడు వేటుగానినో

మరియు

మ॥ ధనముల్భాస్యములున్నవల్లమయసౌ॥ధంబుల్ బలంబుల్ సఖ

జనముల్బంగరుతూ॥గుటుయ్యెలలు వి॥స్తారంబుగానుండియున్

గనరేసౌఖ్యము దంపతుల్పతి! వియో॥గంబబ్బిననీబ్బదలై

ననుగానన్ దిరుగాడుదంపతులెయె॥న్నన్ సౌఖ్యమున్ గాంతుగా”

అని ననుభవించి బల్కి నపాశ్రయముగా విధివశంబున నన్ను గానకన్నె
 న్ని దుష్టగావధలంబు కన్ నో కదా! హా! నరహరీ! పెక్కులిక్కట్టుల
 పాలుచేసి కంటకములవల్లనొకరిమ్మగ సంకులంబైన యిమ్మహారణ్య
 మున నీరాహుగంబులొడిగి యలయించి, సాలయించి, పొలియించిన
 నోర్పునోని ముగించి గాని యేమివ్యాభాగుని పాదపద్మంబులు పూ
 జించి ధన్యనామయనుంటినో, యేసుందరవదనారవిందు బిగికొంగిటఁ
 జిక్కి- మర్భగచింతనాగిరమిఁదనుంటినో, యే సుగుణరత్నాకరుని
 చెలిమిచే బ్రహ్మాతగాంచునుంటినో, యట్టి నామోహనాకారు, నా
 పనోధపు, నాటిపిహేళ నడబాసెన్లొద్దు ఇంక నాకేదతేరువు. అయ్యో!
 నన్ను నేనంతఃపురపాపాత్మురాలను గాకున్నచో నర్థజనకల్పకదుర్
 మనమధినమిగ్గుని నామోహనము లిప్పట్టికైన నాపైఁ బ్రసరింప
 పుండునా.

శ్రీ గీ. నా భావనారాశి! యానీలనేణి!

నీరభిరేణి! యా వాణి! జలపాణి!

చిరీహాసెన్నమా! గీ. జనభా! యా న

రస్వతీమనోహర! యను. రాగమిదయె

నా జనసము గాంచినంద్రిమిఁదఁజక్రిని బెండిలి యాడి మీదనా

యనవ్యాపయప్రదేశమున నాభరణంబయి యుంటివీవు వీ

దను మనముప్పములగది నిడంబనమేలను నన్నునట్లు భ

క్తను గదిజూలియూనగదఁ తామరనాంఘ్రి! భుజంగవేణి! శ్రీ!

నా యగరాజపుత్రి! యయఁదేహి! గుణభూషణ! యోసుమంగలీ!

యో యలివేణి! యోరమణి! యోఫణిభూషణరాణి! యంబ! కా

త్యాదువి! కా! యానగణి! వ్యాకులపెట్టుదె నాధుఁజూపు దా

తాయణి! పద్మపాణి! హితకారిణి! భాసురవాసి! భైరవీ!
అకటకటా! జగజ్జననులారా! ఏలపలుకకున్నవారు? పుట్టిసనాటనుండి
మీపాదపల్లవంబులే యేమటకకొల్పినా!

ఉ॥ కన్నడ సేయఁగాఁ దగునెకావరె నన్ను దయార్ద్రదృక్కులన్
గ్రన్ననఁ బ్రాణనాయకునిగన్నడఁ జేయరె మానెలార! హా!
యెన్నఁగ మీకుఁ బోలెపతియీశుఁడు కావున వానివీడి యీ
యన్నులమిన్నలుండుటెటులారసిచూడర నెమ్మనంబునన్

ఇసీ! ఎంత తప్పుసరించుచుంటి! దుఃఖావేశంబునం బురుషాకారంబు
ధరించిన చందంబు మఱచి యుట్టిడలఁజెల్లునే! పురుషభైర్యంబవలం
బింప నిదిగదా సమయము. లేనిచోఁ గార్యహాని ఘట్టిల్లుటయు నూత
నదుఃఖాంబుధిఁ జొరుటయు సంభవించు. కాననెట్టులైన గోమ మాని
యుంటయే సర్వశ్రేయము. కార్యనిర్విఘ్నమునకై శేషశాయి నొక
మాటు స్మరియించి వీడ్కొనియెద. (ముగిసి హస్తము)

—: ద ర డ క ము :—

శ్రీమానసాంభోజమాధుర్యవోరా! శుభాకార! వీరాధివీరా!
మురారీ! హరీ! సారసాక్షా! సురారాతిశిక్షా! యనాధాళిపక్షా! నమం
బోమకున్నాడవా వేదముదైచ్చియా బ్రహ్మకర్షింప మత్స్యంబునై
సోమకుంజంప వారాసి సంచారమున్ జేయుచున్నాడవా! శేక కూ
ర్మంబునై మందరాద్రీన్ దగన్మోయుచున్నాడవా! కాక సంద్రంబు
నన్ముగ్ధి యున్నట్టి భూదేవినిగ్దొమ్ముపై నిల్పియుంచన్ నరావాంబునై
యభినున్నాడవా! యట్లుగాదేని ప్రహ్లాదునేడి హరింజూపరా యంచు
దైత్యండు దండించుచుడన్ నృసింహంబునై లోనికంబంబునందుద్భ
వంబందియున్నాడవా! గుఱ్ఱరూపంబు వే తాల్చి దీనంపుపాటుండనై

మామపాదంబులే మాపంగా జాలు భూమిన్ బలిగ్ గోరి పాతాళ
 గోకేశుగాఁ జేయుచున్నాడవా! జామడగుండవై నీకుకారాహతిగ్
 రాజమాన్యులగు నాశేషునాళ్లుగాఁ జేయుచున్నాడవా! కౌశికుం
 నూడి పూర్వపుష్పిగ్ పైస్థులగు జంపుచున్నాడవా! లేక నీతాసమే
 తుడందై లుట్టెనుండరాఁ బుష్పశాలాంతరాళంబునగ్ వాసమున్నాడ
 వా! లేక మాశేషమాయాసరంగంబు నెన్నాడి చక్కాడుచున్నాడ
 వా! యల్లుకొన్న సామత్రితో దండకారణ్యసంచారమున్ జాన
 కిం గాంచుచు జేయుచున్నాడవా! కాసివో వీరు సుగ్రీవు సఖ్యంబు
 నగ్ భూమిపుష్పిమూలంబునాలించి యాసమ్మట న్వాసరుల్గొల్ప
 వారాసి గాఢించి లుట్టె బ్రేవేళించి కూరారాధముగ్ రావణుగ్
 దుగ్రించుచున్నాడవా! రామస్థుండవై పూతనగ్ మున్నుగాఁ గల్గు
 ప్పిచ్చన్నగడిస్థులగ్ దున్నుచున్నాడవా! మన్నుదన్నాడగ్ లేదు
 లేదంచు లోనింబులగు నల్లకగ్ నోటఁ జూపించుచున్నాడవా! లేక
 కాలాగ్నినో పిడుగున్న శోయంబులన్తాళియున్ బుద్ధి గల్గగ్ శిరో
 రంగదళంబునగు దొంగవెంబోడి నొప్పించుచున్నాడవా! యర్ధరా
 త్రిగ్ మహాభీరింబున దావాన్నిలోఁ జచ్చుచున్నారమో కృష్ణ!
 కృష్ణ! కృష్ణ! కృష్ణ! బ్రాహ్మణ్యము మిరిల్లనుల్ముయుండే
 నాన్నెడగ్ దానినెంచునో భూమింగనున్నాడవా! గోపికల్ స్నాన
 మాడంగిఁ జలగబుల్బుడి సొంబులకొచ్చి కేలెన్నునుంగగ్ బరీక్షింప
 నుల్లంబులవాన్గె నెత్తుగబుల్బున భూజంబున నెక్కియున్నాడవా!
 యంబరంబున గ్గవగ్ పిల్లు వోనాచకివ్వంగదేయంచుఁ బ్రార్థించు
 గోపంగిలెత్తితో మందహాసంబునగ్ సర్మవాక్యంబులగు బల్కు
 చున్నాడవా! పుష్పశాలాంతరాళంబునకు నల్పింప ధత్రింబుమై శైలరా

జంబునుక హస్తవద్మంబులన్దొల్చియున్నాడవా! మాతులుండై స
 కంసుజలంబూని పీచంబడంగించుచున్నాడవా! రుక్మిణీదేవినందేశ
 మాలించి కాత్యాయనీమందిర ప్రాంతవృక్షంబులన్దొంగియున్నాడ
 వా! కీడి దాయాదులనెల్ల సారథ్యముం జేయుచున్నాడవా! బుద్ధ
 రూపంబునక ధర్మమార్గంబులన్వీడి పాపంబులై యున్నదై తేయులన్
 న్యాయమార్గంబులక ద్రిప్ప యల్పించుచున్నాడవా! కల్కినై నీదు
 పాదారవిందంబు లన్గొల్పకే శూన్యసంశీలునై యున్న పిప్రొనిక
 శూద్రభూపాలురన్ వెండి సన్మార్గులంజేయుచున్నాడవా! కారణం
 బేమి సక బోవకున్నాడవో దేవదేవా! ముకుందా! విచారాంధ
 కారంబునన్ జ్ఞానసూన్యంబునం బ్రేతదన్తాక నీకుంబరాకేరియా
 యార్తరక్షామణీ! ద్రౌపదీమాసముగ్గుంభిజంభారిప్రాణంబులన్దావ
 లేదా కుచేలార్తి బోదోలలేదా పన్నుల్లియున్నం బ్రపంచంబునన్నీకు
 మాటేది నాగోడుమాన్పక గదే నాధుఁ గూర్చక గదే సర్వభూతా
 త్మకా! దివ్యమూర్తి! దయాళూ! నమస్తే నమస్తే నమః.

(నిష్క్రమించును.)

తెర వ్రాలును.

ఇది పంచమాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

సంగీత బ్రహ్మచారి నాటకము.

షష్ఠాంశము: ప్రథమరంగము.

స్థలము: ఆద్యాపవనము. గుణవతి శోకతప్తయై

చామచుఁ బ్రవేశించును

|| పరస్పరస్థితి గాగము: ఏక తాళము.

|| హా ||
 జనకా! హా! జనక! నన్ను ఏడిపినది నీదవ్వు దవ్వు జేసితివే || హా ||
 గొమరిత్తువుఁ గొమరిత్తువు మమత తొలంగినే యమరులఁ గూఁ
 డిమనుచునుగిరి! ఎఁమనుచునుంటివే || హా ||

|| హా ||
 నాయన ననువిన నాయనములులే రొకనిఁ గననేర నేర
 గనను గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము || హా ||
 తిండి! తిండి! నీగొక్క ప్రాగుపకళోరము జనింపమిఁ గదా యీరుల
 పరేక్షింపనమ్ము! అయ్యదాపొనిమ్ము. నావివాహానంతరబైనఁ గొం
 క యాదానివిధి నీన్నింటిటనె యంతి మొనరింపవలెనా! కట్టా! యా
 బు నెలలగ మహాసంగి రాబపుత్ర! నీ యిచ్చవచ్చిన రాకొమరు నీవు
 పెండ్లి యామము. తిదిహో! నిమ్ముట నిన్నేక్షిత్రియకులజన్మకై న నిచ్చి

యుద్వాహంబు గావించి యాతని రాజ్యాభిషిక్తుఁ జేసెదన" ని వా
చ్చి యున్నాఁడే యీ మంత్రవరుఁడు నేనేమి సేతు! ఎల్లియొక్కఁ ;
పతిసుతుని జంటఁ గెంటి నా కంఠమున కుత్తితామ వోయింతు
కాబోలు. అయ్యో !

చ॥ మనసున కెక్కినట్టి నవఁమస్మధునుత్తముఁ బెండ్లియాడఁ

జనములు కోరి తెచ్చిన ద్విజమ్మని నే నరెఱుఁచుటల్లు

ఇసీ ! నాకేది యొసర్చుటకు నుపాయాంతరము లేదయ్యె. నాను
లాలించువారై న లేర్పరి

కా

వున జనకుఁ బితానఁ దలఁపోయఁచు నాతఁడు పోయిచ్చి పో
కను జనుటే తలంపఁగనుఁగట్టడి కార్యమటంచుఁ దోచెడిక
అక్కటా ! ఈసవీనలతాభవనంబుల సగచరించుట కిది కడసారి మ
టచేఁ బ్రేమాతీతయంబున నే వృద్ధిపొందించు పీఠలకు గాయనం
బెఱిగింతు

సీ॥ పూలగుత్తులతోడఁబోలువు నహించిన

మల్లియా! నీపూలుఁగిల్లఁ బోను

బంగారమును బోలిఁరంగరు చేమంతి !

జడనింక నీననల్ మునువఁ బోను

అయ్యో! తృణశూల్యశతపత్రికలారా! సౌందర్యమదాతీతయ్యాల్లా
బున మునింగి మీకుఁ బరిపరివిధములఁ బరితాపము గలుగఁ జేసిన
నన్నాదరించు మీమేలిగొనము లత్యంతప్రశంస నియములు గదా

లేతాకులం బొల్చుఁచూతవృక్షములార !

సలిలంబులిఁగి మీకుఁజల్లఁ బోను

అహ ! (అని స్వల్పము విడిచి కొంతతాళి)

కల్యాణమరణము కాసారనూ! నీదు

జలముల నిరీక్ష గ్రీడనలుప బోను

[అని స్వల్పముగా పరురాల్తై నిలుచును. జగన్మోహిని

యొడలచుచు బ్రవేశించును.]

నీ వన్నెన నాకు నీపున్నమనేని హ

సించు మాము గని నసించుటబ్బు

నన్నెన నాకు నీయింట్ట నగాత్రంబు

నీగిట జేర్చడికాలమబ్బు

నన్నెన నాకు నీవన్నయ చెక్కిస్సె

ముద్దులు గొనియెడుమోదమబ్బు

నన్నెన నాకు నీహేమపదంబులు

పూజగొనెద్యడిపుణ్యమబ్బు

నే గొనెద్యడ నను నన్ను నాకన్నులార

నను భాగ్యంబునకు నిరీక్షనోచియున్న

నా నీ నీ మనోహరి! మానచోర!

నీరీక్ష! నీగిటకేర్చు విభుడ!

సుఖము నీగిటకేర్చు! నీవనవ్వారు కలయదిరిగి

నీపుణ్యపాదలనుగ్రోలి క్రొలి

నీయలు నీకరిపేపు విశ్రాంతి జెగది

నీయలు నీగి నీకరి నీచారువసమ!

ఈయన్నియు నిరీక్ష గొనెచుచారుమూల జేయ. జనకా! నిన్ను గలయ

జనుచున్న నీపుణ్యపాదలనుగ్రోలియుమా హా! (అనిమూర్ఛనొందును)

జగ—ఇదియేమి? ఈసమీపమున నొక యార్జవని కిచ్చెడిని. అది నా నెచ్చలిది కాదుగదా! పోయి పరీక్షించు.

(సమీపించుచున్నది.)

గుణ—(లేచి) హా! తండ్రీ! కాలాశీతంబగుచుండఁ గాలు. ఇదుగో వచ్చుచుంటి. (అని సరస్సునకు దుగుచు మార్గమున జగ—నిగాంచి తెలఁజ్ఞబోవును.)

జగ—ఓర! యీకన్నెలమిన్న మొన్నరో పిన్నదనమున న్నయట్లేపె వదనము తెలిపెడినె. ఈపట్టణమేదయో యిందలి త్ర్యములేమియో యీపెనడిగి తెలిసకొనియది. (అని సమీపి బోయి) అయ్యో! పురుషరూపంబుననున్న నే నీమొకడనుకొనఁ జగం ప్పూ వాట్లినేమో? కాకున్నను నావచనంబులకీ పుష్పగోత్రు రంబిడునా? కానిమ్మేమైననగే నేనెవఁడగు చూపబడింతు. (చిన్న బోయి) మాసినీతిలకమా!

గుణ—(భయసంభ్రమాద్భయంబులాదుకొనఁ గ్రేగ్రేఁతఁ పులు ప్రసరించుచు, దనలో) అహహా! యేమి యీశ్వరగారాక కన్నులు చెదర దేదీప్యమానమై ప్రకాశించు నీపురుషుడెవ్వడో! సమా! కలఁత వడకుము. (అని చనఁబోవును)

జగ—చెలియా! నిలుపుము. (అని తనలో) ఈమొకఁడె నె ముఖంబున నొకవిధంబగు మాఱు జనించినా? మునుపటికొ గాక

చ॥ మొగమనుచంద్రుఁడొర! సగుఁపున్నమవెన్నెలకాయసంద్భుత్త దొంగలనునేత్రముల్ విడువఁదొంగలవోలెను డాగియుండి య సొగసగుఘాణచంపకముఁచూచుచుఁజూచుకొనెంట్లుబొఱిగ

నగ నెడఁ బొసఁపట్లు కేఁవచ్చెడి దీనికి హేతువేమియో॥

ప్రకాశముగా) ఇంతామణి! నీచనరపు? నినామమేది? ఈపట్టణ
చిత్రములేమి? నీకీ నేమియుఁ గిడొసరింప. నాకీసమాచారము నవి
క్రమముగా నెఱిగి పుచ్చు. నీవు నా బోదరివి సుమీ?

సుమీ:—(తొందర) అయ్యయ్య! ములుకుల బోలు పలుకు
రాడఁ బోయినే (ప్రకాశముగా) పుణ్యపురుషా! నేనీ యూర రాజు
బొమ్మనా. నా పేరు సుమనసీ. నాపితృమరణసంతరమునుండియు
నీ పట్టణముగాఁజిగిమఱులు యుగిడె.

ప్రకాశము:—అయ్య! నీవు మాపథ భువితలెను! నీ తండ్రికి పుత్రి
సంతానములేదా?

సుమీ:—అంతాశ్చర్య! సూనులు సున్నయాటనే నాకు
మఱియే లేదు.

ప్రకాశము:—అది యేమి?

సుమీ:—అయ్యయ్య! చోడ యంతరిము మంత్రీసత్తముఁడు
విన్నపంబు నొనర్చుచున్నాను! నీకొలుసలల గమనోసగితి. నీయిచ్చవ
చ్చి రాజమాగుఁ బెట్టి యాశుము: నీనివో, బిమ్మట నిన్నేతాచా
లబాలకుఁ గానఁచి యుద్వేగాంబోధి యాతనికిఁ బట్టము గట్టె
దనుచున్నాను. నీ దానధ రణములు నేటితో నది. నాకేమియుఁ దో
చుకొనక (నవ్వును)

ప్రకాశము:—అయ్య! నీవు నాకీ! ఏమనరా

సుమీ:—అయ్యయ్య! మీశ్వరశివాలు! ఎందుకై యి
టులే నెందున?

ప్రకాశము:—అయ్య! నీకొలుసలల గమనోసగితి. నీయిచ్చవ
చ్చి రాజమాగుఁ బెట్టి యాశుము: నీనివో, బిమ్మట నిన్నేతాచా

మానధనుండు వీడినను మా యముకా నెటూ నేను వాని కే
కానలఁబట్టణంబులను గాంచుచునుంటిని గాని నేటికి
గానఁగ రాఁడు నిక్క-మెఱుఁగఁ సఖుఁడుండిడు నోటదేదె

గుణ:—(తనలో) బలిరే! నాతండ్రికీర్తినిలుచు నాక్కరి
పురుషుఁడు లభించె. కాలయాససమేస? (ప్రకాశముగా) మన

జగ:—(భయవిస్మయముల) తామిము తామిము మా

గుణ:—రమణా! నీవెన్నియన్నను సహే నీయరహితు
నిశ్చయించితి

జగ:—(తనలో) కటకటా! పద్మనాభా! మరల నాకిది
కూర్చితివా!

ఉ॥ ఏమిమొనర్చుదాన నిక నేనియొమ్మాము తెప్పకోరికున్
గామినికేను పూరుషుఁడు గానవి తేల్పునె—యట్లు తేల్పు నా
కేమివిపత్తుమూఁడునొ—య డేటికి ధీరమసంగు నొడిన

భామివి! నన్ను వీడుమన—బ్రాణమువాయునొ బాధపట్ట
అయ్యో! నా కెయ్యదియు స్ఫురించకుండ. పిమ్మట నా
తొలుతనీకిది తగదని ప్రార్థింతు. (ప్రకాశముగా) చందా
కష్టాంబుధి నోలలాడునన్నిట్టి కోరిక కోరనగునా! ఒక్కంత
చింపుము.

గుణ:—రాజా! దుఃఖతిమిరము బోదోల సమర్థు
నీవే యిట్లన్న నాగతి యేమగునో తెలంపుము. అదియుఁగాక
త్రీము కడముట్ట వినుము. నియమితకాలంబు నేటివో జల్లు
టచే మంత్రీవరు డొనఁగు వరుని జెట్టబట్టించి జనింపమి
యుద్యానవనవననిలయమున బడి దివికేగఁ దలంచితి. ఇంత

ందరవిగ్రహము కంటఁ బడ విచారాంధకార మెడఁబాసి మార
హంబు పడినది యిచ్చ.

హిందూస్థానీనోడి రాగము: ఏకతాళము.

అరయుమా • నా • నుమా • నా • సత • మారసుందరాకారా! ధీరా
మారు • నా • నా • రాచపరింపరి • బారక నేనోర్వఁగ లేరా
అరసినా నతిలక • గారనమింపారక • జేరఁ దీసెదనుచున్ • గోరియుం
టినేనిన్

॥అ॥

—తగవగునే • తగవగునే తలఁపక • తరుణిర! సక • గోరన్
బాగు • బాగు • పేరిపడి • నే గుత్తిగాకుము శ్రేసుతుఁ డకలకు
మగునె • పోరిక • పగిము నెన్ను గనిసన్ •

అకమగర్బుగా • పగినుమానుమింకిన్

॥త॥

గుణ—సుగుణము వరఁగదా!

హిందూస్థానీ భాగవి రాగము: ఏకతాళము.

రాగ • మార • సుకుమార! • గార • మార

మారు • నా • నా • బాధక నే నోర్వఁ జాలఁ ద్వరఁ గలియఁగ ॥రా॥

—గోరి • పేరి • నాగి! • ను • గోరి • మేర

మారు • నా • నా • బాధక నే నోర్వలేక నెల్లవయఁగ ॥గో॥

—మృగయుధిగి • రగులు • పగను • నెగడ • నోర్చదే • మగువ • మి
గుల • పగల • బగుల • గిడుక • ర్చదే ॥ సుకుమార • రార మార ॥రా॥

గ—మగుడు! పేరి • పగిదటంచు • దగవు • దెల్పితి

నగదే • పగము • టగుల • పగల • పొగలనేటికి ॥నాగిననుగో॥

గుణ—సుగుణము వగు నిన్ను వరించి నందునకా నాకు

—

జగ:—కీరవాణీ! కులశీలనయోగూపములు బాగుగ నాచించి మరికోరవలయుగదా

గుణ:—రాజవరా! నీసౌందర్యమునకు సాటి నీవే గాని నేడేడులు తపమొనర్చినను నింకొకఁడిడు గాఁడు ఎయసుననా సిన్న: “ముంజేతి కంకిణమున! కన్దమేటిక”నునట్లు గుణములకా స్త్రీ ఖాఁడు గాన్పించమి ఫహోరాగణ్యములఁబడి పడి యాశుమలందదు త్రిప్పములు చాలవా! కులమున కీతియిఁడవు.

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

మారసుందరా! ♦కోరియుంటిరా ♦నారినేచసేకు ♦మేరగాదు రాద

మారునిశరముల ♦బారికోర్వక నే ♦గోరితిరా మాలు ♦దారిజూప

జగ:—ఏమనందును ♦భామినినీవిట్లు ♦కామముననన్పాములు పట్టి నిరుపేదనై సాదచారుడనగు నన్ను గోరుట యిట్టిపాడియూ యిచింపుము.

గుణ:—గుణములు గాని ధనధాన్యములు గావు దేహి గావలసినవి

హిందూస్థానీభైరవి రాగము: ఏక తాళము.

జాల ♦మేలరా! ♦తాళ ♦జాల ♦మేలరా! జాలి వేదా || తాళ-జాల
జగ-మేల ♦మేలొకో ♦బాల ♦మేల ♦మేలొకో ♦బాలి మేలొకో || మే ||

గుణ-చూడనొనొకో-బళిర! ♦చూడనొనొకో ♦వేడినచిలి ♦చూడ

ని యెకి ♦మీఁడీ ♦రేమజగములందు ♦బాడియొనొకో || బళిర-చూ
జగ-మొసమయ్యెగా-గాక ♦మొసమయ్యెగా ♦గాసిపెట్టనెంచె

దవు ♦భాసురాంగి! తలపకుండ ♦వీన్నమొసను || రాక-చూ ||

గుణ:—సుగుణవర్యా! నెమ్మదిని బూర్తిగనాలోచించి చేసి పనియేసుమి?

జగ :— సీరియూనా! నేనట్లు తలచను. తొలుత సౌందర్యము
న వలచి యనలగ బట్టితామన పడునా సౌందరులేరు?

గుంఠ:—భారమహా! నా విచారముఁ బొందుదోలగల నీవీకఠిన
 శుక్ల గలచేదనోలి నీయగులకుఁ దోడుగా నా యలరువిప్పుకోలలఁ
 శ్రీయుదులదే.

య సుఖము కాంక్షింప రాగముః రూపక తాళము
మానిసిం న మన నా! యుఁ నూన శరునిఁ గ్గానిఁ నీర్పమ ||మా||
కన్నులుఁ గలిగి న రదోలుకుఁ గాంచని లసిని భాగ్యము నీ
గానెఱియఁ గొందఁ బిఁ జింతి ||మా||
కాయముఁ గలిగి న రమలకుఁ గాఢాంగి న మొసర్చి
కంత్రుని బులఁ పులఁ గులఁ నులఁ నులఁ ముసర్పఁ గ నెంచితి ||మా||

అగ్ర:—నామా! నామనోదుభిమారయకే నన్నిట్టియుత్కృష్ట
 వనంశిక! నీర్మమనామిదంబి. నీకోపసప్రియుడు దొరకమి బ్రాణ
 కిత్వాగమనం. నీర్మయలచి. నీవగరి యెంతయో నాప్రియుడు
 ననబడడు. గుణమిభియు నాకుచుంటియేగదా? అయ్యో! నాకన్న
 పంకను నొభ్యమి. పలుకున నీవెంతిఃపురో ద్యానవనంబుల సంచ
 రుచు: విష్ణుదాస్యంబులవారగించుచు జీవించినాంబరంబులఁ గట్టి
 నులఁగుచుంటివి. నీయి చ్చియున్నాడు దొరకడను చింతయేకాని
 వలె బ్రోవఁబులు వాడబోస ననబడఁడును వగలలేదు. మత్రియు
 నీ దిరుగ నాకుఁదలంబులు నీరగి నొందగాన నష్టంబుల నొందుచుంటిని.

నానా: — పట్టనూరి కడిమగుమలాయమూలనే కదా నేనుడివితి.

మంతకతినముగ సంభాషింతునప్పట్లకై న వీనిపట్టు వీడకుండునా (కాశముగా)

హిందూస్థానీతోడి రాగము: రూపక తాళము
కరగకుండెనా? కూరారా! నీ యెద
అరయుము! నారిని నక! మార! కూరు! బారి! జేర్చక
అన్న! నీయెదకూరిచిత్తా! యెన్న వజ్రమో బోహమో కా
కున్న-చో! గన్నరునించు! నన్ను! నూచి జాలి గొన్న
నీతులు నీటను గల్పనా! భ్రాతృ మంట! బెట్టి కల్పనా! నాతి!
స్మరన్న నేరా! పాతకంబు కాదటరా! ||

జగ:—(తలపంకించుచు) మగువా! యిది నీకు! దగదు (యాలోచించును)

గుణ:—కాతరతను! నాతి వీడెద! చేత! గానివానినోలె! కూతల! గ
సెదవేరా! కై తివమును వీడవేరా ||

జగ:—(తనలో) కట్టా! నేనేమిసేయుదు

గుణ—వేయి యన్న నిన్ను విడుచుటనున్న. రమ్మకొంగిలిచు
(అని మీదకరుగును)

జగ:—(చేయి యడ్డుపట్టి తవ్వకొనుచు)

ముఖారి రాగము: త్రిశ్రీజాతి ఏక తాళము

తాళ! తాళ! బాలరొ! యీ! బా! నీకు! మేళాకా

గుణ:—చాలు! జాలు నీతులను! జాల! బేల! బోకుమింక!

దాళ! జాల! జాల! మేల! హా! గూర్పవేమిరా

సుకుమారశరీరా! నీమూర్ఖతనింకను వదలకుంటివా నిన్ను వట్టి బంధి
చియయిన! జనెదను.

జగ — (లోలోన) అయ్యయ్యా! యీపె గట్టిపట్టుపట్టినదే! కానిమ్ము రాజాధిరాజునై రత్నపీఠిక సధివసించి యిడుమలకెడమై నా జీవితేశుగమగోను నునాయమాల నొసర్తు. (ప్రకాశముగా) ఒప్పుల కుప్పా! నీర త్రిపురపల్లెనులీ చొప్పకొన్న చో నీనోరిక నెరవేర్తు. లేద నేన్నిలనే నామిమ్మి నమకను బోదు.

నూ — (చింతతో పనవనారవిందమై) ప్రియా! మీయాజ్ఞల కెల్ల బద్ధురాలి. నేజ్జి కృత్యమునను శిరసావహింతు. నాముద్దు చెల్లింపుము. (చింతింపబోవును.)

జగ — అగుము నూనవో! యింత వేగిరపాటేల? నావచనం బుల్గోయు నీనాము.

చ॥ ఎనరువా నేత్రోగో! సుమముఁ పట్టితి నొక్క వ్రతంబునా ర్చెలల్
చనియెనుఁ బరిగెంబడియుఁ • జక్కన నేగును దానిదీక్షతో
ఉను నా నేనా దిటిసిఁ • డంబుగ లట్టిచరిత్రు నా స్తమి
ముగ్ధి నుతిపల్లెగొఁఱుఁగఁ • ప్పత్ర మొసర్ప మురారినంతలో॥
అ॥ నీ జగ నెలలుగో • నాతిమ రామిన్న

చచ్చును ను నులగద • మంత్రేకాని

నీర్మ పీర్మమమమ • గోరిన నీలోన

నీర్మ జాల సపు • తెల్పుచుంగి॥

ఇది నీమ మమ్మల మ్మనా చచ్చుము.

నూ — (చింతింపబోవుచు) నీవు చచ్చిన చొప్పననే వర్తింతు నని నేనెలలుగో యంగి.

జగ — మిగిలినమాట. ఈవట్టిరాము బయలున నొక సత్రము గల్గించి దానిగోడలపై నుడుముల నే నొసగు చిత్తరువుల ని

ర్మింప నొక చిత్రకారకు నియోగించి దానినిగని ముఖించువా
దూషణ భూషణము లొనర్చువారిని, బట్టి నాకొప్పగించునట్లు
దరు భటుల నచ్చోట నిల్ప మీప్రక్కడతో నుగ్గడింపుము.

గుణ — ఈరాష్ట్రమంతయుఁ బాలింప మీయధీనము కా
డ వేరె వారి వీరి గోరనేల? మీ యిష్టప్రకార మాచరింపుఁడు.

జగ — అట్లునర్చిన ప్రత్యేకము నానెచ్చల్లికై చారులఁ
నవసరముండదు. ప్రస్తుతము నే రాజ్యభారమునహించుటయే
నిన్నుఁ బరిగ్రహింపని సంగతియు నెల్లరకు నెఱిగింపుము.

గుణ — చిత్రమట్లనే యొనర్తు. తడవేల? యంతఃపురమును
గుదమురండు.

జగ — చెలీ! మార్గమును జూపుము. సమవుము.

(ఇరువురరుగుదురు. తేర పడును.)

షష్ఠాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: ఊర వెలుపలి సత్రము. ఇరువురు సేనకులు
కూర్చుండియుందురు.]

మొ — ఏమిరా! మననూతనప్రభువు గుణవతీదేవిగారితో
గోష్ఠినెననుండదేమి?

రెం — సరిలే. ఇష్టగోష్ఠిచున్నంత మాత్రముననే యాప
నోరథ మీడేరెనాయేమి? ఇంకను నువ్విభూరించుచునేయుండె.
దేమియో కాని యీతని చరితమెల్లరకు సంశయముగానే యుండు

మొ — కారణమేమి?

H! బద్ధులారా! నన్ను గానముగాఁ జేచ్చితివి? నమ్మించి నమ్మించి నా
 గొంతుఁ గోపితివా? బాగుగా బుద్ధిజెప్పితివి మరలశిరమైన నెత్తకుండఁ
 జేసితివి. అట్లయినా లోకమునందెక్కడ నుడి నమ్మగునా ఇష్టమృత్యునైన

ము భుజించునాకు గంజిసైతములేకుండఁ జేసితివి. ఇంతవంతఁ
నను కాంతా! నాస్వాంతము నీచెంతనుండనేపంతము నహింసి
అయ్యయ్యో! యీక్షుద్బాధ కెట్లోర్తును. ఇదిగో నిదియొక సత
వలె నున్నది. దీనిఁ జూచి యెవ్వరినైన సడిగి నాయాఁకలిఁ బ
ర్చెద.

రెం:—వీఁడెవఁడో భిక్షుఁడు వలెనున్నాఁడు.

ధన:—(లోనికరుగుచు ద్వారముననున్న జగన్మోహినీ :
మనుగని) ఆహాహా! యేమి నాభాగ్యము! ఇదుగో నాకబ్బెను
బోధకవతిపునర్ధర్మనము (అని కౌఁగిలించి రాతిబామ్మగా నె
“హా” యని మూర్ఛమునుఁగును)

మొ:—ఓహోహో! ఇతఁడీప్రతిమఁగని తెలివిదప్పి గడి
తని సమీపింతము.

ధన:—(లేచి) హా! జగన్మోహినీ! దంతిగమనా! ఇదియే
నిర్భాగ్యుఁడనైనను నీవాదసేవకై కొనయూపిరెనున్న నాకా భా
ము లేకుండఁ జేసితివా!

రెం:—ఏమోయీ! యెవరవునీవు?

ధన:—(వినకయే) నన్ను గూడనీలోఁ గలుపుకొమ్ము.

మొ:—ఒరే! వీనికి నెఱ్ఱిపట్టిపట్టున్నది. మనరాజునాజ్ఞప్ర
రము వీనిఁగొనిపోవుదము (చెరియొకరక్కపట్టుకొని తీసికొనిపోదు)

(బల్లిగాఁడు పాడుచుఁ బ్రవేశించును)

హిందూస్థానీతోడిరాగము—ఏకతాళము.

అమ్మ! యెంతవని సేశావె లమ్మిడి-దొంగలమ్మిడి-వోసలమ్మి
యెఱ్ఱలమ్మిడి-నీవెంతవనిసేశావె లమ్మిడి

నా... అమ్మడి-నీ-విల్లంగ దాటవలమ్మడి-నీవింతవ

... సదా-నీ-పల్లమన్నా-వొల్లంతా సితగొట్టార్

... అమ్మడి-నీ-విల్లంగ దాటవలమ్మడి-నీవింతవ

॥యెం॥

... అమ్మడి-నీ-విల్లంగ దాటవలమ్మడి-నీవింతవ

... అమ్మడి-నీ-విల్లంగ దాటవలమ్మడి-నీవింతవ

॥అమ్మ॥

అయ్యయ్యయ్యయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

పల్లవిగా పాడుచు) అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

కొంత పాడుచు) అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

నూడి పాడుచు) అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

అయ్య! జగన్మోయిన్నా నలే జగన్మోయిన్నా (అని

బల్లి—(వారలఁ జూడకయే) ఇద్దో లండి! చీల్టా! చంపే
తన్నా యేంయింకా నాదగ్గర పట్టాయనుకున్నావే నీ యేసాలు (ఆ
తన్ని భయమున గుండెలు కొట్టుకొనుచు) అయ్యో! యిదేంయి
దేయిటి! రాయిలాగుండే (అని పట్టుకొని చూచి) అయ్యబాబో
నేనింకేంయి సెయ్యను! నాపెల్లం, రాయగ్ పోయిందా? దేని
(యేడ్చును)

రెం—ఒరేది మరియు నాశ్చర్యముగా నున్నదే. ఓరీ! నీవే
డవు! రమ్మ రమ్మ మారాజుగారి యాజ్ఞమొనరిది.

బల్లి—అయ్యోబాబో! నే దొంగన్నాను నేనిక్కడ ఏమొ
దామనొచ్చాను. సన్నోదితెయ్యండి నా యొ నేదోతా

రెం—ఒరీ నిన్ను విడుచుటకు పోవులేదు

బల్లి—అయ్యో బాబో! నేనేం సెయ్యండి నన్నెందును—

మొ—ఒరే నోరెత్తకరమ్ము (బల్లి—బాబోగ్ బాబో,
యని యేడ్చుచుండఁగనె బలవంతముగ లాగుకొని పోదురు)

[రాజామరుల రాక.]

హిందూస్తానీతోడిరాగము—ఏక తాళము.

మొ—మమ్మెంతమాయ జేసితివే! మదమాతంగయానా!

కమ్మవిల్లుశఁరమ్ములమముఁగాసిపెట్టనెంచిపో || ౬

ఎమ్మెలాడి! ఎమ్మెయి మేమిమ్మహి జివింపుమా || ౭

రెం—దేశదేశముల నతిక్లేశమునఁ జిక్కి మే

మాశతోడ-సంచరింపఁనాయెనో యెలనాగరో! ||

ఈశరీరంబీశ! నేనిదే శరుండనై వీడెదన్ ||

మొ—హా! జగన్మోహినీ! జగన్మోహిని! నీవెంత మాయ!

బంతివై తు. దాసిఁ గొనివచ్చినవానినిఁ గూడు దాసనం
చెంతయు బల్కి-

మొ— మేమవలఁకేగఁగ నావలువల్ వారించి
చెంతకుఁ బొత్తి వచ్చితి నెఁచేడరొ!

రెం— చీ యిది యేటిధమ్మను

మొ—తమ్ముడా! యీ వగలాడిఁ జూడు మేమియు
దానివలెనే యున్నది. మాయలాడి! యెంత సంగనాచివే!

ఉ॥ కన్నుల సీరు నించుచు ముఖంబున నెల్లదినంబు తోఁప

చిన్నెలవన్నెలాడి తనఁచేలము పట్టుక జోత సేయుచున్

మిన్నక రెప్ప వాల్చకయెఁమిన్నునఁ జూపునిగిడ్చిఁ జూడువ

రెం—అన్నరొ! మోసపుచ్చుటకుఁ నాత్మిదలంచడి నేమియిం

ఈ యేడ్పు లీ మాయోపాయంబులికఁ బనిక రావని యెఱు

కాఁబోలు. కలహము మాని సఖ్యమున మన మిరువురము పి

మాడనెంచితిమని యనుకొనలేదు. మర్రికాశీసే! చాలుసక రెవ

మొ॥సే—(వెఱఁగున నదియంతయు నాలించి) అయ్యా!

రు తేజంబున నాజగద్బాంధవునీసడించుచు నిలానాఁబోలు

బొడకట్టుచుంటిరే బుద్ధిమంతులగు మీరీ చిత్రిస్రీతిమఁ గని వ

లాడఁ జొచ్చితిరేమి?

రెం—ఏమి? యిది ప్రతిమయా?

మొ.అచేతనమైనబొమ్మయా? జీవయుతంబగురాజీవాక్షి కా?

రె॥సే—అయ్యలారా! మేము వేరుగఁ జెప్పనేల పరిశంతు
ప్రాణంబులున్న పడఁతి కాదు.

(రాజపుత్రులు “హా” యని మ్రొవలుతురు.)

మొదటి—అయ్యయ్య! యిది కడు వింతగా నున్నది!

రెండవ—మీరు మూర్ఖ మునిగి యన్నారే కొని చనుట యెట్లు?
[రామచంద్రులు “హా! ఏ! కాంగి!” యని మూర్ఖ తేరుదురు]

మొదటి—అయ్యయ్య! మీరట్లు తల్లిడిల్లు టుచితిము గాదు. ఈ
విషయమును వివేచింపుడు.

రామచంద్రులు—భటులారా! మేమేల యచ్చోటకు రావల
దు. హా! అగచ్ఛహాసి! హా! పాటుప్పతిలైనే!

రెండవ—మూర్ఖులారా! ఈ పుత్రులకంగని తత్తరపడు వారిం
దెచ్చి మరలించుట పరిపూర్ణమని మాఁజేసి యాజ్ఞ

రామచంద్రులు—అట్లుగను నేగుదము నడుపుడు

భటులారా—విన్నవించు (అని రాకొమరులతో నేగు
పెరు)

మొదటి—అయ్యయ్య! ఇట్లుగను జయంతుడు]

మూర్ఖులారా! బేహగ్ రాగము—గూపకతాళము
హా! అగచ్ఛహాసి! హా! అగచ్ఛహాసి! యే జాడఁ గల్గుదునా
మీ జన్మము నుండి నా జాయన్ నేరతీసితివే! యో జలజా
హా! అగచ్ఛహాసి!

॥ హా ॥

ఈ విషయమును విధి నుత్తునో! హా! విధి! నను వే! చావఁగఁ
దు.

॥ హా ॥

మొదటి—అయ్యయ్య! ఇట్లుగను జయంతుడు

రెండవ—భీరమగుదు! దిరుగుచుండఁ

గొయ్యి మునులకంపమొందుచునుండఁ

గొయ్యి గొయ్యివిడచి! గలువకరికి!

నిలుచుటకై న శక్తిలేదు. హా! యన్న మిన్న! నిన్నీ జన్మమున
చుట లింక సున్న!

తే॥ గీ॥ అకట! మృగతృష్ణవార్తకై యరుగురీతి

నాకముసకు నిచ్చెన నైచి ప్రాణురీతి

కిలను గను వస్తువులు గాంచ దలచురీతి

తిరుగ నిను జూడ దలచెడి గీత నాతి!

హా! జీవితేశ్వరీ! నాప్రాణము లింక నిలుచునట్లు కాన్పించవు సె
(అని కూల బడి లేచి) చందనగంధీ! ఏ భవమున నయిన సరే
దిక్క నేనొరుల బాణగ్రహణమొనర్చు. ఇయ్యవియే నాక
పలుకులు శ్రద్ధానుబద్ధవై యాలింపుము. అకటా! జీవములు మ
మీ బొందిని బోవిడుకున్నవి. మిట్టమధ్యాహ్న మగుటచే జతభా
తేజోవంతుడై హరరూపున కిరణపరంపరల బటపుచుండె. ఇ
డచుండ జాల. ఈసత్తశాల జొర బాటిమైన నా యలసట
కొందు. (పోవుచు ద్వారమున బ్రతిమ గాంచి) హా! జగన్మో
జగన్మోహినీ! పోనున్న ప్రాణములు నిలువ నేటికి గనుల బడికె
హా! (అని కౌగిలించి తొయిగా నెఱిగి) ఇది యేమి? లా
నీమా! చట్రొయివైతివా! (అని మూర్ఛపడి లేచి) కలకంఠీ!
కును దనివితీర శ్రోత్రీప్రియములై సుధారసంబునొల్కు నీచ
లాలింప నోమనా! ఉహరాజవదనా! ముద్దులుమూటగట్లు నీ
విధుడు చంద్రకల వెదచల్లమాని వెలవెల బాట జొచ్చెనా! చ
నేత్రా! దివిదిక్కుమొగమై నీయిందిందిరేక్షణల నిమిషత్వము వ
చెనా! బాసురాంగీ! అన్నిటికన్న నెక్కుడగు నీచెక్కిలిబింబోష్టవ
కళదగ్గి మోటువారి యుండెనా! హా! గంధగజేంద్రయానా! ము

యి నొక్కసారి నిన్నుక్కునఁ జేర్చి నీచెక్కిలిబింబోష్ఠములు మిక్కి
మొద్దాడి నినుగలయఁ జనుదెంచువాడ. హా! (యని మరల మై
రచితేచి) నేనాప్రతిమను నిక్కముగఁ గనుగొంటేనా! నమ్మఁ జాల
మ్మఁ జాల మరల చూచెద (అని పరీక్షించి బొమ్మఁగా నెఱిగి)
దు కేమందును?

[భటుల ప్రవేశము.]

రెం—అయ్యయ్యో! అన్నె మెఱుంగక వాడివత్తులె యన్న
రా మన్ను పోని కొడుకులను జెఱసాల నిడియెనే

మొ—అది యటులుండనీ. అటు చూచి నడువుము (అని
పంతుని సమీపింతురు)

పం—కం॥ ఏచునికో పంతునన్

గామిని! నీన్నిట్లు ప్రతిమఁగా మాఱెనొకో!

కొసర్ప సేయగదా దప్పదమేమి? సిగుణగణములు నేఁ గని విని
గండ్డనా?

ఏమొచిశిల్పి మొసన్

సీమహిమక జెలియఁ జేయఁ నిర్మించెనొకో!

మొదలను

పంతు

నీచంద్రాస్వము సీదు నీలకచముల్ నీమూవి నీతావి యా

నీచాంపియక నా సమాయలకలా నీనేత్రముల్ శోత్రముల్

నీచాతుర్యపువామ్మలా సంగనులా నీపిక్కలా పొక్కిలే

నాచంద్రార్కముమర్వఁగాఁగలనెయఁయ్యయ్యో! జగన్మోహినీ!

(నీశ్చిహ్నులై నిలుచును)

రెం—అహా! యిది యేమాశ్చర్యముగానుండె. ఈయనను

నడిపించుకొని పోదమురమ్ము. అయ్యా! యీ చిత్రప్రతిమఁగఁ
దపడువారిని మాసమ్ముఖమ్మునకుఁ గొనిరండని మాజనవల్లభునిఁ
జయం—కింకరులారా! సన్నేల యచ్చోటికిం గొంపోన
వైళమ దయాళులరై యియ్యడనే యంత మొనరింపుడు.

మొ—హరి హరీ! స్వామీ! మేమంత కఠినులము ?
మాదేవరవారి యానతి మా కనుల్లంఘ్యమేగదా?

జయం—జీవచ్ఛవమువోలి యున్న సన్నేమి చేసినను
డు. మీరెట్లు నడిపిన నట్లు నడిచెద

రెం—మహాప్రసాద మీతెరవునరండు (అని మువ్వరరుగు
(ప్ర)వేశము—సుబ్బావధాని వెంకావధాని.)

సుబ్బా—ఉన్ రామయ్యా! కాళ్ళుకడుబొబ్బలెక్కి - నె
యడుగై న నిడనీవు

వెం—సుబ్బావధానీ! మన ప్రయత్నములన్నియు నిష్ఫలము.

సుబ్బా—అయ్యో! మన రాజ్యమింక నేకూరించేతిం
నో కదా? మనకు జయంతజగన్మోహినులలో నొక్క రగుప
బాగును.

వెం—ఓరీ మాటలకేమి చీకటిపడి మిన్ను మన్నుఁ గా
కుండె. ఈ రాత్రి యీసత్రమున నిదురించి యుదయమున
ణముఁ గలయఁ దిరుగుడము.

సుబ్బా—ఇంక మన మొనరింప నలసిన దంతయే (అ
లోనికరుగుదురు)

[ప్ర)వేశము—భటులు]

రెం—ఓరీ! కనుగొంటివా! యీ యాటునెలల నుండి

సుఖించిన సుఖమంతయు నేడగపడుచుండె. అబ్బా! యిసుకపాతర
వలె నొకనివెంట నొకడరుదెంచెడిని

మొ—అవునురా! సుఖించి సుఖించి కష్టపడుటకన్న కష్టపడి
కష్టపడి సుఖించుట మంచిదనువారు బుద్ధిహీనులా? దాని కేమి మన
ము కొనిచనినవారి నెల్లరం గారాగారముననుంచి యీకడవానిఁ గౌర
వింపనేమి కారణము?

కెం—నే మొదటనుండియు మొత్తుకొనుచునే యుంటి దీని
కేదియో హేతువున్నదని హేతువులేనిది తీతువు కూయునా? చీకటి
యైసది. మనము మన గృహములకేగుదమునడు. ఇక మీరు కావలి
యుండ నవసరములేదని దేవర సెలవైనదిగదా.

[అని నిష్క్రమింతురు. తెర వ్రాలును]

షష్ఠాంకము—తృతీయరంగము.

(స్థలము—రాజాంతఃపురము జగన్మోహిని జయంతుఁడు చెరి
యొకసింహాసనమున నుందురు. మంత్రి పీఠముననుండును. వైశ్యుఁడు,
దొంగ, రాజపుత్రులు, సేవకుఁడు నొక మూల నిలిచియుందురు)

జగ —(తనలో) మనమా!

ఉ॥ వల్లభుఁడండ హీనదశఁ వర్తిలనెట్టులు గాంతునంచు వే

తల్లడమొందుచు బురుషుడై ర్యము వీడకు కార్యహాని సం

ధిల్లును—

అహా! యింకను గార్యహానియా? యీధీరసాహసపురుషాకారము వ
హింపఁ గారణ మీ నా మనోహరు నీక్షింపనే కదా? అట్టి యెడ

నోర్పు వహింపనేలయని యందువేమో నేఁ దెల్పెదవిను మిన్ని న
డఁ బాసి యుంటివి కాన

నీ దువర్తన సుధీమణులెల్లరు మెచ్చు నట్లుగా
వెల్లడి చేసి యావెనుకఁపీని మనంబెఱుఁగఁ బ్రశస్తమా
(ప్ర)కాశము) అమాత్యశేఖరా! ఆ పుణ్యజీవు బోనెక్క మ
యొసఁగుము.

మంత్రీ—దేవరా! రప్పింతు. సేవకా! యావై శ్యునిటు
కొనిరమ్ము.

సేవ—ప్రభునాజ్ఞ (ధనపాలునితో) అయ్యా! యా బోన
నికి నడువఁడు.

ధన—హా! యీశ్వరా!

ఉ॥ చెప్పఁగరాని యాపదలుఁ చెంది కృశించి కృశించి యెట్టులో
యప్పులవార లేడువఁగఁనర్థనిశఁ గనుగప్పి వచ్చినఁ
ముప్పులు తప్పవయ్యె కట! ముప్పులకేమి జనాళిలోనికే
నిప్పగిదిఁ విచారణకుఁనీడువఁగాఁ బడినాఁడ నక్కటా!

చీ! యివి యన్నియుఁ గామమూలముననేకదా! (బోనిలోని
నిలుచును)

జగ—వై శ్యప్రముఖా! నీవా సాలభంజికని గని యేడువ

ధన—(తనలో) అకటా! నాగుట్టంతయు నీ పగదేశీయ
బయల్పుచ్చవలసివచ్చె. (ప్ర)కాశముగా) వసుమతీపతీ! మున
నాఁడా సింహాసనమునధిష్ఠించిన (అని జయంతుఁ జూపి) ధరాధ్య
గికురించి మర్మముల నెఱిఁగి యాతని యుంగరముఁ జేబట్టి య
సతీమణిని నాయవరోధమునకుఁ దెప్పించితి. పిమ్మట నేనా

మార—(అని యూటకుండును)

జగ—యథార్థముసంతయు వెల్లడింపుము వెల్లడింపుము.

ధన—మారసుఖము దీర్ప కాళ్ళవేళ్ళ, బడి బ్రతిమాలిన
సంగీకరింపక—

జగ—అంగీకార సూచనఁ జూపించ లేదా?

ధన—అయ్యా! యెంతమాత్రమును గనుపర్చదయ్యె.

జయం—హా! జగనోహినీ! (యని నిట్టూర్పు విడిచి మొగ
ము వ్రేలవైచును.)

జగ—(తనలో) హా! నాధా! నేనెంతకఠినురాలను. (ప్రకా
శముగా) తరువాత.

ధన—నాకాఱు నెలలవ్రతముండె. దానిఁ దీర్చి పిదప నీకో
ర్కిఁ దీర్చెదననియె.

జగ—ఏమి వ్రతమనియెనా? మంత్రీ! యిది నాచరిత్రవలె ను
న్నదే! సరియే యట్లు వ్రతమనినంతమాత్రమున నసాహాయ్యయై యొం
టరిగఁగియింటఁ జిక్కిన యావాల్గంటి నంటకయే యుంటివా?

ధన—రామ! రామ! (అని చెవులు మూసికొని) మహాప్ర
భూ! సమీపించిన నేమిశపించునో యని వెఱపంది పిమ్మటనైన సభ
లీకృతమనోరథుఁడనొదఁ గదాయని సాధముననాపె వీడి చని గడి
యలు లెక్కించుచు నుంటి. అంత నాయారుమాసముల కింక రెండు
దినములు గడువుండ వ్రతసమాప్తికై.

ఉ॥ హేమపదార్థమున్ ప్రదలఁకివిగనీవలెనన్న రొక్కమున్
భూములనిండ్ల నాలిమెడఁపుస్తెను గూడ వ్యయంబొనర్చి యా
తామరసాక్షి కోరినవిధమునఁ గూర్చితి నెంచకుండఁగా
నామది నాపెయున్ వ్రతమొనర్చి యొనర్చెను నన్న నిర్ధనున్

దివసద్వయంబేగె నసంతరము నేనా భర్మహర్ష్యమునకేగ.

చం॥ చిలుక చనంగ మున్నుగలఁ చెన్ను గతించిన గూడువోలె
గలువలులేక శోభచెడిఁ కానఁగవచ్చు సరస్సు మాడ్కి వె
న్నెలపతి లేమిఁ జీకటినిఁ నిండినలోకమురీతి మేడ హా!

చెలువము తగ్గియుండెఁ ప్రభుఁ శేఖర! నాదగు కన్నుదోయికిన్
అంత నా యంతరంగంబెరియ నొక్కపెట్టున నేలఁగూలి ఋణబా
కోర్వక యర్ధరాత్రిననుభవ్యను గొనబుతనయులను జనపదమున
చేసి యీ లీలనరుదేర నీప్రతిమ నాకన్నులఁ బడియె. నేనేడ్చి
ఇంతకు మించి నేనేమియునేర.

మంత్రీ—ఇంతకన్న నిక నేమి కావలయు!

జగ—సరే నీవటుతొలఁగుము. సేవకా! దొంగవాని బా
క్కింపుము.

సేవ—జగత్ప్రభువునాజ్ఞ (దొంగతో) ఓరీ బోనులోనికి పోవ
(బల్లిగాఁడు బోనెక్కి వణఁకుచు నిలుచును)

జగ—ఓరీ యసురస్వరూపుడవగు నీవా దివ్యసుందర వి
హముఁ గని యెడ్వనేల?

బల్లి—(తనలో) అయ్యబాబో! నేనేయి సెప్పను (ప్రకా
ముగా) అదేమోగాని మారాజా! దాన్ని సూస్తే నాకేడ్పొచ్చింద.

జగ—చోరా! నిక్కమువక్కాణింపవేని కఠినదండన మొ
రించెదను జుమీ! వేగము నీచరితము వినఁ బరపుము

(బల్లిగాఁడు మాట్లాడ కూఱుకుండును)

సేవ—ప్రభువువారి ప్రశ్నలకు సమాధానమిమ్ము. లే
చూడు నిన్నేమిచేసెదనో.

బల్లి—(చేతులు పిసికికొనుచు, దనలో) అయ్యో నామ్మా నాకోడెక్కడ దాపరించాడా! యెంపులోఁచులాగ (ప్రకాశముగా) మాపబో! మనవి సేస్తా నేనొకనాడుండి ఆ కోంవటోడిం—కాదండి ఆ కోంవటింటికండి కన్నానికెల్లానండి ఎత్తే అక్కడండి నాకోనిచ్చి స్తగిలిందండి కాలికి. మరిగల్తే దాన్నెక్కానండి యెక్కితే పైనుంచండి మంచిబాగుందండి ఒకత్తోచ్చి పాడేశా నడందండి. నేనాపలంగా దాన్నొకడివిలోకి మాస్కూర్చికి తీస్కెల్లానండి.

జయం—హా! ప్రేయసీ! నేననుకొని వీని వెంబడించి యాప దలపాలైతివా!

బల్లి—(తనలో) అయ్యబాబో! యీఁడేమిత్తున్నాఁడెవఁడు యీఁడు దాని మొగుఁడేంటి నన్ను సంపేత్రాఱ్ఱా దేంపుఁడా!

(అని లోలోన నేడ్చును)

జగ—రాజబిడౌజా! శాంతింపుఁడు శాంతింపుఁడు. (తనలో) అకటా! సమీపముననుండియు నాసారసాక్షు విచారమునశింప సపర్య లొనర్పక సహింపవలసివచ్చె మనమా! ముహూర్త కాలము తాళిమి వహింపుము. [ప్రకాశముగా) పిమ్మట?

బల్లి—అయ్యా! ఆపైనండి

జంజూటిరాగము—ఏకతాళము.

నీ-కాల్లకు మొక్కుతాను•కల్లుతెచ్చి యిత్తాను•పల్లుతెచ్చి
యెడ్డాను•పెల్లాడమన్నానండి

(అని వికృతముగాఁబాడ మొదలిడును)

జగ—చీ! మూర్ఖా! నీ యాటపాటలు కట్టిపెట్టి సంగతి నెఱిగింపుము.

నేవ—ఓరి విధనా! సరిగాఁ జెప్పరా?

బల్లి—లేదండి లేదండి బాబూ! సరిగ్గానే సెస్తానండి సరిగ్గానే సెస్తానండి.

మంత్రీ—జాగుసేయక తెల్పుము.

బల్లి—(తనలో) అబ్బబ్బా! నాకీల్లంతా యెక్కడ దొరికాజ్ఞా!
(ప్రకాశముగా) బాబూ! యెంతైన సెస్తానండి ల—(అని నోరు నొక్కుకొని) లచ్చ పెట్టందేనండి.

జగ—ఏమిరా? యొప్పుకొననే లేదా?

బల్లి—ఊహలు అబ్బే లేందేండి మఱింత బిజ్జ బిగిసిందండి.

జగ—ఓరీ! కడు వింతగా నున్నది. నీ చెంతను గాంతారమున నేకాంతమునఁ జక్కిన కాంతను నీవు విడతువా? అసత్యము లాడుచుంటివి.

బల్లి—ఇదిగోనండి మాపరలో! నేనెటువంటోడినైన నా సరేనండి సమయంవొచ్చిందంటే అబద్ధాలుమాత్రం ఆడనండి. నాసత్తెప్ప మానకంగా సెస్తానమ్మండి. అంటే యీలాటి కసీరలెక్కి మంచి పెద్దపెద్దోళ్లే అబద్ధాలాడ్తారు యీఁడుసరిగ్గాసెస్తాడా అనుకున్నారేమో ఆలాగ్గాదండి సెప్పినా మావంటోళ్లే నిజంసెస్తారండి మీ పాదాలన్నా చ్చండి.

జగ—ఓరీ! యది యటులుండనిమ్ము నీవా పడతిచేల విడిచితివి? ఇంతలో విరాగుడవైతివా?

బల్లి—ఏంటండి బాబూ!

మంత్రీ—ఇంతలోననే నీబుద్ధి మరలెనా యనుచున్నారు.

బల్లి—సిత్తం సిత్తం బుద్ధి తిరిగిందా అంటారండి. అయ్య

యో మంచి తెల్సినోరు గొప్పారే యెన్నోసిక్కుల్పడి పట్టుపడి
అటుచాటియ్యన్నీ సేత్తారండి అటువంటిది యాయంటి దున్నప్పోతు
కక్కత్తే దొర్కితే పూరుకుంటారాండి.

జగ—ఒరీ! నీప్రలాపములు చాలించి పిమ్మట నేమి జరిగెనో
ల్పుము.

జయం—హా! కనకాంగీ! జగ్గెన్నోహినీ! యెన్ని యిడుమల
లైతివే!

బల్లి—ఏలాగై తేనండి సరే నిన్ను పెల్లాడ్డాన్మరి-ఆ-కాదు
దండి నీకన్నల్దమ్ములెందరంటే అయిదుగురన్నానండి. అయ్యే నీ
యంటికొత్తే ఆల్లంతా నాకోసం దెబ్బలాడి నిన్ను సంపేత్తారేమో
వింటి కెల్లి పెల్లికొడుకేసం బాగాయేస్కాని నగలెట్టుకొని నీచుట్టల్ని
స్కూరా మనంవిక్కడ పెల్లాడ్డామని తన పేర్నెప్పి నన్ను తోలేసిం
ండి. తర్వాత నేనూ నాబిల్లులంతా యెల్లాంవండి. యెల్లే పెల్లి
కాతుధేదండి అవతలికి నడిసిందండి. ఆల్లంతా యిక్కడి కొట్ట నే
మమ్మలైచ్చావ్ లంజేకొడ్డా అని నన్ను సావదన్నారండి. ఇప్పటికీ
కదెబ్బలు గేవంక వొత్తే యేడ్వొత్తదండి (యేడ్చును)

జగ—(నవ్వుచు) సరే యనంతరము?

బల్లి—తర్వాత నేనెదుక్కుంటొచ్చానండి యిక్కడ కన్పి
చ్చిందండి. నేనేడుత్తున్నానండి ఆల్లట్టుకొన్నారండి. మీకుదండం
బాబూ సన్నొదిలెయ్యండి.

జయం—సన్న తాంగీ! మంచియుక్తి బన్నితివి.

జగ—సరే నీవిక నావలికి బొమ్ము. నేవకా రాసూనుల
నిటు రమ్మనుము.

సేవ—దేవా! చిత్తము. అయ్యలారా! యాలోని కేగుడు

[రాజపుత్రులు బోనులోని కరుగుచు]

మొ—చ॥ కలయిక లేనిచోఁగలుగుఁకష్టములివ్వయెముద్దుతమ్ముఁడా!

రెం— కలయిక యున్నచోఁదొలుతఁకాంతనువీడుటదుస్సహంపుపెన్

సిలుగులు సంభవించుట విశేషముగా నిటు రచ్చలెక్కుటలే

గలుగునెయగ్గిజా! దిగినఁగాదొకొలోఁతునెఱుంగనొనిలన్

మొ—అనుజా! నీపలుకు నిక్కము ముమ్మాటికి నిక్కము.

రెం—సరే యిప్పుడీ సభాస్థలిని సత్యము వెల్లడింపక తప్పద నడుపుము.

మొ—పద్మాసనుఁడు ఫాలభాగమున మూఁడుబంతులఁ దీర్చి వ్రాయఁ దప్పింపనెవరితరము! (ఇరువురు బోనులోని కరుగుదురు)

జగ—నృపపుత్రులారా? మీరాప్రతిమఁ గని విచారమగు లదుగాఁ గతంబేమి? మీచరితమెల్ల విశదీకరింపుఁడు.

మొ—చీ! మాతాపితలనామసౌశీలంబులును జెఱుపఁబుట్టిన పాతకులము. (ప్రకాశముగా) రాజచంద్రమా! ఒక్కనాఁడు శా॥ సంతోషాతిశయంబు వెల్లివిరియన్ శౌర్యంబుస్వాంతంబునం

దెంతో యుట్టిపడంగనా యుధములెంతే దాల్చితేజీలపై గాంతారంబున కేగి క్రూరమృగవర్గంబు న్వధింపంగ; నా చెంతన్ మఱికిఁ గట్టివేసితిమి తేజీలన్ విహారార్థమై॥

రెం—అనంతరము కొంత దవ్వేగి యో ప్రభువరా!

ఉ॥ ముందుగ వేడ్కతోడ వటఁభూజపుదట్టపు నీడయందునన్ గందుక క్రీడలం దగిలికాలము పుచ్చఁగ నూహనేయఁగా నందుననేకతంబున నురాంగనలన్ వాసియించునట్టి యా మందగజేంద్రయానజిగి మైయొరపుల్లననయ్యెన తటిన్॥

పదఁపడి యాశ్చర్యఁబుధి నోలలాడు మమ్మానారీరత్నంబు సమీపిం
చి తన ప్రాణనాయకు వార్తలడుగ

చ॥ వనరుహనేత్ర! నీవిభుఁడెవండతఁడేమికతంబునన్ నినున్

వనముల వీడి కష్టములఁబొల్పడఁ జేసెనెఱుంగఁ బల్కుమ

న్న సతనిరూపశీలపురఁనామము లాదిగఁ దెల్పి యాతఁ డిం

దునఁ గననై న నాదు ఘనఁదుఃఖము వాపఁగఁజూపరేయనన్॥

గోరికలీరికలెత్తు మే మాతని బలుతెరగులఁ గూలనాడ సహింప
నోపక తనమార్గంబు పట్ట సమకట్టుచుండె.

మొ—ఇక నిట్లులై నఁ బ్రయోజనమేమని నాయంతరంగముఁ
బయల్పెట్టితి.

జయం—హా! రాకాశశాంకవదనా! ఈరాహుకేతుగ్రహ
ముల పొల్పడితివా!

మొ—అంతనాపె తననాథునామంబు దలంచుచు మూల
చ్చేదమొందిన లతామతల్లికంబోలి నేల గుభాలునఁ గూల ననుం
బెడ్లియాడుమని యీ నాసోదరుఁడు పలుకఁ గంటగించి కలహంబు
నకుఁ గాలు దువ్వితి. ఆతండును వెనుదీయక సమరంబునకు సన్న
ద్ధుండయ్యె. ఇట్లు

చ॥ ఇరువుర మొండొరున్ గదిసి యీర్ష్యమనంబులనాకృమింపఁగా
సఱుకుకొనందలంచునెడఁనాతి ఘనార్తిమునింగి యేడ్చుచున్
సరగునమమ్ముడాసి “ననుజంపుఁడుమీరలుచావనేల” యం

చఱిముఱి బల్కునాఁపి కలహంబు వితాకుననుంటిమంతటన్

“మీకేలనున్న చెండిట్లొందు. నేదానివిసర నాదినెవ్వరు గొనివచ్చిన.

వారిని వరింతు"నన నాకట్టుపుట్టంబులందుఁ బెట్టి మేమిరువురము బ
తివెంటఁ బోతిమి.

రెం—ఉ॥ ఏమిమహాత్వమోయెఱుఁగఁమింతని తెల్పఁగజాలమయ్యెడన్
భూమివరేణ్య! యా యబలఁపుచ్చినకందుక మంతకంతకున్
భూమిని నిల్వకే యెగిరిపోయెను దుప్పలు చెట్లు దాఁటుచున్
మేమును వెంబడించితిమిఁమిక్కుటమైన జవంబుతోడుతన్
మాదురవస్థలా నలువచిలువలకేనియు వివరింపఁదరము కాదు. కట్ట
ఎట్టకేలకా చెండు చేకొని వచ్చుసరికి.

ఉ॥ ఆ వికచాంబుజాసన యొయ్యారి మిటారి కనంగనేది హా!

యేవి మదగ్రజాంబరములు

మొ—

◆ఎంతటి మోసము చేసెనొర య

చావనినంతయున్ వెదకియాఱడి కోర్వఁగలేక మేము వా

పోవుచు నెల్లెడం దరిగిపుత్తళికం గనుగొంటిమిందునన్

ఆ బొమ్మంగని మమ్మింత దుస్థితికిం గొనివచ్చితివా యని తలపోయ
చుంటిమి.

జగ—మంత్రీవరా! వీరి పల్కులు విశ్వసనీయులా!

మంత్రీ—ధీవరా! సత్యము వెల్లడించిరనియే యనుకొనెద.

జగ—(జయంతునితో) రాజవరా! ఆపడఁతినడనడి విచార
యమే కదా? ఏలయన వీరు సౌందర్యాభినవమోహన నవవయస్కు
కాని వికృతాకారులు కారు. ఏమి? తిరస్కారాభిప్రాయము వీరిఁ
డఁ జూపునాయని శంకపుట్టెడిని.

జయం—గుణమణీ! ఏకతంబుననో నీసుధారసాంచిత వా
రాపాతంబునఁ దరంగములవలె తరలి తరలి పొరలి పొరలి యంతఁ

గంబు వెలువడు దుఃఖంబింత యువశమించి యొక్కింత పలుకాడ
నవకాశంబు వొడమె. ఆహా!

ఉ॥ నాసుకృతంపు కల్పకము ♦ నావరజీవము నానిధానమా
నాసుగుణంపుమొహలత ♦ నాసతి నాగరువంపులేమయా
వాసియు వన్నెయందఱుగ ♦ వర్ణిలుటల్ రవి రాజు సప్తవా
రాసులు క్రిందు మీఁదయిన ♦ రాస్త్రిములన్నియు నేటమున్గినన్

జగ—(తనలో) అయ్యో! నాపతి యెంతదృఢ చిత్తానురా
గుడై పరితపించుచుండె. (ప్రకాశముగా) నరనాథా! మీవిచారము
నకుఁ గల కారణముఁగరుణాయత్త చిత్తులరై యీసబ్బాస్థలి వెల్లడిం
తురా? ఆ మగువ మీకేమగు.

జయం—హా! నాదౌర్భాగ్యమా! నేనేమని వినిపింతు (ప్రకా
శముగా) శతపత్రినేత్రా! యా పవిత్రచరిత్రీ నాకళత్రమే!

జగ—ఆపె మీవల్లభయా! ఇచ్చమై మీరామెను మగుడ
గ్రహింతురా?

జయ—(ఆత్రమున లేచి) ఏమి? వెండి గ్రహింతురా యని
యా? ఇంతకన్ననా? ఓ సౌందర్యరాశీ!

ఉ॥ చూపుము వేగ నాముగుడ ♦ సోయగ మీదుష్కృతంపుదృష్టికిన్
బాపుము నామనోవ్యధను ♦ బాలశశాంకుని బోలు ఫాలముం
జూపి కృపానిధీ! కరుణఁజూపుము నాయెడఁ బ్రాణదాతవీ
వే పెరివారలాపులిక ♦ నెవ్వరు నాకిల నీవె నెచ్చెలీ!

ఇంకను జాగేల? యీమాటేల? నీయంతరంగంబేల జాలి వహింప
దు? సన్ను నీకరుణాకటాక్షవీక్షణంబులఁ బరమమిత్రుగానేల చూడ
కుంటివి? నాకాదివ్యసుందర విగ్రహమును గనఁబరపుము.

జగ—భూపవతంసమా! నీవు పడినదురవస్థల నెఱుంగ నడిగితిఁ
గాక వేరుతలంపునఁగాదు. నాతప్పుక్షమించి నన్ను మన్నింపఁ బ్రార్థింతు

జయం—అయ్యయ్యో! జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ!

శా॥ బాలా కౌగిటఁ దన్ని సత్వరము నాఁప్రాణంబు రక్షింతువో

అలాపంబున మారబాణముల నఁన్నంతంబు నొందింతువో

అలోకంపుము నీదెభారము క్షీణంబైనంగటా నిల్వనే

లోలాక్షి! యుసురాజతేజముఖ! కోల్పోదే జగన్మోహినీ!

హా! (యని వివశుడగును.)

జగ—(తొందరమై) అయ్యయ్యో! యింకేమని యోర్తును!
దుర్భరము! దుర్భరము! మంత్రీ! యే నొక్క నిముసమటు వోదు.

(అని లోనకరిగి స్వరూపమునఁదత్తరిలుచుఁ బరుగిడివచ్చి పతిపైఁబడి)

శా॥ హా! నామోహనిరూప! హా!రమణ!హా!హా!నామనోనాయకా!

హా! నాభాగ్యమ! హా! గుణాకరప్రియా! హా! మానసంరక్షకా!

హా! నానిక్కపుదైవమా! నసుధనాహా! న్రాలిఖో యేపెక్కై

యా నాతిక గతినాత్మురాలిఁ గనలెమ్మాకంట నొక్కింతహా!

(సభవారెల్లరు నివ్వోపోదురు. ధనపాలుఁడు, రాజపుత్రులు “అహా!

ముఖముఁగనియు మాటధ్వని వినియు గుర్తింపనేరమైతిమి”యందురు)

బల్లి—(తనలో) అమ్మ! అమ్మ! అదే యిదిరో! నామ్మా!

జయం—(లేచి జగన్మోహినిం జూచి) ఇది యేమది యేమినా—

జగ—తే॥ గీ॥ జీవితేశ! బహిప్రాణమా! వగను మి

గులఁ బరితిపించి కడగండ్లఁగుందఁ జేసి

న కలుషమతి జగన్మోహిని కరుణాత్మ!

మ్రొక్కుచున్నది పదపద్మములకుఁ బ్రోవు॥

(చరణముల వ్రాలును.)

జయం—హా! సతీమణి! యెన్నాళ్ళకుఁ జూడఁ గల్గితిని.

(అని లేవనెత్తి కొఁగిలించి మద్దిడి యానందబాష్పములు విడుచుచు)

ఉ॥ మారసిశాచమావహిలఁ మంకుతనంబు నింట నైశ్యుఁడు
గ్రూరమృగోరగావహులఁకున్ సదనంబయి యొప్పు కానలో
జోరుఁడు రాజపుత్రులును శోకము హెచ్చెడువ క్కులాడఁగా
నారయనట్టి ఘోరకలుఁ సాత్కుఁడ మందుఁడ మందగామినీ!

ఉ॥ నీదరినిల్చి నానవిడిఁ నీదువిచారమనాళిచేత సం
ఛాదితమై కనుంగొనెను సజ్జనదృష్టుల కెక్కుడైన యా
హ్లానమొసగు కాంతిగముఁ బన్పెడఁ బాసిఁ మోముసోము శా
త్రోదరి! చూచువాడనెటుఁబో యికనెట్టులు పల్కరింతునో॥

జగ — వ్రాణేశా! యిట్లనఁ జెల్లునా! పెక్కులిక్కట్లనొందినను
మగుడ మిమ్ముజూడఁ గల్లు భాగ్యమబ్బెసంతయే చాలును పలుపలు
కులేల? మంత్రివరా! మన గుణవతీదేవి నిటురావర్తమానమఁపుడు.

మంత్రి—సేవకా! ఇట జరిగినవిచిత్రమెల్ల నెఱిగించి మన
రాకొమరిత సీసభకుఁదోడ్చెమ్మ. (సేనకుఁడు, “చిత్తము” అని చనును.)

జగ — వ్రాణపీయా! నామనవి నొక్కటి సంగీకరింపుము.
పురుషాకారంబున నేనీ యూరి యుద్యానవనంబు జొర నీపట్టణరా
జేంద్రుని పుత్రులలామ నన్న “నన్ను బరిణయమాడుమ” ని నిర్భం
ధించె. నేట్టలె నీమనోరథము నాఱునెలల కీడేర్తుని మాఱువల్కి
రాజ్యపరిపాలనాధునీణనైతి. కావున నాసత్యము గాపాట నారమణిని
మీరు చేరఁ దీయవలయు.

జయ—కోమలాంగీ! నీమాట జవదాట కాని యా యెమ్మె

నామనవి నొక్కటి

జగ—నాథా! యాతరుణి మనంబెఱుంగకుండ వర్తింతువ

గుణ—(వింత పడుచుఁ బ్రవేశించి)

ఉ॥ మాసములారునిండె ననుమన్నునెలెడినంచు నెంచు పే

రాసఁగింపఁ జేసి జనులక్కడమొంది వితాకు చెందఁగా

భాసురగాత్రీయయ్యెనటఁపల్కులు నమ్మఁగనచ్చెనే యెటుల్

భాసురగాత్రీయయ్యెడినిఁబట్టె మేలెడు రాజమాళి ఈ!

(అని జయంతుని విలోకించి) అయ్యో! నూతనసుందరాకారుఁ డెఁ
డో యుండెనే (అని సిగ్గుచేఁ జూటునకేగుచున్నది.)

జగ—(గుణవతికడకేగి) చెల్లెలా! నాన మారి నేయమవుడ
సీవీనులఁ బోనిమ్ము. నాసంగతి సంతయు నేవకమూలమున నీ
వరకె వినియుందువు. నీ నా మనస్థాపములఁ జగ్గార్ప సమర్థుడగు
ప్రియుఁడును బ్రాణసఖుఁడును నితఁడే. నాయుండనుండ నాత్మఁ డ
తువేని వీనిఁ బరిణయమాడుము మనమిరువుర మక్కసెల్లెండ్రొ
మెలఁగుచు వీనికుపచారము లొనర్చుచుండము.

గుణ—(తలవంచి బొటనవ్రేలు నేల వ్రాసెను.)

జగ—సోదరీ! ప్రత్యుత్తరమిమ్ము నీకనుకూలమా కాదా!

గుణ—(మెల్లన) నేను నీకు స్వాధీననైతి నీయిచ్చవది
ట్లొనర్చుము.

జగ—అట్లయిన నాసత్యవదోభంగము కాకుండ నీకో
కోరిక నెరవేర్చు నిటురమ్ము. (చేఁ బట్టికొనివచ్చి జయంతుని హస్త
న నాపె హస్తమిడి) ప్రాణేశా! నన్నువోలె నాయనుఁగు సోదరియ
బాలింపఁబడుగాతమని నాప్రాణన.

మంత్ర—నహస్ పురుషోత్తమా! మి నలన నేడు మాగా

రమయు రాజపుత్రీలలామయు సనాథలైరి. మాకెంత సంతసము!

జగ—మనోహరా! భవదీయపట్టమహిషికి ద్రోహచింతన మొనఁ గూర్చునెంచినమువ్వురులు మీకు శిక్షాపాత్రులు.

జయం—దేవీ! కామవీడితొలై నీయెడ హాని చేయనెంచినను గొండొకవిధమన నీరణ్యాజీవుని బాధనుండి తప్పించిన యీదోరుండును బరులెఱుంగకుండఁ బురుషాకారమునఁ మాటువడ వస్త్రసహాయ భూతులైన యీ రాకొమరులును నీకు మేలె యొనర్చిరి. వీరలకు మనోవేదనలొనఁగూర్చి గృధ్రకాకోలములు జ్వారని కీకారణ్యభూములఁ దిరుగాడించిన శాస్త్రియే చాలు. ఇంక నీ వత్తుకునేమి చేయవలయు నో నాకుఁ వోషమిఁ గష్టసమితిఁ బోకొర్చిన నీకే వీడఁయ్యె.

ధం—హా! యీశ్వరా! “వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః” యనునట్లు మ॥ ధనధాన్యంబులు సేవకావలియు సౌధంబుల్ సశించెంగదా జనులక బంధువులక సతీసుతుల లంజ్ఞ వీడఁయ్యెంగదా ఘుమతా సజ్జనులీసడింప సభలోఁగాన్పింపనయ్యెంగదా చెనటన్మార్పుడ నాదియొక్క బ్రదుకేఁభి! చచ్చుటే మేలగున్! కటకటా! ఇఁ తింతనరాని వంతలమునుంగఁజేసి, కీర్తిసమయించి, జనాపవాదంబునకు వోబరచి, శారవాదినరకకూపంబులం బడఁద్రోసి యుద్రాసన్మృగ బొడఁగూర్చు పరసతీసంగమంబునకన్న నెందైన నుతి! ప్రాణంబున వోనామ టుచితము పరసుఖము.

జగ—ప్రియవల్లభా! ధనధాన్యాదులు కోల్పచ్చి పరభాగోపజీవిగాఁ జేసిన దండనయే వీనికిఁ జాలునని నాతలఁపు. మఱియ వానిచెంత నున్నవారిన్వెల్లరం బోవిడిచి వీని నొక్కని దగడించుటెల భగవత్పరముగ వీనిని విడిచి పెట్టుదము. మీయూహయేమి?

జయ—తే॥ గీ॥ నుస్సహంపుకష్టములఁజొసేపుచ్చి
 యున్నఖలులు చేజిక్కిన నగదండ
 సమొనరింపకే విడుతురు నగపుతోడ

మదనతుల హృదయములెంత మృదువుతార!

నెచ్చెలీ! నీయిష్టమెట్లొ యల్లె యొనరింపుము.

జగ—ఓవై శ్యవోరరాసూనులారా! యిక్కనైన బుద్ధి గలి
 యుండును. సేవకా! యక్కడనున్న యంగీల నీరాచబిడ్డకిచ్చి య
 పుము.

సేవ—అయ్యా! అట్లనే. (దొంగ, రాసూనులు, సేవకుఁడ
 నిష్క్రమింతురు.)

ధన—(పోవుచు)

మ॥ ధనమున్గోరక మానమున్దొంగకే నాత్రిం బ్రవర్తిలుచ
 క్కనినాతిక జెనకక దలంచియిటులే కట్లక గమక జెందితి
 ఓవేశ్యాప్రియులారా! విటపురుషులారా!

ధనకాంక్షన్ దమమానముం దొరిగితే నుండిచ్చెమం గోతుల
 బనిగాఁ గూడెను మీయవస్థలనికక బాటింప శక్యంబొకో॥
 అయ్యా! నేనింతయు జెప్పటయే కాని,

ఉ॥ నాయమృతంపువాక్యములు నాటనెలంజలయిండ్ల నెంతయున్
 రోయుండు మచ్చివర్తనల రోగములన్ బడిపోక ధర్మముక
 బాయక ధర్మపత్నులను బాముల ముంపక యుండుడన్న హా!
 హేయము మెక్కుకుక్కలకు నిందునె నేయిగ్రహించియుండినన్

హిందూస్థానీ ముఖారిరాగము—ఏకతాళము.

ఇకఁజాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ దెలిసెను జాలు

పరనారిఁ గోరువాను పడెడిపాట్లఁక

||జాలు||

సేతము దుశితములఁమతిఁ గలిఁగి తమిని

సతిఁసతుఁలతిఁవెతలనుఁమునుఁగఁబనిచి

||చాలు||

(అని పాడుచు నిష్క్రమించుచు.)

సేవ—(ప్రవేశించి) భూపాలచంద్రమా! పాంచాలదేశపు
 యువకులు యిరువురు లోనికిఁ దమసెలవు నపేక్షించి యున్నారు.

జయం—ఏమి! పాంచాలమునుండియా? సేవకా? వారినతి
 స్వరితముగ లోనికిఁ దోడ్కొని రమ్ము (సేవకుఁడు పోవుచు.)

జగ—ప్రాణనాయకా! మన పాంచాలమునుండియా ఆహా!
 పుటికో నాదక్షిణనేత్రము చలించుచుండె.

[ప్రవేశము—సుబ్బావధాని, వెంకావధాని.]

జయం-భూమిసుందరారా! వగదనములుమి యెల్లరికుక్షేమంబే.

బ్రాహ్మణులు—ఆ యేమి యేమి మాభగ్యము! మాజ
 పరాతజగన్మోహినులే! దీప్తాయురస్తు. (అని దేహము గగుర్పొవ)
 హా! సతీసతులారా! యెన్నాళ్ళకీ పాపినేత్రంబుల మిమ్ము బాడఁ
 పంటిమి!

జగ—ద్వీజన్ములారా! నమస్కారములు నాజనకులకుక్షేమంబే?

సుబ్బా—దీప్తసుమంగలీభవ! తల్లీ! జగన్మోహినీ! (అనిదుఃఖమున)

ఉ॥ ఏమి వచింతుమమ్మ! పలుకేదియుఁ జెప్పఁగ నోరురాదు హా!

జగ—(యెలుంగురాల్పడ) ఆయ్యయ్యో! మీ రిట్లేల తల్ల
 కిలైదరు!

ఓ మనాసీయులారా! మనమోర్పు వహింపకయుండె దెల్పరే

సుబ్బా—ఛీ! యీపాడునోటతో నేనేమని వచింతును.

(అని యూటకుండును.)

జయం—ఊరికుంటిరేల! ఓ బ్రాహ్మణోత్తములారా!

మామకృపాంతరంగునకు మంగళమే వచియింపుడయ్య!

వెం—(తనలో) ఎట్టెటో యీవార్త వీరి చెవినిడవలె. (ప్రకాశముగా) ఓ జయంత మహారాజా! ఓ జగన్మోహినీ! యేమి తెల్పుచుందురు.

యా

భూమిని, నిన్ను, బుత్రికను, భూజనుల్ మము—వీడె—

జగ— హా! పితా! (అని నేలఁగూలి మూర్ఛవోవును)

గుణ—అక్కా! శాంతిల్లుము శాంతిల్లుము.

(అని చేతులఁ బొదవును.)

జయం—(నిర్భాతపడి) శ్రీహరీ! మామగారు స్వర్గస్థులెరా! హా! శ్వశురా!

వెం—ధారుణీవరా! మామగారొక్కరేకారు మిము పుట్టినదాది ప్రేమంబునఁ బెంచిన సుబుద్ధియునాతనితోడఁ జనె.

జయం—అయ్యో! ముత్రిసత్తముండునరిగెనా! హా! గుణత్నాకరులారా!

ఉ॥ కోపము చూపఁబోరు గుణఁకోవిదులార్యులు మెచ్చనెప్పుడు
బాపముచెంతఁబోరు గరువంబెదనుంచరు కార్యహాని, చూ
పోషమి,మాయ,మర్మము, కుయుక్తులెఱుంగరు మిమ్మువీడి మే
మేపగిదిఁ జరించి భరియింతుము దుఃఖదవానలంబు హా!

వెం—సారయఁకోవిశాలాక్షా! యూరిడిల్లు దూరడిల్లుడు.

జగ—(మూర్ఛ తేరి)

చ॥ నను విడనాడవెన్నఁచును నాయన నేడెటులేగియుంటివో

తనయ యటంచుఁ బిల్చెదవుఁ తగిడి ! యిఁకెట్టులు పిల్వకుంటివో
యనయము సౌఖ్యపెట్టితివిఁ యయ్య ! యదెట్టులు దుఃఖపెట్టెదో
యనుఁగుకొమార్తెనిట్ల జనఁకా ! దివిసౌఖ్యములంచుచు గటా !

సీ॥ అమ్మ ! రమ్మంచు నఁన్నదరమ్మునఁ జీటి

పంచభక్ష్యములఘ్నఁవారలెవరు ?

కూతురా ! యంచు నన్ గొమరారఁగా బిల్చి

కోరుకోర్కులఁ దీర్చువారలెవరు ?

కన్నతల్లీ ! యంచు సన్ను డగ్గరఁ జేర్చి

పరఁగనీతులు చెప్పవారలెవరు ?

చిన్నిబిడ్డా ! యంచు శిరము మూర్కొని పాట

పాడుమని యడుగువారలెవరు ?

తే॥ గీ॥ కష్టములు వేయి పడుచు నన్ గనులఁ గాంచి

వానినెల్లను మఱచి నాప్రావు సుఖము

భాగ్యము సమస్తమీవె యన్ వారలెవరు ?

తండ్రి ! నీవునన్ వీడిన ధరణి నింక॥

సీ॥ నను గటా ! తొలిబిడ్డఁచనిపోవనించుక

యెంచక ప్రేమించి పెంచెనెవరు

సౌఖ్యంబునొడఁగూర్చునతి చావనించుక

యెంచక ప్రేమించి పెంచెనెవరు

సవతితల్లి యదేమిసల్పునో నన్నని

మాటుపెండిలి యాడఁమానెనెవరు

తల్లికొఱత రవంతయు నాకు లేకుండ

మించు పేమంబునఁ బెంచెనెవరు

తే॥ గీ॥ చింతయావంత నాచెంతఁ జేరకుండఁ

గాంచి యతులితప్రేమ నన్ బెంచెనెవ్వ

రట్టి నాకూర్మితండి గుణాకరుడు మ

రల కనులఁ జూడనెందైనఁ గలుగు వాడె॥

గుణ—అక్కా! జననీజన్మకులకై మన మిరువుర మొక్క నో
మె నోచితిమి. విచారించినఁ గార్యమేమి! సర్వము నీవె యంచు
నికనీ సారసాక్షుచారుపాదార విందములకు సపర్యలొనర్చుచుండము.

సుబ్బా—బేసమ్మా జగన్మోహినీ! హరిపురమునకరిగిన జన
కునకై నీవహారాత్రములడలి బడలిన రవంతయుఁ గార్యములేదు.

వెం—భూపతిలకా ! మీవంతనంతయు నంత మొందించి
మూఁడుమాసములనుండియు ననాధమైయున్న మీపాంచాలమును,
మీమామగారిఁ బాటఁనోలి యక్రమముగా నాక్రమించి తమ్ముఁ
గప్టమ్ముల ముంపనోర్వక జనులెల్లగా జనవిభుని జముని నిలయనమున
కనిపి మారాజును మాకనుగ్రహమునడరే యనుచు నడుగుచు
వచ్చిన సింధుప్రజలఁ గరుణించి సింధుదేశమును, మిమ్మె పట్టమ్ము
గట్టుకొమ్ముని ప్రార్థించెడు నీ నేపాళప్రజలవాక్యానుసారముగ నీ నే
పాళమ్మును బ్రజానురంజనముగ నేల మీకనకసింహాసనాదూఢులొట
కు మిమ్ము వేగిరింపవలసివచ్చె. లెండు. “శుభస్యశీఘ్రమ్ము” ని వేగి
రము కదలి రండు.

మంత్ర—మండలేశ్వరా! ఈమహనీయులతలంపట్లు పట్టాభిషి
క్తులరు గండు. మాకనులపండువిండు. మీమఃఖము మఱివుండు

సీ॥ చంద్రమతీహారిశ్చంద్రులు సిలుగులు

వస్తాంకిము.

భూవుత్తిరాముడుమునుగరే వనబ్బను

గైక పంపగ ఘోరకాననముల

నలదమయంతులుసలుగులు వడలేదె

కలివన్నుగడలచేఁగాననముల

ధర్మరాజాదులుద్రౌపది ధార్తరా

ష్ట్రులు పంపఁబడలేదెశోక మడవి

తే॥ గీ॥ మఱియుఁ బగఁగొని చిత్రాంగినురుచి పంప

నంగదలఁబాలుపడరె సారంగధరుఁడు

ధృవుఁడు కానల నీవెకామ నరనాథ!

మున్ను నిను బోలియున్నవాఁరున్నవారు॥

జగన్మోహినీ! అర్థజనకల్పవల్లీ! నీవును విచారింపఁ బనిలే

నీ॥ చందనగంధిరో! చందనమరుగఁ దీ

యక తావి నల్గడలలము కొనునె

నారీశిరోరత్నమా! రత్నముల్ సానఁ

బట్లక యున్నచోఁబ్రజ్వరిలునె

కనకగాత్రి! గభీరఖనుల దిగకయె పూ

జితపుసువర్ణముజిక్కునొక్కొ

లావణ్యవతి! దూఃఖలవణోదధిమునుంగ

కేక్కి రిముక్తలుజేకురునె య

తే॥ గీ॥ నుచుఁ దలంచియే ధాత నీనుదుట వ్రాసె

సిలుగులను బడుమని నినుకలువకంటి!

యంతియే కాని యీ కానివంతటిమట్ట

ములువతనమునఁ గాదనిదలఁతు మదిని॥

మఱియు నోయువతీరత్నములారా !

మ॥ మునుముల్లోకములందు ధర్మము ముదఁమున్నుల్పిపాలించి
 ర్తినజేయుండయినట్టి విష్ణువునువర్ధిష్ఠున్ దగన్బోలుసాం
 వున రాజ్యలెడు వీనిఁ జేరి సతమాభూశీమహదేవి రీ
 తిని నీ భూపతిపాదపద్మములు భక్తి ముక్తికై కొల్వరే॥
 మానవాధీశా! మానవతీమణులారా! ఇంక మీకుఁ గావలసినదె
 జయం—విశారదా !

సీ॥ భూపాలవరులింకఁ భూమివి వనటను

బడి చింతిలక యుంచువారుగాత!

సున— కలకాలమెల్లరుఁదలిదండులను గల్గి
 వంతలేకయె యుంచువారుగాత!

జగ— తెరవలుత్కర్ష పాతివ్రత్యమును గల్గి
 భూరిసౌఖ్యములొందువారుగాత !

జయం— క్షౌపాలురెల్లరాష్ట్రములను గల్గి సాం
 పారఁగాఁ బ్రజనేలువారుగాత !

సున— తే॥ గీ॥ ఈతిబాధలకెడమయియుంపునింపు
 పైరువంటలతో ధరవరలు గాత!

జగ— సత్యశౌచాది సద్గుణసమితినోడఁ
 బ్రజలు వసుధఁ బ్రవర్ధిల్లువారుగాత !

శ్రీమద్రామాయణము—తదాస్తు. (అని దీవింతురు.)

